

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Ölüm Bir Kurtuluş mudur?

YAYIN YÖNETMENİ

EMİNE GÜRSOY NASKALİ

HAZIRLAYAN

SELMA CAN

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?

Gürpınar, Hüseyin Rahmi

Ölüm bir kurtuluş mudur?/ Hüseyin Rahmi Gürpınar; yayın yönetmeni:
Emine Gürsoy Naskali; hazırlayan: Selma Can.--Ankara: Türk Dil Kurumu, 2022.

184 s.; 21 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil
Kurumu Yayınları; 1484)

ISBN 978-975-17-4329-9

1. Türk Romanı 2. Türk Edebiyatı, Roman I. Naskali, Emine Gürsoy (yay.
yön.) II. Can, Selma (haz.) III. e.a

813.4

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?

Yayın yönetmeni
Emine Gürsoy NASKALI

Hazırlayan
Selma CAN

Ankara, 2022

Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Türk Dil Kurumu Yayınları: 1484

ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

*

Yayın Yönetmeni:

Prof. Dr. Emine Gürsoy NASKALİ

*

Hazırlayan:

Selma CAN

*

Metin Denetimi:

TDK - Sevde GÜREL

*

Sayfa ve Kapak Tasarımı:

TDK - Mehmet GÜVEN

*

Birinci Baskı: Ankara, 2022 Ağustos

ISBN: 978-975-17-4329-9

DOI: 10.24155/tdk.kitap.08

*

Dağıtım:

Türk Dil Kurumu

Atatürk Bulvarı No.: 217

06680 Kavaklıdere/ANKARA

Telefon: +90 (312) 457 52 00

Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83

Genel ağ: <http://tdk.gov.tr>

*

©5846 sayılı Yasa'ya göre

eserin bütün yayın, çeviri ve alıntı hakları

Türk Dil Kurumuna aittir.

İçindekiler

Sunuş • 7

Giriş • 31

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? • 33

Sunuş

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Yaşamı

Hüseyin Rahmi, 1864'te İstanbul'da Ayazpaşa'da doğdu.¹ Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi ancak babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi.

Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüştîyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiyeye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre Adliye Nezaretî Ceza Kalemünde memur, Ticaret Mahkemesinde aza mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemiyle kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ile Güllabi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Za-*

¹ Hüseyin Rahmi'nin hayatını anlatan en doyurucu kaynak: Abdullah Harman-
cı: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

man, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisine 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi.

Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

Yazarlığı

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır.

Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan “Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti” ve hemen ardından “İstanbul'da Bir Frenk” hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık'ı* (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*'e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: “Hazretin huzuruna büyük bir helecanla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat... Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

— Kimsin sen çocuğum?

— *Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhâl bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. [...] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

— Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek görünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenebilirsin ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle...

[...] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüznü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

— Ağlama... Ağlama, inandım... dedi.”²

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazıkçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: “Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir.”³

Romanlarındaki karakterler ve konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressam, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, iç güveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdi, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

² Şık romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntıdır. [Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır (Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Billur Kalp*, Özgür Yayınları, 2005).]

³ Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir.

Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:⁴

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şipsevdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı*.

2. Himayeden mahrum, zavallı, âciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp*.

3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler: *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tılsımı, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi*.

4. Karı koca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Mutallaka, Tebessüm-i Elem*.

5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu*.

6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşlıları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar*.

7. Toplumu temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhşu, realist ölçüler içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi*.

⁴ bk. Önder Göçgün: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları no.: 722, Kültür Eserleri Dizisi no.: 63.

8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*

9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içerisindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini, bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler: *Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*

10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicvederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?*

11. Tehditte para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkıyayı konu alan eserler: *Eşkya İnde.*

12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*

13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölümler Yaşıyor mu?*

14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavallıları ve onların bu hâllerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuyucuyu son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır hatta bazı yazıları, ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır. Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

Eserleri

Romanlar: *Ben Deli miyim?*; *Billur Kalp*; *Bir Muadele-i Sevda*; *Cadı*; *Can Pazarı*; *Cehennemlik*; *Deli Filozof*; *Dirilen İskelet*; *Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı?*; *Efsuncu Baba*; *Eşkîya İninde*; *Evlere Şenlik*, *Kaynanam Nasıl Kudurdu?*; *Gönül Bir Yeldeğirmenidir* *Sevda Öğütür*; *Gulyabani*; *Hakka Sığındık*; *Hayattan Sayfalar*; *İffet*; *İnsanlar Maymun muydu?*; *Kaderin Cilvesi*; *Kesik Baş*; *Kokotlar Mektebi*; *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*; *Metres*; *Tesadüf*; *Mezarından Kalkan Şehit*; *Muhabbet Tılsımı*; *Mürebbiye*; *Namuslu Kokotlar*; *Nimetşinas*; *Ölüler Yaşıyor mu?*; *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*; *Sevda Peşinde*; *Şeytan İşî*; *Şık*; *Şıpsevdi*; *Son Arzu*; *Tebessüm-i Elem*; *Toraman*; *Tutuşmuş Gönüller*; *Utanmaz Adam*.

Hikâyeler: *Açlıktan Ölmemenin Çaresi*; *Ada Vapurunda*; *Aferin Hayrullah* (=Bravo Hayrullah); *Ahlak Humması*; *Allah Gönülüne Göre Versin*; *Annemin Ölümü*; *Asansör*; *Balta ile Doğuran Böyle Doğurur*; *Benim Babam Kimdir?*; *Bir Açın Ruznamesinden Birkaç Yaprak* (=Bir Açın Günlüğünden Birkaç Yaprak); *Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti*; *Bir Hafîyenin İtirafatı*; *Bir Muamma*; *Bir Oburun Mücadele-i Nefsiyesi*; *Bir Seyahat-ı Acibe* (=İki Hödüğün Seyahati); *Bugün Ne Yiyeceğiz?*; *Büyük Ana*; *Büyük Bir İbret Dersi*; *Büyük Bir Nedamet* (=Büyük Bir Pişmanlık); *Büyük Günah*; *Çocuğumun Babası*; *Çocuklara Yasak*; *Ecir ve Sabır*; *Er Kişi Niyetine*; *Erkeğe Galebe Reçetesi*; *Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Mütahasıs* (=Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Uzman); *Eşkîya Oyunu*; *Eti Senin Kemiği Benim*; *Falaka*; *Fırkacı* (=Partici); *Galip ve Mağlup Vaziyeti* (=Yenme ve Yenilme Durumu); *Garip Kaldığımız Günlerde*; *Gönül Ticareti*; *Gugular*; *Hangisi Daha Zevkli?*; *Hattı İstiva* (=Kadayıfçı Yusuf); *Hayvanat Mitingi*; *Heybeliada Merkeplerinin Grevi*; *Horoza Ses Talimi* (=Horoza Ses Eğitimi); *İhtiyar Muharrir* (=Yaşlı Yazar); *İki Külhani Arasında*; *İki Loğusa*; *İmrenilecek Bir İntihar* (=İmrenilecek Bir Ölüm); *İstanbul'da Bir Frenk*; *İstanbul'un Esareti Günlerinden Bir Hatıra* (=İstanbul'un Esirliği Günlerinden Bir Anı); *Kadını Müdafaanın Cezası* (=Kadını Savunmanın Cezası); *Kadının Erkeğe Galabesi*; *Kadınlar Mebusu*; *Kadınlar Vaizi*; *Kanlı*

Eldiven; Katil Puse (=Öldüren Öpücük); Kayınpeder Kayınvalide Kendi Odalarında, Mahdum Bey Zevcesiyle Odasında (Kayınpeder-Kayınvalide; Kaynata-Kaynana); Kedi Yüzünden; Kedin Nasıl Öldü?; Kılıbık; Kıpti Düğünü; Kırço; Kiralık Vücut; Kocasını İçin Deli Divane; Kocasını Boşayan Hürmüz Hanım; Kumru ile Büyükhannımın Mükamelesi; Lakırdı Beynimizde (=Söz Aramızda); Lekeleli Humma Şüphesi (=Lekeli Humma Kuşkusu); Melek Sanmıştım Şeytanı; Menekşe Kalfa'nın Müdafaaanamesi; Meyhanede Hanımlar (Meyhanede Kadınlar); Mınav... Mınav; Misafir; Mutallaka (Boşanmış Kadın); Mübareğin Kuyruğu; Müslüman Mahallesinde Bu İş Ohur mu?; Namusla Açlık Meselesi; Nasıl Dolandırıcı Oldum?; Nasıl Öldürdüler?; Nergis Hanım'la Fehmi Bey; Nurker Hanım'dan Mektup; Ölü Diri Getirir; Refia Hanım'ın Köftesi; Sahte Doktor; Samatya Tramvayında Topa Yirmi Kala; Sigarayı Nasıl Terk Ettim? (=Sigarayı Nasıl Bıraktım?); Sirkeci Lokantalarında İftar; Sokakta; Sonbahar Göçleri; Şillikle Züppe; Şehirde Bir Şekavet; Tehlike Karşısında Keçi Fil Oluyor; Tensikat-ı Beytiye (=Evde Tensikat, Ev Masraflarını Kısıtlama); Ters Konuşma; Tımarhane Şairlerin, Filozofların Mabedidir; Tosun; Tövbeler Tövbesi; Tünelde İlk Çıkış; Türkân Hanım'dan Mektup; Uçurumun Kenarında; Üç Misal; Varda İspanyol Geliyor!; Yanık Dolma; Yankesiciler (=El Elden Üstündür); Yankesiciler Kulübü; Yeni Diyojen; Zarafet ile Tekir; Zavalı Halime; Zavalı Katil; Zavalı Şair.

Kısa yazıları: *Arzın Yuvarlaklığına İnanmıyor; Bakkal Bodasakı'den Hüseyin Rahmi Bey'e Mektup; Balık Pazarı; Bir Maymunun İntiharı; Boykotajın Telakki-i Değeri; Dağların Şenliği; Döşekten Bir Sada (=Döşekten Bir Sesleniş); Gökten Köpek mi Yağıyor?; Halkın Sağlığı; Hanımların Ökçesi - Beylerin Öfkesi; Hayat ve Ölüm; Heybeli Yangını; Horoz Ailesi Sinirli Hanımın Mektubu; İğneli Fıçı; İlk Orucum; İnsan Çekiştiren Eski Vaizler; Kanatsız Uçak Yelkensis Gemi; Kanımızı Emenler; Karıncalarla Savaştayım; Pis Bir Vak'a; Taharet Meraklısı (=Temizlik Meraklısı); Üfürükçülüğüm; Yazarlar Nasıl Öler?; Yeni Bir Gazetenin Çukur Düşünceleri.*

Hüseyin Rahmi'nin hikâye antolojileri: *Kadınlar Vaizi* (1920); *Meyhanede Hanımlar* (1924); *Namusla Açlık Meselesi* (1933); Ka-

til Buse (1933); *İki Hödüğün Seyahati* (1933); *Tünelden İlk Çıkış* (1934); *Gönül Ticareti* (1939); *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943); *Eti Senin Kemiği Benim* (1963).

Oyunlar: *Gülbahar Hanım* (kayıp); *Hazan Bülbülü*; *Kadın Er-
kekleşince*; *Tokuşan Kafalar*; *İki Damla Yaş*.

Sanat ve edebiyat konulu yazıları: *Cadı Çarpıyor*; *Şekavet-i
Edebiyat*.

Derlemeler: *Müntahabat-ı Hüseyin Rahmi*, 3 cilt (1899), *Sanat
ve Edebiyat* (1972), *Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* (1998), *Gaze-
tecilikte İlk Yazıları* (1999), *Gazetecilikte Son Yazıları* 1 (2001),
Gazetecilikte Son Yazıları 2 (2002), *Gazetecilikte Son Yazıları* 3
(2004), *Gazetecilikte Son Yazıları* 4 (2006).

Çeviri romanlar: Emile Gaboriau'dan *113 Numaralı Cüzdan*
(1889), *Bir Kadının İntikamı* (1891), *Batinyollu İhtiyar* (1891), Ju-
les Arsène Arnaud Claretie'den *Paris'te Bir Tevhül* (1892), Alfred
de Musset'den *Frederick ile Bernerette* (1896), Paul de Kock'tan
Biçare Bakkal (1903).

Çeviri hikâyeler: *Arsızlık Eden Cezasını Bulur*; *Baba Kornil'in
Mühim Bir Sırrı*; *Bir Sehv-i Rü'yet*; *Bir Zeki Rehnüma*; *Garip Bir
Mektup*; *Hâlî Zamanı Olmayan Adam*; *Hasta Çocuk*; *İki Öksüz*; *Ke-
dilenmek İlleti*; *Kim İki Bin Dolar Kazanmak İster?*; *Münzevi Rahip*
(=Köşeye Çekilmiş Rahip); *Ne Boş Hayal İmiş*; *Rahibin Merkebi*
(=Papazın Eşgeği); *Sadakat*; *Şeytanın Karısı*; *Zavallı Cambaz*.

Kaynaklar

- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında I”, *Akşam*: 1944, no.: 9151, 11 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında II”, *Akşam*: 1944, no.: 9152, 12 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında III”, *Akşam*: 1944, no.: 9153, 13 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Karşısında”, *Yeditepe*: 1964, S 8, s. 6-7.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Karşısında”, *Yeditepe*: 1964, S 9, s. 10-11.
- ÂDİL, Fikret: “Hüseyin Rahmi”, *Yeni İstanbul*: 7 Mart 1961.
- ÂDİL, Fikret: “Türk Edebiyatının Büyük Kaybı”, *Tanin*: 11 Mart 1944.
- AHMED MİDHAT: “Muhâbere-i Aleniyye”, *Tercüman-ı Hakikat*: 1888, no.: 2858, 2 Rebiü’l-âhir 1304/1888.
- AKAGÜN, Oya: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Dört Romanında Dejenere Tipler*: Erzurum 1966, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı lisans tezi.
- AKBAL, Oktay: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Yeditepe*: Ağustos 1964, no.: 100.
- AKBAL, Oktay: *Konumuz Edebiyat*: İstanbul 1974, Varlık Yayınevi, S 1817, s. 9-16.
- AKGÜN, Adnan: “Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Edebiyatçılarımızın Resmî Hâl Tercümeleri VII: Hüseyin Rahmi Bey”, *Yedi İklim*: Şubat 1993, S 35, s. 45.
- AKTAŞ, Şerif: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Büyük Türk Klâsikleri*: 1990, Ötüken Neşriyat, C 10, s. 237-243.
- AKYÜZ, Kenan: *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*: İstanbul 1995, İnkılap Kitabevi.

ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *Değirmen*: Nisan 1944, Y 2, S 12.

ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi”, *Ataç*: Ekim 1964, C 3, S 29-30, s. 3-7.

ALANGU, Tahir: “W. Shakespeare ile Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 11 Haziran 1964.

ALANGU, Tahir: *100 Ünlü Türk Eseri*: Milliyet Yayınları, C 2, s. 823-847.

ALÇIÇEK, Esin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hikâyeciliği*: İzmir 2010, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ALİ RAUF: “Hüseyin Rahmi Ne Bıraktı?”, *Tanin*: 18 Mart 1944.

ALPASLAN, Gonca Gökalp: *XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Et-kileri*: Ankara 2002, Kültür Bakanlığı Yayınları.

ALPTEKİN, Turan: “Ölümünün 60. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Bugüne Yansıyanlar”, *Hürriyet Gösteri*: Mart 2004, S 237, s. 26-29.

ALVER, Köksal: “Züppeliğin Sosyolojisi: Türk Romanında Züppe Tipler Örneği”, *Hece*: Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S 65-66-67, s. 252-266.

ARPAD, Burhan: “Hüseyin Rahmi’nin Romanları”, *Türk Dili*: 1966, C 20, S 213, s. 197-199.

ATAY, Falih Rıfkı: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Ulus*: 12 Mart 1944.

ATEŞ, Ömer; Yusuf ÇOTUKSÖKEN, “Popüler Edebiyat ve Hüseyin Rahmi”, *Tema Larousse Tematik Ansiklopedi*: İstanbul 1993-1994, Milliyet Yayınları, s. 86-87.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı: “Hüseyin Rahmi ve İnsanoğlu”, *Yeni Adam*: 2 Ağustos 1945, no.: 553.

BANARLI, Nihat Sami: *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*: İstanbul 1948, C II, Millî Eğitim Basımevi, s. 1059-1062.

BAŞGÖZ, İlhan: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hayatı”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.

BAYBARS, Sudi: *Hüseyin Rahmi’nin Yarattığı Tipler*: İstanbul 1948, Türkiyat Enstitüsü Kitaplığı, no.: 320.

- BEK, Kemal: “Hüseyin Rahmi ve Boş İnançlar”, *Hürriyet Gösteri*: Şubat 1997, S 195, s. 77-79.
- BEKİ, Akif: “‘Utanmaz Adam’ Nasıl Unutulur Arkadaş?”, *Hürriyet*: 24 Haziran 2017.
- BERKES, Mediha: “Hüseyin Rahmi Romanlarında Kadın Tipleri”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 5, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 539-552.
- BERKES, Mediha: “Hüseyin Rahmi’nin Romanlarında Aile ve Kadın”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 3, s. 19-32.
- BERKES, Niyazi: “Hüseyin Rahmi’nin Sosyal Görüşleri”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 1, S 3 (Mart-Nisan), s. 3-17.
- BORATAV, Pertev Naili: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 2, s. 205-212.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi”, *Yeni Adam*: 13 Mart 1941, no.: 324-325.
- BOZOK, Hüsamettin: “Gerçekler Uğruna Savaşan Bir Er”, *Yeditepe*: 16-31 Mart 1961, no.: 39.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Yeditepe*: 15 Mart 1951.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi’nin Romanlarında Köy ve Köylü”, *Yeditepe*: Ağustos 1964, S 100, s. 4-9.
- COŞKUN, Nusret Safâ: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.
- ÇAMLİBEL, Faruk Nafiz: “Hüseyin Rahmi’yi Kaybettik”, *Yedigün*: 20 Mart 1944, no.: 576.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman: “Büyük Romancı Hüseyin Rahmi”, *Haber (Akşam Postası)*: 22 Mart 1944.
- ÇEVİK, Dilek: *Mürebbiyelik ve Türk Romanında Mürebbiye Tipleri*: Konya 1999, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- DİMDİK, Pelin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kadın-Erkek İlişkisi*: İstanbul 2014, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı doktora tezi.

- DÖLEK, Sulhi: “Hüseyin Rahmi’de Mizah ve Toplumsal Eleştiri”, *Güldiken*: Güz 2000, S 22.
- DUMANOĞLU, Halil: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Kovan*: Mayıs 1944, S 10.
- DURAN, Elif: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kadın*: İstanbul 2009, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi.
- EMEKSİZ, Pelin Dimdik: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kahramanlarının ve Anlatıcı Olarak Yazarın Evlilik Hakkındaki Görüşlerinden Hareketle Türk-Osmanlı Toplumunda Evlilik Anlayışı”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2017, s. 22-47.
- EMEKSİZ, Pelin Dimdik: “Kadınlar Dünyası Ekseninde Türk-Osmanlı Toplumunda Kadının Konumu”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2016, s. 24-39.
- ENGİNÜN, İnci: “Hüseyin Rahmi ve Özel Eğitim”, *Araştırmalar ve Belgeler*: İstanbul 2000, Dergâh Yayınları.
- EREN, Abdurrahman Âdil, “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tan*: 22 Kasım 1936.
- ERİŞENLER, Satı: “Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Halk”, *Türk Dili*: 1966, Y 15, S 177, s. 586-591.
- ERİŞENLER, Satı: “Hüseyin Rahmi’yi Okurken”, *Dost*: Ocak 1965, Yeni Dizi, C 15, S 15.
- ERİŞENLER, Satı: “Mürebbiye”, *Türk Dili*: Ekim 1966, C XVI, S 181.
- ERİŞENLER, Satı: “Nimetşinas”, *Türk Dili*: Temmuz 1965, C XV, S 166.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet: *Türk Edebiyatı Tarihi*: Bakû 1925-1926, C I, 2. hisse, Azer Neşriyat.
- ERTEM, Sadri: “Halkın San’atkârı Hüseyin Rahmi”, *Kurun*: 19 Mayıs 1937.
- ES, Hikmet Feridun: “Bizdeki Roman Kahramanları”, *Akşam*: 15 Eylül 1936.
- ES, Hikmet Feridun: “Tanımadığımız Meşhurlar: Bilmediğimiz Hüseyin Rahmi”, *Akşam*: 12, 13, 14, 16, 17 Aralık 1944.

- ESATOĞLU, Hakkı Selâhaddin: “Hüseyin Rahmi ve Gerçekçi Edebiyat”, *Edebiyat Postası*: 15 Haziran 1950, Y 1.
- ESEN, Nüket: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın İki Romanında Anlatım Teknikleri”, *Kuram Kitap*: 11 Mayıs 1996, s. 51-62.
- ESEN, Nüket: *Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970)*: İstanbul 1990, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- FAHRİ, B., “Edebiyat Bahisleri: Hüseyin Rahmi”, *Milliyet*: 21 Haziran 1932.
- FELEK, Burhan: “Kalem Âleminin Kaybettiği Büyük Kıymet: Üstat Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.
- FETHİ NACİ: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.
- FIRÇA: “Üstad Hüseyin Rahmi”, *Karikatür*: 29 Şubat 1936.
- GARİPER, Cafer: “Yenileşmenin Başlangıcı ve Öncüleri”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*: Ankara 2005, ed.: Ramazan KORKMAZ, Grafiker Yayıncılık, s. 41-79.
- GERÇEK, Selim Nüzhet: “Hüseyin Rahmi ve Eserleri”, *İstanbul*: 1 Nisan 1944, S 9.
- GEZGİN, Hakkı Süha: “Edebi Portreler - Hüseyin Rahmi”, *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, S 10, , s. 5.
- GEZGİN, Hakkı Süha: “Hüseyin Rahmi de Gitti”, *Vakit*: 10 Mart 1944.
- GÖÇGÜN, Önder: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuklar”, *Türk Dili*: 1985, S 400, s. 228-235.
- GÖÇGÜN, Önder: “Ölümünün Otuzuncu Yıldönümünde Hüseyin Rahmi”, *Hisar*: Mart 1974, C 14, S 123, s. 6-7.
- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler, Hikâyeleri, Tiyatroları, Tenkidleri, Mektupları, Makaleleri, Röportajları, Hakkında Yazılanlar, Bibliyografya*: Ankara 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1993, Kültür Bakanlığı Yayınları.

GÖKMAN, Muzaffer: *Hüseyin Rahmi Gürpınar - Açıklamalı Bibliyografya*: İstanbul 1966, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

GÖVSA, İbrahim Alâaddin: “Hüseyin Rahmi”, *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*: 1943, s. 753-754.

GÜLER, Cemal Nâdir: “Türk Mizah San’atı Bir Ustasını Kaybetti”, *Amcabey*: 18 Mart 1944, C 3, S 68.

GÜNGÖR, Selâhaddin: “Hüseyin Rahmi’nin Yarım Asırlık Dostu Kitabçı Hilmi Anlatıyor”, *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

GÜNYOL, Vedat: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’a Göre Hayat”, *Yücel*: Temmuz 1944, C XVII, Y 10, S 99.

GÜNYOL, Vedat: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’a Göre San’atkarın Cemiyet İçindeki Yeri ve Rolü”, *Yücel*: Şubat 1941, C 12, S 72.

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi: *Gazetecilikte Son Yazılarım 2*: İstanbul 2002, Özgür Yayınları.

GÜVEMLİ, Zâhir: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Vakit*: 12 Mart 1944.

GÜZELCE, İlgaç: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın Tipleri ve Kadın Eğitimi Unsuru*: İzmir 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

HARMANCI, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

HAYRİ, Alp: “Üstadın Ölümünden Evvelki Günlere ve Ölümü Gününe Ait Hâtıralar”, *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.

HIZARCI, Suat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*: İstanbul 1964, Varlık Yayınları.

HIZARCI, Suat: “Hüseyin Rahmi Bey”, *Kim*: 20 Ağustos 1964, no.: 318.

HIZARCI, Suat: “Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerini Oyunlaştırma Yarışması”, *Dost*: Mayıs 1965, Yeni Dizi, C 16, S 7.

- HIZARCI, Suat: “Hüseyin Rahmi’den Seçmeler”, *Sosyal Adalet*: Ağustos 1964, no.: 19.
- İLDEŞ, Özgür: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919’a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)*: Ankara 2009, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- İLERİ, Selim: “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286, s. 2-32; 2. baskı: Eylül 2008.
- İMSET, Hulûsi İsmet: “Hüseyin Rahmi”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.
- İNCİ, Handan: “Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Argo”, *Türk Kültüründe Argo*: Hollanda 2002, ed.: Emine GÜRSOY-NASKALİ, Gülten SAĞOL, Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayınları, s. 213-222; 2. baskı: İstanbul 2016, KaKitap.
- İNCİ, Handan, “Türk Edebiyatı’nın Kedili Öyküleri”, *Kitap-lık*: Temmuz-Ağustos 2006, S 96.
- İNCİ, Handan: “Türk Romanının İlk Yüz Yılında Anlatım Tekniği ve Kurgu”, *Kitap-lık*: Ekim 2005, S 87.
- İNSEL, Avni: “Hüseyin Rahmi’ye Dâir”, *Servet-i Fünûn*: Ekim 1944, Y 53, C 94, S 24-25.
- KABAKLI, Ahmet: “Hüseyin Rahmi ve Halide Edip”, *Tercüman*: 15 Mart 1964.
- KABAKLI, Ahmet: *Türk Edebiyatı*: 1974, Türk Edebiyatı Yayınları, C III, 3. baskı, s. 312-324.
- KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Aslı Tipler”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: İstanbul 1976, Dergâh Yayınları, s. 458-475.
- KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi’nin Üslûbu ve Hayat Görüşü”, *Edebiyatımızın İçinden*: 2004, Dergâh Yayınları, s. 90-96.
- KAPLAN, Mehmet: *Edebiyatımızın İçinden*: 1976, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: *Hikâye Tahlilleri*: 1997, 6. baskı, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1976, Dergâh Yayınları.

- KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*: 1976, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: İnci Enginün ve Birol Emil, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1995, Dergâh Yayınları, 3. baskı.
- KAPLAN, Mehmet; İnci ENGİNÜN; Birol EMİL, *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II 1865-1876*: 1993, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2. baskı.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal: *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3: Cumhuriyet Edebiyatı*: 1985, İnkılap Kitabevi Yayınları, s. 95-156.
- KARATAY, Namdar Rahmi: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yaşayan Tarafı”, *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- KARAY, Refik Halid: “Dünki İstanbul Hayatının En Büyük Tarihçisi: Hüseyin Rahmi”, *Tan*: 9 Nisan 1944.
- KAYGANA, Mehmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919-1944 Yılları Arasında Yazdığı Romanlarında Yapı Tema ve Anlatım*: Ankara 2008, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- KERMAN, Zeynep: “Hüseyin Rahmi ve Halid Ziya’da Mürebbiye Meselesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: 1986, C 24-35, s. 299-304.
- KERMAN, Zeynep: “Şık Romanı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II, Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*: İzmir 1983, s. 58-73.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.
- [KORKMAZ] Zeynep DENGİ, “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Fikir Cephesi”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.
- KOŞAR, Emel: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Batıl İnançlar*: 2008, Piya-Art Yayıncılık.
- KUTLU, Şemsettin: *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*: 1970, Türkiye Yayınevi.
- KUTLU, Şemsettin: *Servet-i Fünun Edebiyatı*: 1988, Toker Yayınları.
- Kıyruklu Yıldız Altında Bir Ev*: 2000, Adalar Vakfı Yayınları.
- LEKESİZ, Ömer: *Yeni Türk Edebiyatı’nda Öykü*: 1997, Kaknüs Yayınları.

- LEVEND, Âgâh Sırrı: “Ölümünün 25. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Haziran 1969, C 20, S 213.
- LEVEND, Âgâh Sırrı, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1964, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- LEVEND, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi I*: 1973, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 54-55.
- MECDÎ, Tefrik: *Cadı Mes'alesine Dâir — Recm*: Dersaadet 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.
- MİYASOĞLU, Mustafa: *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*: 1998, Ötüken Neşriyat, s. 112-117.
- MORAN, Berna: “Alafranga Züppeden Alafranga Haine”, *Birikim*: Mayıs 1977, C 5, S 27, s. 7-17.
- MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’da Sosyalizm ve Haydutluk”, *Birikim*: Haziran 1975, C 1, S 4, s. 5-9.
- MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yüksek Felsefesi, Şipsevdi”, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*: 1991, C I, s. 87-116.
- MORAN, Berna: “Türk Romanında Fantastiğin Serüveni”, *Hürriyet Gösteri*: Mayıs 1992, S 138, s. 7-12.
- MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 1997, İletişim Yayınları, 6. baskı.
- MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 2007, İletişim Yayınları.
- MORKAYA, Burhan Cahit: “Hüseyin Rahmi Türk Romancılığında Mekteb Kurmuş Bir Üstaddı”, *Son Posta*: 11 Mart 1944.
- MUTLUAY, Rauf: “Konuları ve Kişileriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Papirüs*: 1969, S 33.
- MUTLUAY, Rauf: “Öyküleriyle Hüseyin Rahmi”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286; 2. baskı: Eylül 2008.
- MUTLUAY, Rauf: *Bende Yaşayanlar*: 1977, İş Bankası Yayınları.
- NACÎ, Fethi: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.

NACİ, Fethi: *Türkiye’de Roman ve Toplumsal Değişme*: 1981, Gerçek Yayınları.

NACİ, Fikret: “Celal Nuri Beyefendi’ye”, *Edebiyat-ı Umûmiye*: 5 Teşrin-i Evvel 1335 (1919), Mecmua no.: 85.

NACİ, Fikret: “Hüseyin Rahmi Bey ve Roman”, *Yeni Fikir*: 15 Eylül 1926, no.: 16.

NACİ, Fikret: “Hüseyin Rahmi Bey’in Âsârı”, *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NACİ, Fikret: “Tutuşmuş Gönüller”, *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NİHAT, Mustafa: *Türkçe’de Roman, Hakkında Bir Deneme*: 1936, Remzi Kitabevi.

NÜZHET, Sadri: *(Cadı) Münasebetiyle (Feth-i Meyyit’e) İsyan*: 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.

OKAY, Orhan: *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*: 2005, Dergâh Yayınları.

OKSAL, Sedat: “Roman San’atı ve Hüseyin Rahmi”, *Tanin*: 10 Nisan 1944.

OKTAY, Ahmet: *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*: Ankara 1993, s. 755-776.

OSMAN NİHAD: “Hüseyin Rahmi’nin Arkasından”, *Ankara Postası*: 27 Mart 1944.

OSMAN SABAHADDİN: “Günü Geçen Bir Dâvâ”, *Yarım Ay*: 15 Mart 1943, no.: 169.

OZANSOY, Halid Fahri: “Hüseyin Rahmi’yi Düşünürken”, *Son Posta*: 18 Mart 1944.

OZANSOY, Halid Fahri: “Ölümünün 25. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tercüman*: 13 Mart 1969, no.: 2659.

OZANSOY, Halit Fahri: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’a Ait Enteresan Hatıralarım”, *Tercüman*: 20 Mayıs 1964.

ÖNERTOY, Olcay: “Doğumunun 100. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romancılığı”, *Türk Dili*: Ağustos 1964, no.: 155, s. 842-847.

- ÖNERTOY, Olcay: “Oyun Yazarı Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türkoloji Dergisi*: 1977, C 7, S 1, s. 55-71.
- ÖRİK, Nahid Sırrı: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Ulus*: 25 Mart 1944.
- ÖZBALCI, Mustafa: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Bazı Romanlarında Ferdi ve Sosyal Tenkit”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: Samsun 1991, S 6.
- ÖZCAN, Celâl: “Ölümünün 32. Yılında Hüseyin Rahmi”, *Varlık*: 1977, Y 43, S 833, s.13.
- ÖZERDİM, Sâmî Nabi: “Doğumunun Yüzüncü Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Ekim 1964, no.: 157.
- ÖZMEN, Kemal: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Fransız Kişiler”, *FDE Yazın ve Dilbilim Dergisi*: Ankara 1979, no.: 3, s. 150-166.
- ÖZÖN, Mustafa Nihad: “Hüseyin Rahmi Bibliyografyası”, *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar*, Hilmi Kitabevi, 1945.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1941, Maarif Matbaası.
- ÖZTÜRK, Halil Nimetullah: “Hüseyin Rahmi Mütefekkir”, *Vakit*: 10 Mart 1944.
- ÖZYALÇINER, Adnan: “Çağdaş Bir Yazar: Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Güldiken*: 2000, Güz, S 22, s. 10.
- PARLA, Jale: *Babalar ve Oğullar - Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*: 1993, İletişim Yayınları, 2. baskı.
- POLAT, Nazım H.: “Hüseyin Rahmi’nin ‘Cadı’ Romanı Hakkında Münakaşalar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*: Aralık 1982.
- SAFA, Peyami: “Türk Romanının Büyük Kaybı: Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tasvir-i Efkâr*: 11 Mart 1944.

- SAĞLAM, Nuri: “Ben Deli miyim? Romanında Ahlakla Aykırı Neşriyat Yaptığı Gerekçesiyle Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yargılanması”, *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: İstanbul 2005, no.: XXXII, s. 1-20.
- [SAYMAN], Mecdi Sadrettin: “Büyük Romancımız Hüseyin Rahmi Bey’de İki Saat”, *Yeni Kitap*: Temmuz 1928, S 3.
- SERASLAN, Halim: *Cariyelik ve Türk Romanında Bazı Cariye Tipleri*: Konya 2000, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- SERVER, İskit: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Aylık Ansiklopedi*: 1943, S 49, C V, s. 1408-1410.
- SEVENGİL, Ahmet Refik: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri Hakkında Mütalaalar*: 1945, Hilmi Kitabevi.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: “Hüseyin Rahmi Bey - Hayatı ve Eserleri”, *Dârülbekâdî Mecmuası*: 1932, no.: 35.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: “Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları”, *Yedigün*: 23 Mayıs 1934, no.: 63.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*: 1944, Hilmi Kitabevi.
- SEVİNÇLİ, Efdal: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Yaşamı, Sanatçı Kişiliği*: 1990, Arba Yayınları.
- [SEVÜK], İsmail Habip: *Edebî Yeniliğimiz II*: 1932, Maarif Vekâleti Devlet Matbaası.
- [SEVÜK], İsmail Habip: *Tanzîmattan Beri I, Edebiyat Tarihi*: 1944, Remzi Kitabevi, s. 226-232.
- SEYDA, Mehmet: “Doğumunun 11. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Forum*: Ankara 1964, S 15, s. 16-17.
- SINAR, Alev: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler”, *Türkiye Günlüğü*: 2000, S 63, s. 88-100.
- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1974, 3. baskı, Varlık Yayınları.

- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 1859-1959 II (Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922))*: Ankara 1978, Varlık Yayınları.
- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar 1859-1910)*: 1977, Varlık Yayınevi.
- SU, Hüseyin: *Öykümüzün Hikâyesi*: Ankara 2000, Hece Yayınları.
- SUPHİ RIZA: "Hüseyin Rahmi", *Bilgi Âlemi*: 1 Kânun-ı Evvel 1931.
- SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi'ye Jübile", *Kurun*: 13 Mayıs 1937.
- SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi", *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, no.: 10.
- SÜNER, Necip: "Hüseyin Rahmi İçin", *Yeni Adam*: 4 Mayıs 1944, no.: 488.
- ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarındaki Folklor Unsurları*: Erzurum 1995, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şık, Tesadüf, Şıpsevdi, Metres Adlı Eserlerinde Halk Edebiyatı Unsurları*: Erzurum 1987, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- TALU, Ercüment Ekrem: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni Sabah*: 10 Mart 1944.
- TANER, Haldun: "Ölümünün 7. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni İstanbul*: 11 Mart 1951.
- TANJU, Sadun: "Hüseyin Rahmi Bey ve Biz", *Ulus*: 17 Ağustos 1964.
- TANJU, Sadun: "Kızgınlığı Müthişti", *Ulus*: 20 Ağustos 1964.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Romana ve Romancıya Dâir Notlar", *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Türk Edebiyatında Cereyanlar", *Yeni Türkiye*: 1959, Nebioğlu Basımevi, s. 343-374.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: *Edebiyat Üzerine Makaleler*: 1995, haz.: Zeynep KERMAN, 7. baskı, Dergâh Yayınları.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1942, Bürhaneddin Matbaası.
- TANRIKULU, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1974, Toker Yayınları.

- TANSEL, Fevziye Abdullah: “Gürpınar, Hüseyin Rahmi”, *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1970, C 18, s. 223-228.
- TANSEL, Fevziye Abdullah: “Hüseyin Rahmi’nin Halkçılığı”, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*: 1 Ekim 1972, C 1, S 4, s. 36-46.
- TANSEL, Fevziye Abdullah: *Gürpınar, Hüseyin Rahmi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.
- TANSEL, Feyziye Abdullah: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *İslâm Ansiklopedisi*: 1997, Millî Eğitim Bakanlığı, C 5/1, s. 655-663.
- TANYOL, Cahit: “Hüseyin Rahmi’nin Kahramanları”, *Değirmen*: Nisan 1944, S 12, s. 153-154.
- TATARLI, İbrahim; Rıza MOLLOF: *Hüseyin Rahmi’den Fakir Baykurt’a Marksist Açıdan Türk Romanı*: 1969, Habora Kitabevi.
- [TEPEDELENLİOĞLU], Nizameddin Nazif: “Hüseyin Rahmi”, *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.
- THEODOR, Menzel: “Hüseyin Rahmi”, *The Encyclopaedia of Islam*: 1927, C 2, S 367.
- TİLKİ, Bahriye: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuk*: İstanbul 1990, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- TİMUR, Taner: *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*: 1991, Afa Yayınları, s. 46-49.
- TOKER, Şevket: “Şıpsevdi Romanı”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İzmir 1983, S 2, s. 148-172.
- TOKER, Şevket: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Alafranga Tipler*: İzmir 1990, Ege Üniversitesi Basımevi.
- TOPLU İĞNE [Hamdullah Suphi TANRIÖVER]: “Vur Abalıya”, *Davul*: 1 Nisan 1325 (1909), no.: 20.
- Türk Dili - Roman Özel Sayısı*: Ankara 1964, S 154, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Ankara 1975, S 286, Türk Dil Kurumu Yayınları; 2. baskı: 2008.

- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*: 21 Mayıs 1943.
- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kalemin Matemi", *Tan*: 10 Mart 1944.
- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kaybettiğimiz Büyük Romancı Hüseyin Rahmi'nin Şahsiyeti ve Eserleri", *Tan*: 12 Mart 1944.
- VÂ-NÛ: "Hüseyin Rahmi", *Akşam*: 10 Mart 1944.
- YALÇIN, Alemdar: *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı*: Ankara 2002, Akçağ Yayınları.
- YARDIMCI, İlhami: "Hüseyin Rahmi'nin Hususiyetleri: Hemşiresinin Kızı Safder Hanım Anlatıyor", *Çınaraltı*: 18 Mart 1944, no.: 130.
- YARDIMCI, İlhami: "Rahmetli Büyük Üstad Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Çınaraltı*: Eylül 1944, no.: 130.
- YAVUZ, Hilmi: *Roman Kavramı ve Türk Romanı*: 1977, Bilgi Yayınevi.
- YAZAR, Mehmet Behçet: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yedigün*: 4 Ağustos 1941, no.: 439.
- YAZGIÇ, Dr. Kâmil: "Hüseyin Rahmi", *Vakit*: 13 Mart 1944.
- YESARİ, Mamut: "Büyük Kaybımız", *İleri*: 18 Mart 1944.
- YEŞİLYURT, Evrim: *Hüseyin Rahmi Gürpınar Hayatı ve Eserleri*: Ankara 2002, Yeryüzü Yayınevi.
- YILMAZ, Durali: "Cadı", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*: 1977, Dergâh Yayınları, C 2, s. 2-3.
- YILMAZ, Durali: *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*: Ankara 1997, Akçağ Yayınları.
- YILMAZ, Durali: *Romanımız ve İnsanımız*: 1976, Nakışlar Yayınevi.
- YÜCEBAŞ, Hilmi: *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1964, İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- YÜCEL, Hasan Âli: *Edebiyat Tarihimizden I*: Ankara 1957, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- YÜZÜNCÜ, Esat Feyzi: "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

ZEKÂ, Semih: *Hüseyin Rahmi Gürpınar 'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah:* 2004, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ZÜMRÜTKAL, Şerif Şenol: *Hüseyin Rahmi Gürpınar 'ın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme:* İstanbul 2012, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* isimli romanını, eserin ilk ve son sayfasında da belirtildiği üzere 4 Haziran 1931’de tamamlamıştır. Eser, yazarın daha önceden kaleme aldığı *Şıpsevdi*, *Sevda Peşinde*, *Son Arzu*, *Tebessüm-i Elem*, *Cehennemlik*, *Ben Deli Miyim?* romanlarında görülen çeşitli intihar olaylarını sosyolojik, psikolojik, teolojik vb. açılardan tahlil ve bilhassa da tenkit etmek maksadıyla yazılmıştır.

Kitabın ilk basımı, Gürpınar’ın vefatından bir sene sonra, 1945’te, Hilmi Kitabevinde, yayınevinin sahibi olan İbrahim Hilmi Çırağan tarafından İstanbul’da yapılmıştır. Atlas Kitabevi ise eseri önce müstakil olarak 1971 yılında; daha sonra *Şık*, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*, *Öldüren Öpücük*, *Namusla Açlık Meselesi*, *Boşanmış Kadın (Mutallaka)* metinleriyle birlikte tek cilt olarak 1982’de yayımlamıştır. Özgür Yayınları tarafından 1997 ve 2002’de yapılan baskılarda ise yine *Şık*, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*, *Öldüren Öpücük*, *Namusla Açlık Meselesi*, *Boşanmış Kadın (Mutallaka)* metinleri ile birlikte tek kitapta toplanmıştır. Son baskısıysa *Kesik Baş* isimli eserle aynı ciltte, Everest Yayınları tarafından 2010’da yayımlanmıştır. Elinizdeki yayın, kitabın ilk baskısının sadeleştirilmeden hazırlanmış şeklidir.

Selma CAN

1

Ağız, kulak, burun, göz, akıl hastalıklarının mütehassısları¹ var. Niçin intihar salgınına karşı bir ihtisas² şubesi uyandırılmasın? Bu afetin bir sene zarfında adem diyarına³ gönderdiği zavallıların sayıları diğer mühlik⁴ hastalıklara rahmet okutturacak bir raddeye⁵ varmaktadır. Bu husustaki istatistikler gittikçe gözlere ürküntü getirecek bir fecaat⁶ alıyor.

*

Hekimliğe yeni başlamışların içinde, müşterisizlikten şikâyet eden doktorlar çoktur. Kabahat kimde? Başlarına henüz iştihar⁷ humması⁸ konmamış olanların yapacakları çok şeyler vardır. Bu devlet kuşunu davet için sokak kapısının üzerine gelip geçenlere kuru bir nam söyleyen bir plak⁹ yapıştırıp beklemekle maksat temin edilmiş olamaz. Kendini *en vedette*¹⁰ bir surette âlemin gözüne sokmanın çarelerini düşünmeli; teferrüdün¹¹, sivrilmenin yollarını bulmalıdır.

¹ mütehassıs: uzman

² ihtisas: uzmanlık

³ adem diyarı: ahiret

⁴ mühlik: öldürücü

⁵ radde: derece

⁶ fecaat: acıklı

⁷ iştihar: şöret

⁸ humma: ihtiras

⁹ plak: levha

¹⁰ *en vedette*: öne çıkan

¹¹ teferrüt: herkesten ayrılma, üstün ve eşsiz olma

Gazetelere mesleki hüviyeti¹² natık¹³ alelade¹⁴ ilanlar vermenin faydadan ziyade mazarratı¹⁵ görülür. Çünkü havadis¹⁶ sahifelerinde¹⁷ kendi kendini metheden doktorun hazakatine¹⁸ kimse inanmaz. Bu reklamların zımni¹⁹ ifadesi “Müşterisizim, acıyıp bana da geliniz.” demektir. Çünkü hakiki hazakatler reklamdan müstağnidirler²⁰.

*

Ne yapmalı? Hasta yakalamak için nasıl ökseler kurmalı²¹? Doktor Nusret Hulki Bey haftalarca, aylarca bu ciheti²² düşündü. Zira Divanyolu’ndaki muayenehanesinin çingırağı²³ haftada iki defa bile şingırdamıyordu. Bir hayli zaman henüz tanınmamış bir tabibin bütün meçhuliyet²⁴ acılarını yaşadı.

Sokak kapısında mürtesem²⁵ iki elin şehadet²⁶ parmaklarıyla hazakatini işaret ettikleri siyah zemin üzerine yaldızlı plağa ehemmiyet veren yoktu.

Bu muayenehanede asıl hasta olan kapının zili idi. Bu mefluç²⁷ çan yolunu şaşırmış bir müşterinin parmakları altında haftada, ayda bir harekete gelince doktorun hizmetçisi Münire Hanım hemen koşuyor; Nusret Hulki kendine ağır, müstağni bir tabip çekidüzeni veriyor; evin içine bir ümit ve neşe havası yayılıyordu. Fakat günler geçiyor, bu birinci hastayı bir ikincisi takip etmiyor; -kazanç şöyle

¹² hüviyet: kimlik

¹³ natık: anlatan

¹⁴ alelade: sıradan

¹⁵ mazarrat: zarar

¹⁶ havadis: haber

¹⁷ sahife: sayfa

¹⁸ hazakat: ustalık

¹⁹ zımni: gizli

²⁰ müstağni: doygun, umursamaz

²¹ ökse kurmak: tuzak kurmak

²² cihet: yön

²³ çingırak: zil

²⁴ meçhuliyet: bilinmezlik

²⁵ mürtezem: resmedilmiş

²⁶ şehadet: işaret

²⁷ mefluç: durmuş, bozuk

dursun- doktorun eline geçen para apartman kirasına, hizmetçi aylığına, elektriğe, suya yetişmiyordu.

Nusret Hulki, bu kesat²⁸ karşısında mesleğinden çıkarak bezzaz²⁹ veya bakkal olamazdı. Kendi gibi müşterisiz yeni doktorlardan bazıları, komünist³⁰ bir tavırla meşhurların insaflarına müracaat³¹ ederek “Siz hastalardan baş alamıyorsunuz. Biz iki eli böğründe bomboş hasta bekliyoruz. Nöbet değmeyen hastalarınızdan bir kısmını da bize gönderiniz. Biz genciz, dinciz; yorgun, bitkin değiliz. Her gün otuz kırk hastanın göğsünü, sırtını dinlemekten kulaklarınız uyuşmuş, sinirleriniz aşınmıştır. Biz yeni başladığımız sanatımızın aşkıyla ateşli bir faaliyet hâlindeyiz.” demişlerdi.

Nusret Hulki bu müracaata güldü. Tanınmış geçkin doktorlar ne kadar bitkin olsalar hastalarına gençlerin hazakatlerini tavsiye edemezler. Bu tavsiye yorgunluklarını meydana vurarak mesleklerinden bezginlik getirmek demektir. Binaenaleyh³² hakikat bu merkezde de olsa böyle bir itirafta bulunamazlar. Bu çok nazik bir meseledir. Şöhret kuşunun konduğu yerden tedirgin etmeye gelmez. Bir kere havalanırsa bir daha eski yerine dönmez.

Hem her türlü mesleki mahzurlardan³³ sarfinazar³⁴, paraya doyulur mu?

“Bu ana kadar ben çok kazandım, bundan sonra kasamın kapısını varidata³⁵ karşı kapayarak kazancımın akıntısını size çevireceğim.” diyebilecek ağızlara böyle zamanda cömertliğini takdirden ziyade saffetine³⁶ gülünür. Bu talep âdeta “Cebindeki paranın yarısını bana ver.” demektir. Şöhret rica ile değil, rekabette üstün çıkmakla

²⁸ kesat: durgunluk

²⁹ bezzaz: manifaturacı

³⁰ komünist: komünizm taraftarı

³¹ müracaat: başvuru

³² binaenaleyh: bundan dolayı

³³ mahzur: sakınca

³⁴ sarfinazar: sayılmasa da, hesaba katılmasa da

³⁵ varidat: gelirler

³⁶ saffet: saflık

kazanılır. Meşhurlara nasıl muvaffak³⁷ olduklarını sorunuz. Onlar yüzlerce rakiplerin leşlerini yere sererek o mevkiilere yükselmişlerdir. Bir meslekte *mediyokr*³⁸ kalanlar bile pek sağ sayılamazlar.

İstihar yavaş yavaş kazanılır. Bazen birdenbire gelir. Nadiren de birkaç mesut tesadüfün yardımları dokunmasıyla olur. Bazen kolay gelen bir şanstır. Bazen de çok çetin mücadelelerle fetholunur. Yalnız, meşru ve payidar³⁹ şöret hakiki ehliyetle⁴⁰ tekabül⁴¹ edenidir.

Müşterisiz doktor, bu mesele üzerine hülya⁴² sarayları kuruyordu. Memulün⁴³ gayrı bir şansın zuhuruna⁴⁴ intizaren⁴⁵ ağız açıp beklemek... Bu hiç muvafık⁴⁶ değil. Bütün tıp nazariyelerini⁴⁷ altüst edecek bir keşifte bulunmak, bu da imkân hududundan⁴⁸ çok uzak bir kuruntu... Farzımuhal⁴⁹ olarak böyle bir muvaffakiyete erilse bile bizim memlekette buna metelik⁵⁰ veren bulunmaz. Dediğini kime anlatırsın? Meslektaşlar arasında derhâl bir rekabet uyanır. Tıbbı hıyanetle⁵¹ ittiham⁵² edilerek sövülür, sayılır... Belki de dövülürsün. Keşif evrakını parçalayıp sobaya atarak aleyhindeki hücumların teşni⁵³ velvelelerinden⁵⁴ dinç olmak için kaçacak yer ararsın. İşte size itirafı müşkül⁵⁵ bir hakikat: Bizde herhangi

³⁷ suvaffak: başarılı

³⁸ *mediyokr*: orta

³⁹ payidar: kalıcı

⁴⁰ ehliyet: ustalık

⁴¹ tekabül: karşılık

⁴² hülya: hayal

⁴³ memul: umulan, beklenen

⁴⁴ zuhur: belirme

⁴⁵ intizaren: bekleyerek

⁴⁶ muvafık: uygun

⁴⁷ nazariye: kuram

⁴⁸ hudut: sınır

⁴⁹ farzımuhal: varsayalım ki

⁵⁰ metelik: çok az para

⁵¹ hıyanet: ihanet

⁵² ittiham: suçlanma

⁵³ teşni: ayıplama

⁵⁴ velvele: gürültü

⁵⁵ müşkül: zor

bir bilgi şubesinde pek koyu vukuf⁵⁶, fenniyat⁵⁷ ve ciddiyet para etmez. Hoşafa şeker kor gibi buna biraz da lololo⁵⁸ karıştırmalıdır. Ammenin⁵⁹ dimağı⁶⁰ o zaman sizden tat alır. Bu suretle yüzde doksan işiniz yürür. Kendini değerinden fazlaya satabilmek hüneri bu telkini⁶¹ halka yoluyla yapabilmek de maharete⁶² muhtaçtır. Bu badem ezmesini rast geldiğinizin ağzına nezaketle takdim etmeli. Her hâlde yutanlar çıkaranlardan fazla olur.

Doktor Nusret Hulki Bey işi biraz şatafatlandırarak⁶³ meydana kendi hesabına bir ihtisas çıkarmak yolunu düşündü. İhtisas... Fakat hangi şubede? Bütün cadde yollar tutulmuştu. O şimdi fennin تنها sokağını işlek bir hâle getirecekti. İntihar bütün diğer dertlerden en çabuk öldüren bir afet. Doktor çok keramet⁶⁴ vadedecekti. Az insan kurtarabilirse beşeriyet⁶⁵ için bu da bir kâr olacaktı. İhtisasını intihar üzerine kurmak için tetkikata⁶⁶ girişti.

2

Tetkike şimdi nereden başlayacaktı? İntiharın başlıca bir nevi⁶⁷ cinnet olduğu henüz fennen kabul edilmiş müspet⁶⁸ bir keyfiyet⁶⁹ değildi. Alakadar doktorlar bu hususta münakaşalaşıp⁷⁰ duruyorlardı.

⁵⁶ vukuf: bilgi

⁵⁷ fenniyat: teknoloji

⁵⁸ lololo: gösteriş

⁵⁹ amme: halk

⁶⁰ dimağ: akıl

⁶¹ telkin: fikir aşılama

⁶² maharet: beceri

⁶³ şatafatlandırmak: gösteriş yapmak

⁶⁴ keramet: olağanüstülük

⁶⁵ beşeriyet: insanlık

⁶⁶ tetkikat: araştırmalar

⁶⁷ nev: çeşit

⁶⁸ müspet: ispatlanabilen

⁶⁹ keyfiyet: durum

⁷⁰ münakaşa: tartışma

Nusret Hulki, bahse ait kataloglar⁷¹ topladı. Yeni neşrolunmuş bir bibliyografide⁷² mevzuya müteallik⁷³ muhtelif⁷⁴ lisanlarda yazılmış 3771 eser yığınıyla karşılaştı. Bu miktarın da hakikatten çok eksik olduğu suret-i mahsusada⁷⁵ kaydolunuyordu.

Ya bizde intihara dair ne yazılmıştır? Birbirinin dediğini tekrarlayan klişemsi⁷⁶ birkaç makale... Her gün gazetelerimizde bir iki acıklı vaka⁷⁷ okunuyor. Zihinlerimiz bu ölüm facialarıyla o kadar işbaa gelmiştir ki⁷⁸ bu felaketleri tabiatın zaruri⁷⁹ ve devasız⁸⁰ ölümlerinden biri addederek⁸¹ hiçbir çare düşünmeksizin bu meşum⁸² haberleri bir vah vah teessürü⁸³ ile okuyup geçerez.

Nusret Hulki Bey, muhitimizde hiç sürülmemiş, işlenmemiş bir tarla üzerinde bulunduğunu görüyordu. Her şeyi yeniden yaparak tezgâhı kendi kuracaktı. Bu da kolay bir şey değildi. Etrafında emniyet ve itimat⁸⁴ uyandırmak için kendi lehinde ustalıklı telkinler yapmayı ve hatta çokça mübalağaya⁸⁵ kaçmayı mübah⁸⁶ buluyordu. Maharetle, kuvvetle yapılırsa telkin, zamanın her ilaçtan şifalı bir devası hükmüne girmişti. Bir hastaya “Hazakatime dört el ile sarıl, mutlak kurtulacaksın.” itimadını verebilmekle çok muvaffakiyetlere

⁷¹ katalog: liste

⁷² bibliyografi: kaynakça

⁷³ müteallik: alakalı

⁷⁴ muhtelif: çeşitli

⁷⁵ suret-i mahsusa: özellikle

⁷⁶ klişe: kalıplaşmış

⁷⁷ vaka: olay

⁷⁸ işbaa gelmek: doymak

⁷⁹ zaruri: zorunlu

⁸⁰ devasız: çaresiz

⁸¹ addetmek: saymak

⁸² meşum: uğursuz

⁸³ teessür: üzüntü

⁸⁴ itimat: güven

⁸⁵ mübalağa: abartı

⁸⁶ mübah: sakıncasız

erilirdi. Lakin intihar manyası⁸⁷, ucundan kulbundan tutulabilir bir hastalık sınıfına ithal olunabilir miydi⁸⁸?

Nusret Hulki Bey, mevzu hakkında şimdiye kadar her yazılıp söyleneni anlamak için 3771 cildi okumak zaruretinde mi kalacaktı? Bu da kabil⁸⁹ değildi. Bu adedi haber veren bibliyografi muharrirlerinin⁹⁰ de yalnız miktar üzerinde kalem yürüttüklerine şüphe yoktu.

Bahsin tarihte, ahlakıyatta, edebiyatta, sanatta, tıpta, hukukta, dinde, ilahiyatta mühim yerleri vardır. İntihar en ziyade merhamet ve merakla takip olunacak bir hadisedir. Bizi dünyaya gönderenin geriye çağırmasını beklemeden yapılan bir isyan hareketidir. Hilkat⁹¹ darılıp da ona veremediğimiz cezayı kendi nefsimize tatbika kalkışmak dalaleti⁹²...

Doktor Nusret Hulki Bey, asrın son tetkik ve tettebbularından⁹³ mülhem olarak⁹⁴ intiharlar hakkında gazetelere dikkate şayan⁹⁵ makaleler göndermekle işe başladı. Bu suretle neşriyatın⁹⁶ etrafında bir hayli alaka uyandırdıktan sonra intihar ıztırarında⁹⁷ kalmış olanlara doğrudan doğruya hitaba girişti.

Bu zavallılara insaniyetin, tıbbın sıyanet⁹⁸ kucağını açan işte ilk yazıları:

“Meyus⁹⁹ insan!

⁸⁷ manya: saplantı

⁸⁸ ithal olmak: sokmak

⁸⁹ kabil: mümkün

⁹⁰ muharrir: yazar

⁹¹ hilkat: yaratılış

⁹² dalalet: sapkınlık

⁹³ tettebbu: araştırma

⁹⁴ mülhem olmak: esinlenmek

⁹⁵ şayan: yaraşır

⁹⁶ neşriyat: yayın

⁹⁷ ıztırar: zorunluluk

⁹⁸ sıyanet: koruma

⁹⁹ meyus: kötümser

Kalbinin darabanlarını¹⁰⁰ dindirmezden evvel gel beni dinle. Ve derdini söyle. Birbirimizi iknaya uğraşalım. Hak kimde ise onu katiyetle teslim edelim. Sözlerinde isabet görürsem inan ben de seninle beraber öleceğim. Münakaşa galebesi¹⁰¹ bende kalırsa sen de meşum fikri dimağından sökerek yaşayacaksın.

Metin kafalı mert bir insan, geçici dünya elemeleriyle ne kadar sarsılrsa bir deva olarak ölüme atılamaz. Tabii vadenin¹⁰² hululünden¹⁰³ evvel vukua gelen¹⁰⁴ kaza ölümleri, her fert için felaketlerin en büyüğüdür. İntihar da şüphesiz bu kazalardan biri sayılabilir. Çünkü müntehirler¹⁰⁵, aleve aldanarak kendilerini ne olduğunu bilmedikleri ateşe atan zavallı pervanelere¹⁰⁶ benzerler. Onlara hayat karanlık, ölüm rehakâr¹⁰⁷ görünür.

Hayat caddesinde her ferdin ölümden kaçındığını görüyoruz. Bu sakınma en küçük mahlukata varıncaya kadar yaşayanlara mahsus insiyaki¹⁰⁸ bir histir. Tabiatın bu umumi yaşama kaidesinden inhıraf eden¹⁰⁹ akıllar kayalık denizlerde dolaşan pusulaları bozuk gemileri andırırlar.

Sıkıntın ne? Yaşamaktan niye bıktın? Kimden kaçıyorsun? Melcen¹¹⁰ sandığın ölümün ne olduğunu biliyor musun? Hayata küstün. O da sana somurttu. Hayatı sevmeyi bileydin ondan göreceğin güler yüzle bahtiyar olurdun. Onunla güzel geçinmenin sırrını öğrenmeye çalış. Kâinatta sıhhatle bir nefes yaşamaktan büyük saadet yoktur.

¹⁰⁰ daraban: kalp atışı

¹⁰¹ galebe: galibiyet

¹⁰² vade: ecel

¹⁰³ hulul: gelme, erişme

¹⁰⁴ vukua gelmek: olmak, gerçekleşmek

¹⁰⁵ müntehir: intihar eden

¹⁰⁶ pervane: geceleri ışık etrafında uçan kelebek

¹⁰⁷ rehakâr: kurtarıcı

¹⁰⁸ insiyaki: içgüdüsel

¹⁰⁹ inhıraf etmek: sapmak

¹¹⁰ melce: sığınak

'Ölü bir arslan olmadansa yaşar bir sinek bulunmayı tercih ederim.' diyen tuhaf mütefekkirin¹¹¹ bu sözünü hiç işitmedin mi? Hiç olmak... Bu, kolay bir şey... Fakat kendi kendini tekrar yaratabilir misin?

Bazen intiharı mucip¹¹² ortada bir sebep yok iken kendilerini öldürenlerin maceralarını işitiyoruz. O hâlde bu sebebin görünür bir maddiyatta değil, gizli bir maneviyatta aranılması icap ediyor. Her surette¹¹³ akıllı bir delaletin kabulü ızdırarında kalıyoruz. Binaenaleyh hasta kendisini tedavi ihtiyacından vareste¹¹⁴ görebilse tabip şiddetle bu lüzuma kanidir¹¹⁵. Böyleleri için her türlü konsültasyona¹¹⁶ hazırım.

Bazı sebeplerin neticesi olan intiharlara gelince bunlarda da tetkike şayan mühim noktalar vardır. İçinde debelendiğiniz içtimai¹¹⁷ ve halli¹¹⁸ nakabil¹¹⁹ görünen müşkülâtı kendinize mahsus işkencelerden zannetmeyiniz. Hayatta bu güçlüklerle düşenler çoktur. Lakin kuvvetli azm ü irade¹²⁰ sahipleri bu felaketlerle göğüs göğüse güreşirler; her zorluğu yenerek galip çıkmaya çalışırlar. Müşkülden kaçmak için yalnız zayıfların yüzleri öbür âleme döner. Bu zavallılar en korkulacak şeyin ölüm olduğunu unuturlar; selamet ve rahatı mezarın karanlığında ararlar...

Bütün aşklar, sevdalar, şiirler, insani, hayvani teraneler¹²¹ hep hayat operasının uvertürleridir¹²². Her şey canlanmaya uğraşırken sen ölüme koşuyorsun. Sende, seni umumi hayat neşesinden

¹¹¹ mütefekkir: düşünür

¹¹² mucip: gerektiren

¹¹³ suret: biçim

¹¹⁴ vareste: kurtulmuş

¹¹⁵ kani: ikna olan

¹¹⁶ konsültasyon: birden fazla hekimin fikir alışverişi

¹¹⁷ içtimai: toplumsal

¹¹⁸ hal: çözüm

¹¹⁹ nakabil: imkânsız

¹²⁰ azm ü irade: azim ve irade

¹²¹ terane: ezgi

¹²² uvertür: operada perde açılmadan önce orkestranın çaldığı parça

ayıran galat¹²³ bir his var. Bu galatı tashih¹²⁴ etmeliyiz. Bu ters görüş ve yanlış düşünüşü kendi kendine düzeltemeyeceksen bana gel. Yüzünden o siyah gözlüğü çekip alayım. Zihninden o kapkara fikirleri söküp atayım.

İnsan anasından bir kere doğar ve bir kere ölür. En büyük felsefe hayatın bu tabii cereyanını¹²⁵ takip etmekte ve bu âlemden diğerine geçmek için yine bizi bu hayata gönderenin çağırmasını beklemektedir.

Zorun ne? Borçlu musun? Aç mısın? Açıkta mısın? Ailece sefaletle eziliyor musunuz?

Sabret. Seni açlık, sefalet öldürmüyor. Sen kendi kendine kıyıyorsun. Çünkü henüz bir zehir yutacak, kendini bir iple sallandıracak, beynine bir tabanca sıkacak kadar kuvvet ve cesaretin var. Bu metaneti¹²⁶ yaşamak için göster.

Mezar ile senin arana kollarımı uzatıyorum. İtimatla ellerime sarıl. Seni uçurumun kenarından kaçırayım...

Divanyolu 53

İntihar Mütahassısı

Doktor Nusret Hulki

3

Bu ilandan sonra Doktor Nusret Hulki'nin hararetli davetine tek tük alaka gösterenler oldu. Fakat bunlar muayene ücreti için pek de cüzdana el atabilen boydan değillerdi. Binaenaleyh yeni mütehasssımız bu müşkülün halli için de uzun uzadıya zihin yormak mecburiyetinde kaldı.

¹²³ galat: yanlış

¹²⁴ tashih: düzeltme

¹²⁵ cereyan: akış

¹²⁶ metanet: dayanma

İşret¹²⁷ mahallerinde¹²⁸ gazinocu ile müşteri beyninde bilahare¹²⁹ ihtilaf zuhurunu¹³⁰ men için içki ve meze fiyatlarını gösterir levhalar asıldığı malumdur. Bu kabilden¹³¹ olarak doktorların bekleme salonlarında da hastalara muayene, konsültasyon, rapor vesaire ücretlerini katiyetle bildirir ilanlar bulunur. Doktor Nusret Hulki Bey muayene ücreti için şimdilik üç lira koymuş ve salı günlerini meccani¹³² kabullere tahsis etmişti.

Meccani günlerde gittikçe fazla kalabalık basmaya başladı. Doktorun hastalarla teması arttıkça ihtisası da hakikaten ilerliyordu. Bu kalabalığı teşkil edenlerden bazılarının yalancı hasta olduklarını keşifte Nusret Hulki pek gecikmedi. Sefaletten intihar ızdırarına düştüklerini acıklı ifadelerle anlatarak biraz para koparmaya veyahut bir iş bulmak için doktorun vesatetini¹³³ ricaya geliyorlardı.

Para almadıktan başka üste vermek; insaniyeti, diğerlerini kurtarmak değil, Nusret Hulki'yi de intihar vaziyetine düşürebilecek bir tehlike idi. Lakin her ne suretle olursa olsun doktorun bu parasızlarla meşguliyeti etrafında birtakım çığırtkanlıklara mahal vererek en büyük reklam mahiyetini¹³⁴ alıyordu.

Ekseriyeti şuursuz denecek kadar görgüsüz, saygısız bir hâl ile uğraşmanın her gün bir türlü garabetiyle¹³⁵ karşılaşan doktor, bazı hususlarda hiddetlenmek mi, gülmek mi lazım geleceğini tayinde âciz kalıyordu.

Salı'nın meccaniliğini diğer günlere teşmil¹³⁶ edenler oluyor, intihar tehlikesinden ziyade basur, egzama, romatizma vesair hastalıklar için müracaat edenler bulunuyordu.

¹²⁷ işret: içki

¹²⁸ mahal: yer

¹²⁹ bilahare: sonradan

¹³⁰ zuhur: belirme

¹³¹ kabil: türlü, gibi

¹³² meccani: ücretsiz

¹³³ vesatet: vasıta

¹³⁴ mahiyet: nitelik

¹³⁵ garabet: tuhaflık

¹³⁶ teşmil: genişletme

Bir gün muayene odasından içeriye, perde köşesinden Hacivat çıkar gibi zıpırın biri daldı.

Orta çapta bir külhanbeyi¹³⁷... Her biri bitpazarından birer kelepir olarak ayrı ayrı tedarik edilmişe benzeyen ceket, yelek, pantolon, birbirini tutmaz, kirlice bir kıyafet... Bir metro¹³⁸ mesafeden insana aksırma getirecek kadar mayhoş bir ter kokusu... Gözlerde ara sıra hafifçe şehlalaşıp¹³⁹ yine düzelen baygınlığa benzer bir hâl...

Doktoru yukardan aşağıya endazeleyen¹⁴⁰ çarpık bir boyun kırışından ibaret bir selamdan sonra zair¹⁴¹, çökecek yer arar gibi yorgun bir vaziyet alarak durdu.

Doktor — Neniz var?

Hasta, yapma bir hâlsizlik telaffuzuyla:

— Nem mi var?

— Evet...

— Nem olduğunu ben de bilmiyorum. Onu siz anlayacaksınız.

— Buraya niçin geldiniz? Elbette bir sıkıntınız var.

— Bir değil, çok sıkıntım var...

— Bu sıkıntınızı sayınız.

— Sayıya gelmez ki... Tepemden topuklarıma kadar sıkıntı içindeyim...

— En şiddetlileri hangileridir?

— En şiddetlisi, para cüzdanımın boşluğundan gelen sıkıntıdır.

— Ne iş yaparsınız?

— Bir iş buldum mu yankesicilikten maada¹⁴², ne olursa olsun yaparım.

¹³⁷ külhanbeyi: serseri

¹³⁸ metro: metre

¹³⁹ şehla: şaşı

¹⁴⁰ endazeleyen: ölçen

¹⁴¹ zair: ziyaretçi

¹⁴² maada: -den başka

— Belli başlı bir sanatınız yok mudur?

— Vesikasız¹⁴³ şoförlük ettim. Bir kocakarı çiğnedim, mahkûm oldum. Yattım çıktım. Kılburnu’nda garsonluk yaptım. Bir hesap meselesinden patronla aramızda çingar¹⁴⁴ çıktı. O bana bir tokat attı. Ben kara şişeyi onun başında parçaladım. Yine kodese misafir olduk. Her vaka sonunda Hapishane Palas’ta¹⁴⁵ dinleniyordum. Hapishaneye girmesinden ziyade oradan çıkması firaklıdır¹⁴⁶. Kodeste yiyecek, içecek, yatacak yer düşünmezsin. Fakat çıkınca yine iş bulmak lazım. Oraya buraya kolaçan edersin. Sana ekşi suratla hep şu cevabı verirler: “İş yok... Yok... Yok...” Şimdi bir tek sanatla geçinilmiyor. Bilgine, tabiatına uysun uymasın ne hizmet bulursan ona soyunacaksın. Sernöbetlikle¹⁴⁷ beraber hamam natırlığı¹⁴⁸ teklif ettiler. İki büyük rütbe birarada. Kollarımı kaldırarak kabul dedim. Peştamalı kuşandım. Yüksek nalınları giydim. Şak, şak, şak el kakarak bağıryorum: “Beyefendiye çıkma getiriniz...” Tellaklar arı gibi... Silecek değiştirme ve ovuşturma esnasındaki bazı taşkınlıklar kanıma dokunurken bir gün müşterilerden biri “Bana kart¹⁴⁹ tellak gönderiyorsun...” tekdiriyle¹⁵⁰ betelerek¹⁵¹ ağzını bozdu. Kavga büyüdü, yine kamalar¹⁵² kınlarından¹⁵³ fora edildi¹⁵⁴. Herifi birkaç yerinden hacamatladım¹⁵⁵. Yine Prizon¹⁵⁶ Palas’a yanladık¹⁵⁷. Bedava yeme, içme ve istirahat... Günümüzü

¹⁴³ vesika: belge

¹⁴⁴ çingar: kavga

¹⁴⁵ palas: saray

¹⁴⁶ firak: hüzn

¹⁴⁷ sernöbetlik: başnöbetçilik

¹⁴⁸ natır: yıkamacı

¹⁴⁹ kart: yaşlı

¹⁵⁰ tekdir: azarlama

¹⁵¹ betele: kabalık

¹⁵² kama: bıçak

¹⁵³ kın: silah kabı

¹⁵⁴ fora etmek: açılmak

¹⁵⁵ hacamatlamak: bıçakla yaralamak

¹⁵⁶ prizon: (Fr. *prison*) hapishane

¹⁵⁷ yanlamak: başkasından geçinmek

doldurup çıktık. Felaket... İş ara dur. O hâle geldim ki artık ne olursa olsun rastgele birisini kolundan, baldırından dürtüşleyerek meccani otele avdeti¹⁵⁸ düşünüyordum. Ben bu pelesede iken yine şansım açıldı. Tuhaf bir iş teklif ettiler. Beykoz dalyanında balık gözcülüğü etmek... Sırığa tırmandım. Ta tepede tündüm. Tepemde güneş, altımda su... Bu sıkıntılı işten hapisane çok rahat. Orada enine boyuna gezinebilirsin. Burada kımıldamak yok. Neyse bir gün sıcaktan sinirlerim gevşemiş. Sırığın ucunda afyonlanmış tiryaki gibi sızmışım. Muvazenemi¹⁵⁹ kaybedince haydi çup suya inmişim. Ağlar birbirine karışmış. Benim sarktığımı görmeyen balıkçılar da dalyana canavar düştü zannıyla bir telaş...

Sabırsızlanmaya başlayan doktor:

— Bu kadar tafsilata¹⁶⁰ lüzum yok.

— Sordunuz da söylüyorum.

— Kısa söyleyiniz.

— Fazlasını İş Bankasına ciro ediniz. Elbette sarf edecek bir yerini bulurlar.

— Adınız?

— Arif.

— Sadece Arif mi?

— Evvelden kıymalı idim amma et pahalıya çıkalı sadeleştim. Doktor Bey bana adlan sanlan Çatana Arif derler. Evvelden Ayakapısı'na, Fener'e, Yemiş'e çok uğrardım da bu namı kazandım.

— Evli misin?

— İşte öyle bir halt ettik. Atalarımızdan kalma bir söz vardır. "Bekârlık sultanlıktır." derler. Artık sultanlık kalmadı. Şimdi "Bekârlık mebusluk." diyeceğim.

— Çocuğunuz oldu mu?

¹⁵⁸ avdet: dönmek

¹⁵⁹ muvazene: denge

¹⁶⁰ tafsilat: ayrıntılar

— Maalesef sıska, sarartma bir kabak yavrusu... Mız, mız, mız tıpkı aç kedi gibi ağlar. Anasına “Meme ver de sustur şunu.” derim. Bizim karının memeleri terkos muslukları gibi günde ancak bir buçuk saat akar. Çocuk bir tarafta ağlayadursun biz şimdi lateşbih¹⁶¹ refikam¹⁶² hanımla marazaya¹⁶³ tutuşuruz. O hemen “Ben ne yiyorum ki memelerimde süt bulunsun...” şikâyetinden başlar. Bu nankörlük karşısında ben de karıya yedirdiklerimi sayıp dökmeye girişirim. Aramızda hırlaşma şöyle alevlenir:

Ben — Ulan üç akşam evvel getirdiğim koca bir kâse işkembe çorbasını unuttun mu?

O — Oh sus... Söyleme bulantıya tutuluyorum. Hâlâ ekşiliği, kokusu midemden gitmedi. Yirmi dört saat kazan dibinde durmuş. Günün artığı, köpeklerin hakkı yeşil tortulu çorba...

Ben — Fena mı? Sirke sarımsağı kendinden. Şimdi sokaklarda bizden başka köpek kaldı mı?

O — Kendi payına söyle. Haşa ben köpek değilim. Ben Kapı Çuhadarı Hacı Veli Efendi silsilesindenim.

Ben — Vay silsilesinin temelini suladığının karısı... Kocasını köpek yapıyor da kendini daraya çıkarıyor.

O — Elbet... Elbet... Ben insan evladayım.

Ben — Ya ben?

O — Ne idiği bellisiz. Sen köpekten de aşağısın. Çünkü iyi havlayamıyorsun. İyi saldıramıyorsun.

Ben, “İyi saldıramıyor muyum? İşte gör bakalım...” narasıyla karının üzerine çullanırım, hakikaten köpekliğim tutar. Ağzıma neresi gelirse dişlemeye başlarım. O çığılgı basar. Ben böğürürüm. Aç çocuk gürültüden korkar, susar. Konu komşu eve dolar, bizi ayırırlar. Şimdi boştayım. Bazı iş zuhur ediyor. Bundan evvel nerede, kimin hizmetinde bulunmuş olduğuma dair benden vesika

¹⁶¹ lateşbih: “Benzetmek gibi olmasın”

¹⁶² refika: eş

¹⁶³ maraza: kavga

soruyorlar, geçmişimi karıştırmaya gelmez. Girdiğim işlerin hiçbirinden gönül hoşluğuyla çıktığımı bilmiyorum. Çingar, mariz¹⁶⁴, cerh¹⁶⁵, hapishane... Aleyhimdeki polis zabıtları, mahkeme kararları, hangi patrona gösterilebilir? Niçin böyleyim? Kabahat bende mi, beni yaratanda mı? Aklım ermiyor. Karı hasta, kucağındaki çocuk can çekişiyor. Bir haftadır eve uğradığım yok. Hangisi öldü, hangisi kaldı bilmiyorum. Kendi sefaletimden onların açıklıklarını düşünmeye vaktim yok. Pehlivan gibi bir adamdım. Eridim eridim, kilise mumuna döndüm. Allah, cumhuriyete zeval vermesin fakülteye gittim, muayene olundum. Vücut-ı âcizanemde¹⁶⁶ tamam beş türlü hastalık buldular. Kanalizasyonum bozuk, su yollarım iyi işlemiyor, çatım akıyor, rezelerim¹⁶⁷ tutmuyor. Hasılı¹⁶⁸ gençlikte en çok kullanılan taraflarım meramete¹⁶⁹ muhtaç. Kolumu sıkıtlar sıkıtlar, ben kan alacaklar sandım. Bulurlarsa alsınlar. Meğerse damarımı ölçerlermiş. Köpoğlu tamam üç buçuk fazla atıyormuş.

— Kaç yaşındasın?

— Otuz bir... Bu netameli¹⁷⁰, helecanlı¹⁷¹ sayıyı da atlatabilirsem belki yaşarım. Fakat yaşamak istemiyorum. Doğrusu bu... İntihara karar verdim.

Çatana Arif sahte bir teessür jestiyle¹⁷² dudaklarını ısırp gözlerini şehlalaştırarak sağa sola başını çarpıta çarpıta ilave etti:

— Fakat candır bu, ölmesi de kolay değil... Gazetelerde ilanınızı gördüm: “İntihar edecekler bu meşum kararlarını fiile çıkarmazdan evvel gelip bir kere beni görsünler. Kurtarmak için

¹⁶⁴ mariz: dayak

¹⁶⁵ cerh: yaralama

¹⁶⁶ vücut-ı âcizane: âciz vücut

¹⁶⁷ reze: menteşe

¹⁶⁸ hasılı: kısacası

¹⁶⁹ meramet: eğreti tamir

¹⁷⁰ netame: tehlikeli

¹⁷¹ helecanlı: çarpıntılı

¹⁷² jest: vücut hareketi

elimden gelen insaniyeti ifadan geri durmam.” buyurmuşsunuz. İşte geldim... Hâlimi de baş ağrıtabak tafsilatıyla anlattım.

Doktor şüpheli bir nazarla¹⁷³ hastayı süzerek:

— Arif Efendi, intihar eğlence değildir. Hasta karını, çocuğunu bırakıp da dünyadan savuşmayı düşünmek mertlik sayılmaz. Şaka söylüyorsan o başka...

Çatana Arif dudaklarının ucuna toplanan tuhaf bir tebessümü yutarak:

— Şaka mı? Hayır efendim. Şakalaşacak bir hâlde olmadığımı görüyorsunuz. Şakalaşan ben değilim. Galiba sizsiniz. İlanlarınızda başka türlü söylüyorsunuz, burada ağız değiştiriyorsunuz. “Koskoca bir doktor yalan söylemez.” dedim, vaatlerinize inandım. Beni nasıl kurtaracağınızı anlamak için geldim.

Doktor Çatana Arif’i dikkatle muayene ettikten sonra:

— Beş türlü değil, sende bir türlü bile hastalık bulamadım. Sana tıbbi bazı nasihatler vereceğim. O suretle hareket et. Hekimlere müracaata ihtiyacın kalmaz.

— Beybaba ben nasihat almam. Eğer intihara karşı kullanacağınız ilaç sade nasihat yani kuru laftan ibaretse emin olunuz kimseyi kurtaramazsınız.

— Ya ne istiyorsun? Hekimin bazı vesaya¹⁷⁴ ile reçeteden başka kullanacağı tedavi usulü var mıdır?

— Orasını bilmem. Bu usul ile hiçbir intihar heveslisini ölümden kurtaramazsınız.

— Ya ne yapmalıyız?

Çatana Arif omuzlarını dikip tuhaf bir süzgülükle:

— Benim gibilerine ya iş bulmalı veyahut ceplerine biraz dünyalık koymalı...

— Senin gibi İstanbul’da ne kadar sefil vardır?

¹⁷³ nazar: bakış

¹⁷⁴ vesaya: vasiyetler

— Çoook... Binlerce... Binlerce...

— Malum... Bir doktorun serveti bu kadar aç ı doyurmaya kifayet eder mi?

— Etmez fakat bu binlerce açların çoğu ahmaktır. İntihar fikrine sapıtıp doktorlara müracaat etmezler, sürüne sürüne ölürler.

— İntihar fikrine sapıtmak zekâvet¹⁷⁵ midir?

— Şüphesiz...

— Demek sen çok akıllı bir adamsın...

— Herkes gibi ben de aklımı beğenirim.

— Sende zerrece akıl olsa intihar fikrini zihnine getirmezsın. Çünkü akıllı insan ölüm e atılan değ il yaşamayı seven ve bilendir.

— Ben katiyen kararımı verdim doktor, kendimi öldüreceğim. Böyle beylik laflarla beni niyetimden çeviremezsiniz.

Nusret Hulki Bey, Çatana Arif'in intiharı bahane tutarak kendinden biraz para koparabilmek hilekârlığıyla geldiğini çoktan anlamıştı. Doktorun da böylelerine karşı kullandığı kurnazlıkları vardı. Bir müddet karşı karşıya çatık kaşlarla sükût ettiler¹⁷⁶. Nihayet Arif melul¹⁷⁷ bir tavırla gözlerini sulandırmaya uğraşarak:

— Doktor Beyefendi, beni ölüm den kurtaramadınız. Az bir para ile birkaç gün daha yaşayabilirdim. Bu birkaç gün zarfında da belki Allah bir sebep halk eder¹⁷⁸ de büsbütün halasa¹⁷⁹ ererdim. Lakin şimdi buradan çıkınca doğru ölüm e gidiyorum.

— Ne vasıta ile intihar edeceksin?

— Ölüm kararım katidir. Fakat ne şekilde olacağını henüz tayin etmedim. Önüm e ne çıkarsa... İp mi? Deniz mi? Bıçak mı? Zehir mi? Kurşun mu?

¹⁷⁵ zekâvet: zekâ

¹⁷⁶ sükût etmek: susmak

¹⁷⁷ melul: üzgün

¹⁷⁸ halk etmek: yaratmak

¹⁷⁹ halas: kurtuluş

— Bunların hepsi çok ızdıraplı ölümlerdir. Bu suretle intihar edenler dirilip de, ölünceye kadar ne müthiş azaplar çektiklerini anlatabilseler dehşetten tüylerin ürperir.

Çatana Arif biraz şaşalayıp:

— Doktorsunuz. Acısız bir ölüm usulü biliyorsanız söyleyiniz.

— Arif, sana böyle bir iyilikte bulunabilirim.

Çatana'nın dili dolaşarak:

— Te te te teşekkür ederim...

— Şimdi sana yarım bardak bir iksir içireceğim.

— Eyyyyy?..

— Bir saat sonra derin bir uykuya dalacaksın. Bir daha uyanmayacaksın. Hiçbir acı duymayacaksın.

— Bir kupa ecel şerbetini ha...

— Taamı¹⁸⁰ da hoştur. Biraz buruk kızılık şerbetine benzer.

— Lezzetli bir ölüm...

— Ölüme böyle denebilirse öyle...

— Bu şerbeti bana verseniz de gece evde içsem olmaz mı?

— Olmaz... Burada gözümün önünde içeceksin.

Çatana Arif dalgalı bir denizde yalpa vurur gibi iki yana sallana sallana gözlerini büzüştürüp ensesini kaşıyarak:

— İntihar ha... Hayattan kaçmak iyi ama insan dünyadan ayrılırken onun lezzetini anlar gibi oluyor. Bundan başka mademki bize insan deniyor, biraz da insaniyeti düşünmek lazım. Arkaya kalacakları da unutmamalı. Yoluna koyacak bir iki işim var. Onları tezgâhlayayım. Yarın öbür gün gelirim. Allah'a ısmarladık doktor beyefendi...

Çatana Arif'te arkasından kendini ölüm kovalıyormuş gibi folisbit¹⁸¹ bir kaçış var ama ne kaçış... Doktorun içireceği tabii

¹⁸⁰ taam: tat

¹⁸¹ folisbit: (İng. *full speed*) hızlı, son sürat

biraz karbonat karıştırılmış kızılık şerbetinden başka bir şey değildi. Kaçanın aceleden gümlen ayak seslerini duyan Nusret Hulki başını sallayarak:

— İntihar komedyasıyla¹⁸² bir doktoru dolandırmaya cüret eden aklını beğenmiş ahmak şerbetini içeydin yüreğın serinlerdi. İşte bu kadar... Martavalcı¹⁸³ külhani seni...

4

Doktor Nusret Hulki Bey meccani günün pek fazla hücumuna bir set çekebilmek için numara usulünü tatbike mecbur oldu. Yedi sekiz saat zarfında ancak yirmi kadar hasta muayene edebiliyordu, türlü çeşit hastalar sökün etmeye başladı.

Bir taraftan da çoğu müsteara¹⁸⁴ benzeyen imzalarla acıklı, tuhaf mektuplar alıyordu. Nihayet ince eski harflerle yazılmış işte en orijinallerden bir tanesi:

“Muhterem Doktor Beyefendi,

İlanlarınızı büyük bir alaka ile okuyorum. Çünkü tedavi vadettiğiniz canından bezmişlerden biri de benim. Gücenmeyiniz ama garip bir meslek tutmuşsunuz. Hayat kaçaklarını polise vermek ister gibi tavırlar alıyorsunuz.

İntihar manyasına tutulmuş olanları bu meşum arzularından çevirmezsensiz kendiniz de beraber öleceğinizi söylüyorsunuz. Bu fedakârlığına diyecek yok. Fakat söziün garabeti satırlarınızı okuyanlara sizin benden ziyade tedaviye muhtaç olduğunuz hakkında şüpheler veriyor. Bizden iseniz daha iyi ya... Birbirimizi çabuk anlarız.

Çok hazıklara¹⁸⁵ nabzımı uzattım. Banal¹⁸⁶ ilaçlardan, beylik nasihatlerden başka bir istifade görmedim. Daha bir hafta evvel

¹⁸² komedyâ: komedi

¹⁸³ martavalcı: palavracı

¹⁸⁴ müstear: sahte

¹⁸⁵ hazık: usta

¹⁸⁶ banal: sıradan

sinirlerimi bir mütehasşısı akort¹⁸⁷ ettirdim. Kafamın içinde janjan¹⁸⁸ kumaşları andırır; daima değişen bir şey var. Ben her gün her saat aynı adam değilim. Lodosta asabımın düzeni bozulur. Poyrazda, gün doğrusunda, yıldızda, meltemde hep başka başka mahluk olurum.

Doktor parmağıyla çekiç gibi vurarak önümü, arkamı dinledi. Besbelli gevrek miyim, hışır mıyım, kabak mıyım anlamak istiyordu. Yüzünü buruşturdu, sessiz, yalnız dudakları kıpırdadı, sözlerini yuttu.

Meğerse köhne bir piyano gibi tellerim gevşemiş. Çivilerim aşınmış; akort, nasihat tutmaz bir hâle gelmişim. Bu ahengi bozuk aklımla artık ukala¹⁸⁹ arasında yaşayamıyorum. Zaten çoktandır halk içinde sesimin falso¹⁹⁰ çıktığını anlıyordum. Onlar bana sus dedikçe ben daha ziyade bağırıyordum. Bu âlemi dolduran dertlilerin feryatlarına karışarak topal bacakla, çolak elle, kör gözle, sağır kulakla, sersem kafayla yaşanır. Lakin umumi ahenkten aykırılan makamın mugannisine¹⁹¹ mahbesle¹⁹² tımarhaneden başka melce yoktur.

Beşer akordu çabuk bozulan bir nevi canlı sazdır. Kâh musikar gibi öter kâh keman nalesiyle inler, kâh ney flüt ıslığı çalar, kâh boru kalabalığıyla böğürür. Bu sazın fabrikatörü¹⁹³ Allah'tır. Onun halikiyeti¹⁹⁴ hakkında iddia olunan kemale rağmen bütün imalatında aynı itina yoktur. İşte ben bu Sani'nin¹⁹⁵ bozuk yapılarından birisiyim. Bütün darüşşifalardaki¹⁹⁶ benzerlerim de hep bu fabrikanın ulvi markasını taşırlar. Yoksa mecnun imalinde

¹⁸⁷ akort: çalgı aletlerine yapılan ayar

¹⁸⁸ janjan: yanardöner

¹⁸⁹ ukala: akıllılar

¹⁹⁰ falso: nota hatası

¹⁹¹ muganni: şarkıcı

¹⁹² mahbes: hapishane

¹⁹³ fabrikatör: üreten

¹⁹⁴ halikiyet: yaratıcılık

¹⁹⁵ Sani: Yaradan, Allah

¹⁹⁶ darüşşifa: akıl hastahanesi

mütehasşıs o yegâne Halik'ten¹⁹⁷ başka benim gibi mükemmel bir deliyi kim yaratabilirdi?

Yok iken var olmak, var iken yok olmak... Ana rahminden mezara taşınıp duruyoruz. Kimi eğlendirmek için bu ebedî dramın¹⁹⁸ azaplarını çekmekle muvazza¹⁹⁹ bulunuyoruz?

Anana, babana, bütün âleme darılabilirsin. Fakat tabiata gücenemezsin. Onunla hırlaşmak kendi kendini ısırarak demektir. O seni akıllı, budala, uzun, kısa, şişman, sıksa, istediği çapta, beğendiği tipte yaratır. Onunla dalaşıp curcunaya kalkışmak, çıldırmaktır.

Kendini akıllı gibi satmak istiyorsan lüzumuna göre ağz kullan. İcabında iyiye “fena”, fenaya “iyi” de. Sana menfaat²⁰⁰ temin etmeyen²⁰¹ iyiliklerin fenalıklardan ne farkları olur?

İnsanların canavarlıklarını medeniyetin kahramanlıkları şeklinde methet²⁰². Beynini törpüleyen tabiatın zalimane²⁰³ falsolarında büyük bir kemal eseri²⁰⁴ seçtiğini söyleyerek hayran görün.

Bu âlemde sözüm ona akıllı çok, deli azdır. Kıymet ekseriyete değil, ekalliyete²⁰⁵ verilir. Binaenaleyh şeref deliliğidir. Cinnet büyük bir imtiyazdır²⁰⁶ çünkü tımarhanenin gömleğini, takkesini, terliğini giydikten sonra ahmak insanîyetin dünyevi, uhrevi bütün ananevi²⁰⁷ mesuliyetlerinden soyunmuş bir şah-ı cihan²⁰⁸ olursun.

¹⁹⁷ Halik: Allah

¹⁹⁸ dram: hüznü oyun

¹⁹⁹ muvazza: vazifeli

²⁰⁰ menfaat: çıkar

²⁰¹ temin etmek: sağlamak

²⁰² methetmek: övmek

²⁰³ zalimane: zalimce

²⁰⁴ kemal eseri: mükemmellik izi

²⁰⁵ ekalliyet: azınlık

²⁰⁶ imtiyaz: ayrıcalık

²⁰⁷ ananevi: gelenekleşmiş

²⁰⁸ şah-ı cihan: dünya hükümdarı

*Vacibü'l-hürme*²⁰⁹ bu sade formasını dünyanın ukalaya mahsus beyhude nizamlarından²¹⁰, gülünç resmîyetlerinden, iğrenç riyakârlıklarından²¹¹, insafsız hüküm ve cezalarından kurtarır. Kanun demir parmaklıklı kâgir²¹² pencerenin önüne kadar gelir, seni dinler, tehevvrülü²¹³ teşnilerini²¹⁴ işitir, homurdanarak dönüp gider. Çünkü sen onun yüzüne hiçbir akıllının söylemeye cesaret edemeyeceği şiddetli sitemleri haykırabilirsin. Çünkü sen ondan ve her şeyden kuvvetli ve mantıkisin. Yine çünkü sen beşerî belahetlerden²¹⁵ doğma ve istibdadın²¹⁶ akıllıları takayyüt²¹⁷ için icat ettiği bütün ananevi zincirleri, kelepçeleri kırmış; makulat²¹⁸ denen bütün tuhaflikların fevkine²¹⁹ çıkmış bir divanesin. Her mesuliyet ve kayıttan muafsın. Günahkârlara karşı ateş püsküren dinler bile seni cehenneme sokabilmekten âcizdirler. Sen iki cihanda hür, müstakil, mesut ve azizsin. Yalnız kullara değil, Allah'a bile itaatle mukayyet değilsin. Kulaç kulaç her şeyin enginine dalmaya uğraşarak derin düşünmek delilik ise ben öyleyim. Hayatın sathında²²⁰ yaşamak akıllılık demekse ben bu zümreye²²¹ iltihak²²² etmemekle müftehirim²²³.

İlanınız hoşuma gitti. Sizinle görüşmeye geleceğim. Kendimi muayene ve tedavi ettirmek için değil... Sizi de kendi kanaatlerime getirmek için... Münakaşa kabul ettiğinizi yazıyorsunuz.

²⁰⁹ vacibü'l-hürme: hürmet edilmesi gereken

²¹⁰ nizam: düzen

²¹¹ riyakârlık: ikiyüzlülük

²¹² kâgir: taş yapı

²¹³ tehevvrülü: öfkeli

²¹⁴ teşni: ayıplama

²¹⁵ belahet: alıklık

²¹⁶ istibdat: baskı

²¹⁷ takayyüt: bağlanma

²¹⁸ makulat: akılla bilinebilenler

²¹⁹ fevk: üst

²²⁰ sath: yüzey

²²¹ zümre: topluluk

²²² iltihak: katılmak

²²³ müftehir: övünen

Kafalarımızı bir tokuşturalım, hangini sağlam çıkarsa o galip sayılır. Benim de aradığım bundan başka bir şey değil.

Vicahî²²⁴ ihtiramlarımı²²⁵ teşerrüfime²²⁶ saklayarak şimdilik gıyabî²²⁷ hürmetlerimi arz ediyorum efendim.

Halikoğlu Halik”

Doktor bir müddet elinden bırakamadığı bu dumanı bacadan aşkın mektuba bakarak şöyle düşünüyordu: “Mektup acayip, hele imza alelacayıp²²⁸... Halik’in oğlu Halik... Bundaki remzi²²⁹ anlamak için yalnız doktorluk kâfi gelmez. Gayet hassas bir sembolist olmalı. Halik bizi Yaradan’dır. Yaradan, yarattıklarına da yaratmak kudretini vermiştir. Hilkat makinesi öyle kurulmuş ki Halik birbirini yaratmak hizmetini cinslere bırakarak kendisi vücudundan şüphe ettirecek esrara bürünmüş bulunuyor. Halikzade Halik seni muayene etmezden evvel kim olduğunu anlar gibi oldum. Sen Lombroso’nun, Grasset’nin eserlerini ve mecnunlar yaratan Maupassant, Paul Hervieu, Michel Corday gibi romancıların hikâyelerini su-i hazmla²³⁰ okuyarak pesimistliğe²³¹ düşmüş bir muvazenesizsin. Hangi nevden intihar âşığıydın? Onu muayeneye geldiğin zaman anlamaya uğraşacağım. Seni de faturamın tasnifine²³² geçireceğim.”

5

Doktor hastalarını muayene ile meşgul bulunduğu esnada telefon çaldı. Ahizeyi alarak sordu:

— Neresi efendim?

²²⁴ vicahî: yüz yüze

²²⁵ ihtiram: saygı

²²⁶ teşerrüf: tanışma şerefi

²²⁷ gıyabî: görüşmeden

²²⁸ alelacayıp: bambaşka

²²⁹ remiz: işaret, ima, sembol

²³⁰ su-i hazm: sindiremem; kötü sindirim, sindirim bozukluğu

²³¹ pesimistlik: kötümserlik

²³² tasnif: sıralama

— Tanımadığınız bir yer...

— Ne istiyorsunuz?

— Sizinle görüşmek üzere bir seans rica edeceğim.

— Ne hakkında görüşülecek?

— İhtisasınız dairesinde...

— İntihara müteallik istizahlarda²³³ mı bulunacaksınız?

— Evet... Mahallemizde birbiri arkasına üç intihar vuku buldu. Bu hâl gayetle merakımı mucip oldu. Kolera gibi bu da sâri²³⁴ bir afet midir? Bu sirayeti²³⁵ men için düşünülmüş bir çare var mıdır?

— Bu akşam saat yedide teşrif ediniz²³⁶. Sekize kadar olan zamanımı size hasredebilirim²³⁷.

— Teşekkür ederim Doktor Beyefendi. Bendenizi minnettar bıraktınız.

Telefon kapandı. Nusret Hulki Bey, günün mesaisini bitirip ufak tefek hususi işleriyle meşgul olurken Münire Hanım bir kart getirdi. Üstünde “Ahmet Sami” ismi ve boş tarafında şu yazı vardı: “Vaat buyrulan seanstan²³⁸ istifadeye geldim.”

Doktor:

— Buyursun, dedi.

Odadan içeriye matruş²³⁹, kırmızı yüzlü, şişmanca ve orta yaşlı bir zat girdi. Selamlaştıktan sonra işaret edilen koltuğa oturdu.

Nusret Hulki Bey istizahlarını dinlemek için sükûtle yüzüne bakmakta iken zair söze girişti:

²³³ istizah: açıklama

²³⁴ sâri: bulaşıcı

²³⁵ sirayet: yayılma

²³⁶ teşrif etmek: şereflendirmek

²³⁷ hasretmek: ayırmak

²³⁸ seans: tedavi süresi

²³⁹ matruş: sakalsız

— Efendim, bendeniz Çarşamba semti ahalisindenim. Malum ya buraları aristokratik²⁴⁰ mahallelerden değildir. İstanbul'da kibar ve alelade veya biraz düşkün semtler arasındaki yaşayış farkları büyüktür. Ortada bir halk ve halkçılık sözü dönüyorsa da bütün insanları görgü, âdet, ahlak, terbiye ve zihniyet cihetleriyle aynı seviyeye girebilmenin imkânı yoktur. Binaenaleyh kibar mahalleler ahalisi birbiriyle meşgul olmaya pek vakit bulamazlar. Bazen aynı binanın muhtelif apartmanlarında oturan iki aile birbirini tanımaya merak göstermez, birer istiğna²⁴¹ içinde yaşarlar. Beriki semtlerde ise bilakis²⁴² hâl tamamıyla bunun zıddıdır. Oralarda herhangi bir evde çıt olsa bu kıymıldanma diğer bütün diğer hanelerde derakap²⁴³ akisler²⁴⁴ yapar. Bu gece hangi evde ve ne sebeple bir aile kavgası olmuştur, kimlerin iç çamaşırları yamalıdır... Kimin bakkala, kasaba ne kadar borcu vardır, hangi kadının ırzından şüphe ediliyor, hangi erkek karısına sadakatsizlik gösteriyor, hangi kız hangi delikanlı ile sevişiyor... Bu dedikodular dolaştıkları ailelerin heyecanlarıyla beslenip, işlenip şişirildikten sonra mahalle kahvelerine intikal²⁴⁵ eder. Oralarda müzakereye konulur. Lehtar²⁴⁶, aleyhtar²⁴⁷, bitaraf²⁴⁸ partiler peyda olur. Ve bu küçük parlamentolarda²⁴⁹ dedikoduların aldıkları müspet²⁵⁰, menfi²⁵¹ cereyanlar neticesinde bazen gülünç bazen müessif²⁵² hadiseler vuku bulur. Size kısaca söyleyeyim ki Bakkal Osman Efendi'nin oğlu Saadettin, yağlıkçının kızı Nezahat'i seviyor, bu bir... İkinci karısının fıkırdaklığından kıskançlık

²⁴⁰ aristokratik: soylu

²⁴¹ istiğna: tenezzül etmeme

²⁴² bilakis: aksine

²⁴³ derakap: hemen arkasından

²⁴⁴ akis: yansıma

²⁴⁵ intikal: geçme

²⁴⁶ lehtar: savunan

²⁴⁷ aleyhtar: karşıt

²⁴⁸ bitaraf: tarafsız

²⁴⁹ parlamento: meclis

²⁵⁰ müspet: olumlu

²⁵¹ menfi: olumsuz

²⁵² müessif: üzücü

azabıyla yanan Muammer Efendi, yeni doğmuş çocuğunun kendi sulbüne²⁵³ nisbeti hesabında şüphelere düşmüştür, bu da iki... Marangoz Şakir Usta'nın evinde kaybolmuş bir altın bilezik sirkatı²⁵⁴ hakkındaki bütün zanlar Hizmetçi Hayriye'ye çevrilmiştir bu da üç...

O hafta mahalle parlamentosunda dosyaları müzakere mevkisine konan vakalar bunlardı.

Kahveci en ziyade dedikodu yapan gazetelerden birine abonedir²⁵⁵. Gazeteyi bir kişi okur; dördü beşi arkadan, önden, omuz üstlerinden satırlara göz atarak *accompagnement*²⁵⁶ yaparlar. Herkesin anlayışı birbirini tutmaz. Derhâl siyasi, içtimai, ahlaki, iktisadi ilh.²⁵⁷ şiddetli münakaşalar başlar. Bazen kafa göz yarılacak kadar iddialar azıdır.

Geçen hafta gazetelerde üç dört intihar vakası okundu. Tuhaf tesadüf. İki üçümüz bizim mahallede dedikodu teşkil eden mevzuları andırıyor. Kıskançlık, aşk nevmidisi²⁵⁸ ve iftiraya uğramak yeisi²⁵⁹... Gazetelerin bu gayritabii²⁶⁰ ölüm haberleri üzerinden iki gün geçmiyor yeni doğan çocuğunun kendi sulbüne nispetini bir türlü zihnine sığdıramayan Muammer Efendi ateşler içinde kalan beynini bir revolver kurşunuyla büsbütün yakarak şüphelerinin azabından kurtuluyor. Sevgilisi Saadettin'in diğer bir kızla nişanlanmak üzere bulunduğunu duyan Nezahat, yeisine derin bir kuyunun siyah suları içinde nihayet veriyor. Altın bilezik sirkatinin iftirası altında ezilen zavallı Hayriye bir iple kendini erik ağacına sallandırıyor.”

Zair saatini çıkarıp bakarak:

²⁵³ sulp: nesil

²⁵⁴ sirkat: hırsızlık

²⁵⁵ abone: müşteri

²⁵⁶ *accompagnement*: eşlik

²⁵⁷ ilh.: (*ila-ahirihi* ifadesinin kısaltması) ve benzeri, vb.

²⁵⁸ nevmit: çaresiz

²⁵⁹ yeis: ümitsizlik

²⁶⁰ gayritabii: doğal olmayan

— Doktor Beyefendi, bu lütufkâr²⁶¹ müsaadenizi suistimal etmeyeyim... Şimdi asıl maksada geliyorum. Nasıl oluyor da uzak semtin meşum bir rüzgâr soğukluğuyla esen bu ölüm haberleri hassas bir radyo gibi bizim mahallede yaptığı akislerle aynı hadiseleri ika²⁶² edebiliyor? Malul²⁶³ ruhlardan mağmum²⁶⁴ ruhlara çarpan dalgalar mı var?

Doktor Nusret Hulki Bey cebinden çıkardığı küçük bir kurşun kalemiyle oynayarak:

— Bu hâl bazen ızdırarı bir taklit şeklini alıyor.

— Taklit?

— Evet. Birini esnerken, gülerken, ağlarken gördüğünüz zaman gayriihtiyari bir sirayetle bizim de aynı jestleri tekrar eylememiz gibi... Katl de böyledir. Bir şuurdan diğer şuura geçer. Etrafına yayılan bir katl vakasından sonra müşabih²⁶⁵ hadiseler çoğalır. Frenkler bu manasız taklitlere *senjeri*²⁶⁶ yani maymunluk derler. Taklidi mahza²⁶⁷ taklit yapmış olmak için yapmak...

— Peki efendim ama eğer bu sirayet umumi ise bir intihar vukuundan sonra sürü ile insanların aynı fiile atılmaları lazım gelmez mi? Niçin sirayet akl-ı kalil²⁶⁸ bir zümreye inhisar ediyor²⁶⁹?

— Tarih sürüyle intihar vakaları kaydeder. Tutuldukları umumi, şedit²⁷⁰ bir heyecanla başları dönerek muvazenelerini hep birden kaybeden insanlar gibi... Bu nev hadiselerin ekseriya²⁷¹ bir elebaşının tahriki²⁷² eseri olduğu iddia edilirse de bu cihet hiçbir delil

²⁶¹ lütufkâr: cömert

²⁶² ika: yapma

²⁶³ malul: hasta

²⁶⁴ mağmum: gamlı

²⁶⁵ müşabih: benzeyen

²⁶⁶ *senjeri*: maymunluk

²⁶⁷ mahza: yalnız

²⁶⁸ akl-ı kalil: az akıl

²⁶⁹ inhisar etmek: sınırlandırma

²⁷⁰ şedit: şiddetli

²⁷¹ ekseriya: çoğu

²⁷² tahrik: kıskırtma

ile sübuta²⁷³ ermemiştir. Bilakis bunun zıddını gösteren emareler²⁷⁴ vardır. Elebaşının halkı değil, halkın elebaşısını husule getirdiği söylenmektedir. Bu karışık iddiaların muğlaklıklarına²⁷⁵ girişerek meseleyi bulandırmayalım. Maksadımızın ferdi intiharlardan bahse münhasır²⁷⁶ olduğunu zannediyorum.

— Evet efendim fakat bir intihar vukuundan sonra diğerlerinin onu takip etmesi, bu sirayet taklidi midir? Nedir? Nasıl oluyor? Bunu anlamak istiyorum.

— Hiçbir müdekkik²⁷⁷ size bu ciheti katiyetle vazıhan²⁷⁸ tarif edemez çünkü vakayı doğuran içtimai, bünyevi²⁷⁹, akli, iklimî, ve ilh. sebepler muhtelifdir. “Taklit” kelimesinden ne mana anlıyoruz? Evvelen bunu tahlil etmeliyiz. Meseleyi en sade cihetinden alırsak cemiyet içinde hemen her şeyin bir taklit eseri olduğunu anlarız. Herhangi bir hususta taallüm²⁸⁰ ve temeşşuk²⁸¹ muayyen²⁸² bir gayeye benzemeye uğraşmak değil midir? Bu suretle, insanların birbiri üzerinde ve birbirini değiştirmek noktasından olan tesirleri büyüktür. Orijinal²⁸³ olmayan her şey taklittir. Orijinali hususi ve şahsi bir icat mefhumuna²⁸⁴ alırsak bu hadisenin pek nadiren vukua gelmekte olmasına mebni²⁸⁵ diğer keyfiyetlerin hep taklidi olduğu anlaşılır. Lakin burada da birbirinden ayıracağımız hususlar var. Her şeyi taklit ile ifade etmeye kalkarsak artık tayin ve tahsis edeceğimiz diğer ıstıhlara²⁸⁶ yer bırakmamış oluruz ki bu cihetten

²⁷³ sübut: gerçekleşme

²⁷⁴ emare: işaret

²⁷⁵ muğlak: belirsiz

²⁷⁶ münhasır: sınırlı

²⁷⁷ müdekkik: araştırmacı

²⁷⁸ vazıh: açık

²⁷⁹ bünyevi: bedenle ilgili

²⁸⁰ taallüm: belleme

²⁸¹ temeşşuk: ders alma

²⁸² muayyen: belirli

²⁸³ orijinal: asıl

²⁸⁴ mefhum: kavram

²⁸⁵ mebni: dayanan

²⁸⁶ ıstılah: yenilik

doğacak karışıklıkların sonu gelmez. Bazı taklidî hareketlerde mukallit²⁸⁷ olduğumuzu bilmeyerek bulunuruz. Bu hâl içinde yaşadığımız cemiyetin sultası²⁸⁸ otoritesi²⁸⁹ sevkiyle²⁹⁰ vuku bulur ki bu itiyatlara²⁹¹ ecdadımızdan vâris olmuşuzdur. Binaenaleyh itiyatlarımıza tabi olduğumuz zaman eslafımızı²⁹² ve modaya uyduğumuz vakit de muasırlarımızı²⁹³ taklit etmiş oluruz.

— Efendim sirayet taklit midir?

— Doktor Paul Moreau'nun kavlince bu hususta istidat²⁹⁴ lazımdır. Mesela bir katl veya intihar vakası gazetelerde okunur. Her tarafa şayi²⁹⁵ olur. Bundan heyecanlanarak aynı ikaya²⁹⁶ kalkanlar evvelce bu harekete fevkaile bir istidat peyda etmiş olanlardır. Nitekim salgın hastalıklar zuhurunda bünyesi müstaitlerin²⁹⁷ en evvel yakalandıkları gibi... Fırtınalı havalarda çürük gemiler batar.

— Doktor Beyefendi, hayat tatlıdır, ölüm acıdır... Umumi kaide budur. Nasıl oluyor da bir kısım insanlar bu acılığı, o tatlılığa tercih ederek canlarına kıyıyorlar?

Doktor elindeki kurşun kalemini birkaç defa evirip çevirerek dalgın bir bakışla:

— Feci bir intihar vakasıyla karşılaştığımız zaman zihne hücum eden ilk sual budur. Normal bir şuur hâlinde bulunanlar en fena bir hastalıktan ölmeyi intihara tercih ederler. Her ne suretle ise dünyaya darılıp da öfkesini kendi canından çıkarmak, kendi nefsinin katili olmak... Bu isyanların en müthişidir. Bir katil ya

²⁸⁷ mukallit: taklitçi

²⁸⁸ sulta: tahakküm

²⁸⁹ otorite: iktidar

²⁹⁰ sevk: gönderme

²⁹¹ itiyat: alışkanlık

²⁹² eslaf: öncekiler

²⁹³ muasır: çağdaş

²⁹⁴ istidat: kabiliyet

²⁹⁵ şayi: yayılmış

²⁹⁶ ika: yapma

²⁹⁷ müstait: doğuştan kabiliyetli

intikam veya şeni²⁹⁸ bir menfaat ilcasıyla²⁹⁹ cinayete atılır. Fiili irtikâptan³⁰⁰ sonra ondan beklediği semereyi³⁰¹ iktitafa³⁰² çalışır. Ya muvaffak olur veya olamaz. Lakin her hâlde istihdaf³⁰³ ettiği bir emel vardır, onun tadına varmak ister. İntiharda ise hayatla beraber her şey söneceğinden tadılacak lezzet ölümün karanlığına karışır gider. Fakat onlar böyle düşünmezler. Onlar için hayat zehir gibi acıdır. Tat, lezzet sözleri bimanadır³⁰⁴. Onların maksatları yok olmak yani hiçliğe intikal etmektir veyahut ki hiçbir maksat takip etmeksizin zihin bulantısından gelen bir muhakemesizliğe³⁰⁵ tabi olmaktır.

— İnsan ölmekle hiç olabilir mi?

— Her hâlde bu küre-i arz³⁰⁶ üzerindeki hayati hüviyeti tamamıyla kaybeder. Ondan öteye ruha atfen söylenen sözlerin fennen, ilmen tutamak yeri yoktur.

— Bendeniz intihar sevdasını bir nevi cinnete hamletmek³⁰⁷ telakkisinde³⁰⁸ musırrım³⁰⁹.

— Fennin hükmü, tamamıyla böyle değildir.

— Herhangi bir illetten muzdarip³¹⁰ olan hastalar hemen ekseriyetle ızdıraptan kurtulmak için doktorlara, ilaçlara sarılırlar yani çareyi ölümden aramazlar. İmkân derecesinde ondan kaçmak isterler. Binaenaleyh bu umumiyetten ayrılmak gayritabiiliğine düşenleri akılcı hasta buluyorum.

²⁹⁸ şeni: alçakça

²⁹⁹ ilca: zorlama

³⁰⁰ irtikâp: kötülük etme

³⁰¹ semere: sonuç

³⁰² iktitaf: karşılığını görme

³⁰³ istihdaf: amaçlama

³⁰⁴ bimana: manasız

³⁰⁵ muhakeme: yargılama

³⁰⁶ küre-i arz: yeryüzü

³⁰⁷ hamletmek: yormak

³⁰⁸ telakki: anlayış

³⁰⁹ musır: ısrarcı

³¹⁰ muzdarip: ızdıraplı

— Efendim bizi bu âlemde yaşatan vücut makinelerimiz çok ince muvazene hesapları üzerine kurulmuşlardır ve sonra bu makinelerin, içinde ömür sürdükleri muhitlerle çok nazık ve hassas münasebetleri ve nisbetleri vardır yani vasıtaların kâfi derecede ihtiyaçları tatmine tekabülü muvazenesi, işte bu muvazenelerden biri veya birkaçı bozulunca ferdin zihniyeti hayatın umumi kaidelerinden inhiraf³¹¹ eder. Cismani ihtiyaçlarımız vardır, ruhani ihtiyaçlarımız vardır. Hayat merhalesinde³¹² hemen her gün her saat bunların tamamıyla tesviyeleri³¹³ mümkün değil gibidir. Bazen pek çetin mâniler, arızalar, yoksuzluklar, bahtsızlıklarla gürüşmek mecburiyetinde kalırız. İşte müntehirler bu gürüşte mağlup düşenlerdir. Bu makinenin normal surette işlemlerini teminen herhangi bir uzvuna maddi manevi lazım gıdasını veremezsek o uzuv ızdıraba düşer. Sanki hayata küser. Evvela yavaş yavaş atalet³¹⁴ sonra dumura³¹⁵ yani kansızlığa, faaliyetisizliğe uğrar ve gitgide bu bozukluk makinenin diğer uzuvlarına da sirayet eder. İçinde çalkandığı birçok temayülleri³¹⁶ tatmin edemeyen insanın nihayet hayattan da zevki, meyli kesilir. Hayatta çok şiddetli yoksuzluklar felaket olduğu gibi malihülyalar³¹⁷ doğuran tembellikler verecek pek fazla bolluk da muzırdır³¹⁸. İnsanların çoğu kendilerine müsait veya namüsait³¹⁹ bir hayat havası içinde yuvarlandıkları zaman maişetlerin³²⁰ tabiatın hadleri dâhilinde tanzim³²¹ edebilmekten âcizdirler.

³¹¹ inhiraf: sapma

³¹² merhale: basamak

³¹³ tesviye: düzleme

³¹⁴ atalet: tembellik

³¹⁵ dumur: organların kuruması, körelmesi

³¹⁶ temayül: meyletme

³¹⁷ malihülya: boş hayal

³¹⁸ muzır: zararlı

³¹⁹ namüsait: müsait olmayan

³²⁰ maişet: geçinme

³²¹ tanzim: düzenleme

Ahmet Sami Bey, kısa bir yüz buruşukluğuyla birkaç saniyelik bir tefekkür³²² hâlini aldıktan sonra:

— Demek ki insan; benzinle işleyen motorlar gibi muhtaç olduğu vasıtaları temin ile yaşayabilen bir nevi otomatik makinedir, “irade-i külliyye³²³” ve “irade-i cüziyye³²⁴” tabirleri laftan ibaret şeylerdir yani muhitin ve maişetin tesirlerine tabi bir hayvandır.

— Şüphesiz insan yeryüzünde yaşayan hayvanlardan bir nevidir lakin ihtiyaçları kendinden aşağı tabakalardaki hayvanlardan çok fazladır. Hayvan sarf ettiği kuvvetin vücudunda bıraktığı boşluğu tekrar dolduracak miktarda gıdayı bulunca ötesini düşünmeden yaşar. Onların ihtiyaçları cismanidir³²⁵.

— Evet... Bir dişiye alaka edip de canına kıyan ata, eşeğe, köpeğe tesadüf edilmemiştir.

6

Ahmet Sami Bey, Doktora karşı minnettarane bir tavır alarak:

— Efendim, hakkımdaki hüsnükabul³²⁶ lütufkârlığınızı suistimal etmekten korkuyorum.

— Estağfurullah... Mesleki vazifemiz dâhilinde konuşuyoruz.

— Teşekkür ederim. Maruzatım mukaddime³²⁷ ile geçti, asıl maksada henüz girişemedim.

— Buyurunuz, dinliyorum.

— Bendeniz tütün tiryakisiyim. Bir sigaraya müsaade buyurulur mu?

— Ben içmem, bu odada kimseye de içirmem. Lakin sizin için bu kaideye fevkalade bir istisna yapabilirim. İçebilirsiniz.

Doktor zile basarak iki de kahve ısımarladı.

³²² tefekkür: düşünme

³²³ irade-i külliyye: Cenabıhakk'ın dilediği şeyin vücuda gelmesi

³²⁴ irade-i cüziyye: insana verilen seçme gücü

³²⁵ cismani: fiziki

³²⁶ hüsnükabul: iyi karşılama

³²⁷ mukaddime: giriş

Misafir katmerli³²⁸ teşekkürlerden sonra sordu:

— Şimdiye kadar hiç içmediniz mi?

— Gençlik, cahillik zamanlarımda içtim. Fakat diplomamı aldıktan sonra bir doktorun bu iptilaya³²⁹ karşı zaafını hoş görmedim.

— Niçin efendim?

— Nikotin; alkol gibi, morfin gibi, esrar gibi zehirler envaından³³⁰ biridir. Bu iptila ile kendi kendini tesmim³³¹ eden bir tabip, âleme nasıl hekimlik edebilir?

— Aman efendim, mübalağa ediyorsunuz. Sigaradan zehirlenip de ölen görülmüş müdür?

— Çokkk... Tütün lehinde umumiyetle gösterilen tecvizkârlık³³², bu muzır şeyin fenalıklarını örtüyor. Tütünü daima tabii ve elzem ihtiyaçlarımızı temin eden maddeler, gıdalar arasında gördüğümüz için bunu da onlardan biri sanıyoruz. Hâlbuki çok yanılıyoruz. Size fen lisanıyla söyleyeyim ki nikotinin tesmimi baldıran otunda bulunan *coniine*³³³ zehrinden tamam on beş defa kuvvetlidir. Tütün suistimalinin sebebiyet verdiği dimaği³³⁴, sadri³³⁵, midevi³³⁶, kebedi³³⁷ ve ilh. hastalıklar çoktur lakin tesiri ağır olduğundan tütün tiryakisi ekseriya neye uğradığının pek farkında olamaz. Bazen vahamet³³⁸ son dereceyi bulur. Tehlike çanı çalar. Ölümü haber verir. Zavallı tiryakiyi bu iptilasından vazgeçiremeyiz. Fakat bahsimiz tütün üzerine değildi. Esasa gelemim.

³²⁸ katmerli: üst üste

³²⁹ iptila: bağımlılık

³³⁰ enva: tür

³³¹ tesmim: zehirlenme

³³² tecvizkârlık: izin verme hâli, serbestlik

³³³ *coniine*: baldıran otu içinde bulunan ve ondan izole edilebilen bir alkaloit, zehirli bir kimyasal bileşik

³³⁴ dimaği: beyinle ilgili

³³⁵ sadri: göğüsle ilgili

³³⁶ midevi: mideyle ilgili

³³⁷ kebedi: karaciğerle ilgili

³³⁸ vahamet: güçlük

— Evet efendim... Bahsimiz tütünün mazarratından daha müellimdir³³⁹. Evlenme çağında bir kızım var. Münasip bir isteyeni bekler iken münasebetsizin biri zuhur etti. Mazisini, hâlini tahkik³⁴⁰ ettim. İşe yaramaz avare³⁴¹ meşrepli³⁴² bir genç olduğunu anladım. Tabii ret cevabı verdim. Hâlbuki maslahat³⁴³ benim tahkikimden pek başka türlü imiş. Kız ile oğlan bizim reyimizi³⁴⁴ istihsale³⁴⁵ lüzum görmeden aralarında işi pişirmişler. Bu ana kadar babasına muti³⁴⁶ ve hürmetkâr olan Vasfîye, bu noktada biperva³⁴⁷, isyankâr bir kabarışla başını kaldırdı. Kısaca bir katiyetle “Ölürüm Nüzhet’ten başkasına varmam.” dedi. Vüsünüz³⁴⁸ derecesinde bir itina ile evladı büyütünüz, nihayet bu itaatsizliklerle karşılaşınız. Çok gücüme gitti doğrusu. Hiddetle haykırdım: “Ölürsen öl ben de seni o haytaya vermeyeceğim!”

Kızım cevapsız ve mosmor bir çehreyle³⁴⁹ karşımdan çekildi. Sizinle istişareye³⁵⁰ geldim. Arz ettiğim müşkül vaziyetteyim. İhtisasınız hasebiyle³⁵¹ bu husustaki tecrübelerinizden istimdada³⁵² koştum. Bana bir akıl öğretiniz. Kızımın bu sözü kurusıkı bir tehditten ibaret midir? Yoksa tutulduğu aşkta kendini ölüme götürecek kadar kör bir kuvvet var mıdır?

Doktor, kahve fincanından ilk yudumu alırken burnunun ucuna bakar gibi bir düşünce dalgınlığı göstererek birdenbire cevap vermedi. Yarım dakika sükûtle geçti. Nusret Hulki’nin bu

339 müellim: elemli

340 tahkik: soruşturma

341 avare: aylak

342 meşrep: mizaç

343 maslahat: iş

344 rey: onay

345 istihsal: elde etme

346 muti: itaatkâr

347 biperva: çekinmez

348 vüs: güç

349 çehre: yüz

350 istişare: danışma

351 hasep: nitelik

352 istimdada: yardım çağırma

durgunluğundan cevabın sarpa sardığını anlayan baba daha endişeli bir sesle سوالini tekrar etti:

— Kızımın bu tehdidinde bir gençlik fantezisi mi görüyorsunuz yoksa bir ciddiyet mi?

— İşte ben de zihnen bu iki ihtimalin arasını bulmaya uğraşıyorum.

— Her iki ihtimal muvazenede mi? Yoksa bir taraf biraz olsun ağır basıyor mu?

— Efendim, babasınız. Fikrimi size bütün açıklığıyla söylemeye çekindiğim gibi, hakikati saklamayı da doğru bulmuyorum. Çünkü her iki ihtimalin üzerinde katiyetle “bu böyledir” diye hüküm yürütebilmek mümkün değildir. Size vereceğim sözün aksi zuhurunda ağır bir mesuliyet³⁵³ mevkisinde kalmış olacağım.

— Demek kızım bu aşk yüzünden kendine kıyabilir?

— Maalesef evet. Fakat bu hükmü de mutlak bir şekilde vermiyorum. Maceranın ölümsüz bir netice alması da muhtemeldir.

— Peki efendim, pirincin taşını nasıl ayıklayalım?

— Bu nev aşk vakalarından bazılarının ümitsizlik yüzünden intiharla neticelendiğini çok defa gazetelerde okumuşsunuzdur. Çünkü aşk da intihar saiklerinin³⁵⁴ kuvvetlilerinden biridir.

— İşte beni telaşa düşüren de bu cihettir. Aman Doktor Bey, her hâlde tecrübeli nasihat ve irşatlarınıza³⁵⁵ muhtacım. Siz bana lütfen fen ve aklın kestirebileceği hususları anlatınız da hükmünüzün zıddı zuhur ederse kabahati size değil talihime³⁵⁶ bulurum...

— Size kerimenizin³⁵⁷ ölümünü muhakkak göstersem yine reddinizde ısrar edecek misiniz?

³⁵³ mesuliyet: sorumluluk

³⁵⁴ saik: sebep

³⁵⁵ irşat: uyarma

³⁵⁶ talih: baht

³⁵⁷ kerime: kız evlat

— Doktor Bey, vallahi beynim karıncalanıyor. Kızımı o delikanlıya vermekle mezara göndermek arasında büyük bir fark göremiyorum.

— Böyle söylemeyiniz... Fark büyüktür...

— Nasıl efendim?

— Ölümüyle kızınızı ebediyen kaybetmiş olursunuz. Fakat bu evlenmeden sonra Vasfiye Hanım'ı kocasından ayırtmak kabildir.

— Ah Doktor Bey ayaklarınızı öpeyim...

— Estağfurullah efendim. Bu yolda ricalara hacet³⁵⁸ yok...

— Kızımın ölümüne sebebiyet vermeden onu bu izdivaç belasından kurtarmak kabil değil midir? Bu uğurda pek çok nakdi³⁵⁹ fedakârlıklara hazırım.

Doktor, zairin bol para vaadiyle kendini tamaha³⁶⁰ düşürmek istemesinden bir izzetinefis³⁶¹ sarsıntısı duyarak:

— Affedersiniz. Biz büyücü değil, hekimiz... Fennin, ilmin hadleri dâhilinde çalışırız. Olamayacak şeylere söz veremeyiz.

— İstirhamımın³⁶² tecrübeye ve kabule müsait hiçbir noktası yok mu?

— Belki vardır. İşte onu düşünüyorum.

— Aman efendim inayet³⁶³ sizden...

— Kızınızı bir görüp muayene etmeliyim. Onu görmeden her ne söylesem karanlığa kubur³⁶⁴ sıkamak kabilinden olur. Kerimenizi buraya getirmek kabil mi?

— Niçin kabil olmasın efendim?

³⁵⁸ hacet: lüzum

³⁵⁹ nakdi: parasal

³⁶⁰ tamah: açgözlülük

³⁶¹ izzetinefis: öz saygı

³⁶² istirham: yalvarma

³⁶³ inayet: iyilik

³⁶⁴ kubur: dolma tabanca

— Muayene esnasında siz hazır bulunmamalısınız. Babasısınız. Sizden sıkılır, suallerime serbest cevap verebilmesine belki huzurunuz mâni olur.

— Bu emriniz başım üzerine...

— Kerimenizin bünyevi, şuuri, tıbbi hüviyetini tayinden sonra belki bu müşküle bir çare düşünebiliriz... Kendi kendilerini öldüreceklerini söyleyenlerin hepsinden korkulmaz. Vasfiye Hanım kaç yaşındadır?

— On sekiz...

— Evvelden beri malihüyalı bir kız mıydı?

— Hayır efendim. Pek şen bir çocuktur...

— Şimdi nasıldır?

— Durgun...

— Ne zamandan beri?

— Nüzhet'le evlenmeye kalkıp da bizden şiddetli ret gördüğü günden beri...

— Ailenizde intihar eden veya kendini öldürmeye kalkan kimse var mıydı?

— Asla...

— Siz veyahut zevceniz asabi³⁶⁵ veya diğer türlü, kanda kültür yapan hastalıklar geçirdiniz miydi?

— Rabb'im göstermesin. Bizim ailece geçirdiğimiz rahatsızlıklar nezle veya ufak tefek soğuk algınlığından ibaret hafif şeylerdir. Aklınıza gelenleri anlıyorum Doktor Beyefendi... Allah'a şükür ailemizden hiçbir fert o şüphelendiğiniz müthiş illetle musap³⁶⁶ olmamıştır. Siz sormadan ben söyleyeyim ki soyumuzda deli de yoktur, ayyaş da... İşte karşınızda turp gibi kırmızı ve zinde bir vücutla duruyorum.

³⁶⁵ asabi: sinirsel

³⁶⁶ musap: tutulmuş

— Görüyorum. Kerimenizi de göreyim. Fikrini ve ruhi temayüllerini, zaafalarını da anlayayım.

— Peki efendim, yarından tezi yok...

7

Filhakika³⁶⁷ ertesi günü muayenehane nöbetine erken girenlerden biri de Vasfiye Sami Hanım olmuştu. Gürbüz, pembe, yeni çiçek açmış bahar fıdanı kadar taravetli³⁶⁸ bir sevda perisi... Gençliğin henüz el değmemiş bu turfanda³⁶⁹ siması üzerinde, bazı endişe bulutlarının gölgeleri dolaştığını doktor derhâl fark etti ve yer göstererek onu karşısına oturttu. Hekim ağız açmazdan evvel söze hanım kız başlayarak:

— Babamın ibramı³⁷⁰ ile buraya geldim fakat niçin geldiğimi bilmiyorum çünkü hasta değilim.

Doktor gülümseyerek:

— Hekim muayenehanesine bazen hasta olmayanlar da gelirler.

— Niçin efendim?

— İlerde zuhuru muhtemel bir arızanın önünü almak için...

— Bende korkulacak bir hastalık istidadı mı var?

— Hayır efendim, hayır, tahaffuzi³⁷¹ bir tedbir...

— Hiç yoktan böyle sıhhi tedbire ne lüzum var?

— Herkes için ve daima sıhhi tedbirler lazımdır. Mesela hiç hasta değillerken aşılananları görmüyor musunuz?

Müsaadesini alarak kıza alelaide bir muayene yaptı. Doktorun dikkati onun cisminden ziyade ruhuna matuftu³⁷². Kızda;

³⁶⁷ filhakika: hakikaten

³⁶⁸ taravetli: taze

³⁶⁹ turfanda: yeni

³⁷⁰ ibram: zorlama

³⁷¹ tahaffuzi: korunma amaçlı

³⁷² matuf: meyletmiş

*maniaque*³⁷³, *melancolique*³⁷⁴, *obsessif*³⁷⁵, *impulsif*³⁷⁶ hâller bulunup bulunmadığını araştırıyordu. Bazen en sağlam görünen vücutlarda gizlenmiş “tar”lar³⁷⁷ vardır. Fakat dikkate şayan bir şey bulamadı.

Kızın yüzünde derin bir teessürün dalgaları dolaşmıyor değildi. Bu da ideale³⁷⁸ kavuşmak isteyen kadınlık hissiyatının ilk hararetlerinden gelen, namına sevda dediğimiz tabii bir cinsiyet hâli idi.

Muayene hitamında³⁷⁹ kız sordu:

— Ne buldunuz?

— Hiçbir şey...

— O hâlde müsaadenizle gidebilirim.

— Hayır. Sizinle biraz hususi görüşmek ihtiyacındayım.

Vasfiye Hanım tabiri tekrarlayarak:

— Hususi mi?

— Evet...

— Bir hastalık eseri bulamadığınızı itiraftan sonra?

— Cismani bir rahatsızlığınız yok lakin manevi bir elemin zebunu³⁸⁰ olduğunuzu mütehassıs bir doktora karşı inkâr edebilir misiniz?

Kızcağızın pembe yüzü büsbütün ateşlenerek:

— Oh anladım. Ah bu babam, ah bu babam...

— Evet babanız, bütün elemelerinizle elemelenen bu adam sıhhatinizin, saadetinizin birinci nigâhbanıdır³⁸¹.

³⁷³ *maniaque*: mani hastası

³⁷⁴ *melancolique*: hüznü

³⁷⁵ *obsessif*: takıntılı

³⁷⁶ *impulsif*: itici, iç tepisel

³⁷⁷ tar: karanlık

³⁷⁸ ideal: ülkü

³⁷⁹ hitam: son

³⁸⁰ zebun: âciz

³⁸¹ nigâhban: bekçi

— Onun üzerimdeki babalık hakkını inkâr etmiyorum. Lakin gizli kalması icap eden bir aile sırrını böyle ortaya dökmekte ne mana var?

— Tabibe açılan bir sır ortaya dökülmüş olmaz. Biz aşikârelerden³⁸² ziyade gizli dertlerin hekimiyiz. Burası birer *confessional*³⁸³. Burada dert devasını bulmak için açılır ve bu dört duvarın arasında ebediyen mektum³⁸⁴ kalır.

— Efendim, benim devasını bulmak için doktorlara açacak bir derdim yoktur.

— Peki fakat pederinizin karşısında ağzınızdan kaçırılmış olduğunuz müthiş bir kelimeyi size hatırlatmak isterim.

— Zaman o kelimeyi munisleştirdi³⁸⁵. İlk dehşeti kalmadı.

— Bir baba için evladının ağzından bu sözü işitmek kadar bir dehşet tasavvur³⁸⁶ olunamaz...

— Efendim, işitmemek onun elinde idi. Beni de o derece isyana mecbur etmemeliydi.

— İsyân, of... Baba kız arasında bu tabiri hiç hoş göremiyorum.

— Bu dünyada isyanları teşni etmezden evvel sebeplerini araştırmalıdır. Babam kırk beş yaşındadır, ben on sekizindeyim. Hissen, fıkren tastamam nasıl birbirimizin aynı olabiliriz? Kendi zihniyetine mahsus hesaplı düşünceleri üzerine bir patron³⁸⁷ çizerek beni bu kırk beş senelik örneğin üzerinden yürümeye davet ediyor.

— Hayat tecrübelerinde bu kırk beşle on sekizin farkını düşünürsek babanız hak kazanır.

— Yaşlı babalar, genç kızlarının kalbî temayüllerine hiç ehemmiyet vermeyerek daima bir ticaret evlenmesi yapmak isterler.

³⁸² aşikâre: açıkça

³⁸³ *confessional*: günah çıkarma odası

³⁸⁴ mektum: gizli

³⁸⁵ munis: yumuşak

³⁸⁶ tasavvur: hayal etme

³⁸⁷ patron: kalıp

— Sevda, kesif³⁸⁸ bir bulut gibi gençliğin gözlerini perdeler. Hedefinden başka bir şey göstermez, düşündürmez. Lakin bu kesafet³⁸⁹ zail³⁹⁰ olduktan sonra meydanda çok defa acı hakikatler belirir. Bugünün hayatı müşkül şartlara bağlıdır. Pederinizin lehinizdeki bu şefkat sıyanetini niçin isyanla karşılıyorsunuz?

— Efendim, varacağım adamı ben seçmeliyim ve seçtim. Babam buna şiddetle itiraz ediyor. İzdivaçta en evvel lazım olan şey sempatidir³⁹¹. Buna ehemmiyet verilmeyince geçim olmaz. Bana sempatik olan babama antipatik³⁹² geliyor. Onun beğendiğinden de ben hoşlanmıyorum.

— İkinize de sempatik gelecek şartları haiz³⁹³ bir delikanlı bulunması muhal³⁹⁴ midir?

Sevdalı kız göz pınarlarına biriken berrak damlaların pembe yanaklarından aşağı yuvarlanmasını menedemedeyerek³⁹⁵:

— Ben bir kere bütün ruhumla gönlümü verdim, bir daha geri alamam. Sizi ruh mütehasısı, büyük bir insaniyetkâr bir doktor bilerek masum kalbimi tamamıyla açıyorum. Ben Nüzhet'ten başkasına varmam, varamam. Babamla benim aramda sevaplı bir iş görmek istiyorsanız onu bu izdivaca iknaya çalışınız. Bu lütfunuzla iki canı birden kurtarmış olursunuz.

— Küçük hanım, heyecanla doğru düşünülemez. Siz şimdi bir nöbet ateşi içindesiniz. Bu geçecek.

— Evet geçecek. Lakin nasıl geçeceğini söyleyeyim...

— Dinliyorum...

³⁸⁸ kesif: yoğun

³⁸⁹ kesafet: yoğunluk

³⁹⁰ zail: yok

³⁹¹ sempati: sevgi

³⁹² antipatik: sevimsiz

³⁹³ haiz: sahip

³⁹⁴ muhal: imkânsız

³⁹⁵ menetmek: engellemek

— Biz Nüzhet’le kararımızı verdik. Hayatın bu garizi³⁹⁶ ateşi, ölümün soğukluğuyla sönünce...

— Döndük dolaştık, yine bu meşum kelime üzerine mi geldik?

— Meşum değil, halaskâr³⁹⁷ kelime... Önlerinde hayatın bütün ümit şarkıları sönmüş bedbahtlar³⁹⁸ selameti ancak bu üç heceli kelimenin girdabına atılmakta bulurlar.

— Siz söylüyorsunuz, bedbahtlar...

— Evet efendim, bedbahtlar... Mesutlar niçin ölüm istesinler?

— Dünyada bedbahtlığın en büyüğü vakitsiz ölümdür hanım kızım, hayat âleminde ondan büyük bir felaket olamaz ki tutulduğunuzu zannettiğiniz bir bahtsızlığı onunla tadil³⁹⁹ kabul olsun. Her fert ölmek için çalışır. Umumiyet itibarıyla hayatın cari⁴⁰⁰ en büyük, en mühim kanunu budur, sürüden ayrılanı kurt kapar.

— Doktor Beyefendi, hayat kanunlarını herkesin kulağına bir münadi⁴⁰¹ gibi bağırır. Benim yaşayış kanunlarım kendi tabiatıma, hissime, zevkime uygun gelen şeylerdir. Neme lazım sürü benim? Ona uymak için kendi samimi arzu ve duygularıyla zıtlaşmam.

Doktor geniş bir tebessümle:

— Afedersiniz küçük hanım, hayatı anlamamış on sekiz yaşındaki bir kızcağzın fantezi düşünceleri ancak bu kadar olabilir.

— Fantezi değil efendim, bu söylediklerim geçirdiğim en acı tecrübelerim üzerine müessesir⁴⁰².

— Evvela aşk hakkında doğru bir fikir taşıyorsunuz. Bugün birbirinizin yoluna ölmek istediğiniz gençle birleştikten birkaç sene değil, birkaç ay sonra birbirinizden bıkarak ayrılmaya

³⁹⁶ garizi: yaradılıştan gelen

³⁹⁷ halaskâr: kurtarıcı

³⁹⁸ bedbaht: talihsiz

³⁹⁹ tadil: düzeltme

⁴⁰⁰ cari: geçerli

⁴⁰¹ münadi: tellal, davetçi

⁴⁰² müesses: kurulu

kalkışmayacağınız ne malum? Bu sözümün yüzlerce emsalini reddebilir misiniz? Saniyen⁴⁰³ sürüden yani cemiyetin kanunlarından ayrı yaşamak hakkındaki iddianız büsbütün yanlıştır. Ana rahmine düştüğünüz saniyeden beri cemiyet kanunlarının himayesindesiniz. Onsuz yaşanmaz. Onun bu şefkatine mukabil kendinizi hiçbir itaat ve şükranla muvazzaf bilmemek pek yanlış bir yola sapıtmaktır.

— Efendim, ben doğmazdan evvel, ne hilkat ne cemiyet benim muvafakatimi⁴⁰⁴ istihsal etmemiş oldukları için onlara karşı kendimde hiçbir vazife borcu göremiyorum.

— Ah çocuk sözleri... Doğmazdan evvel sizinle bir mukavele⁴⁰⁵ yapılabilmesi ihtimali var mıdır?

— Bu ihtimal olmayınca benim reyim hilafına⁴⁰⁶ başımı birtakım vazifelere nasıl bağlayabilirsiniz? Bana sormadan beni bu hayata getirdiler. Ben de onlardan izin almadan geri dönebilirim.

— Hayır... Kullarından rey sorup ruhsat alarak insan yaratan Halik'a veya tabiata -nasıl isterseniz öyle ad verin- nasıl Allah denebilir? Ezeliyet ve ebediyetini tasdikte mecbur kaldığımız bu kâinat, sizin ve benim arzumuzla var veya yok olamaz. Bir kere var olmuşuz. O iş bitmiş. Bu büyük sırrın cereyanı aksine gitmek hataların en fahişi⁴⁰⁷, evet söylemekten çekinmeyeceğim, en canıyanesidir. Tabii ve beşerî birtakım kanunların ortasına doğmuşuz. Bunların bizi sıyanete matuf olan hükümlerini şükranla kabul ızdırarındayız. Sürü tabir ettiğiniz umumi kütleler sizin gibi düşünmüyorlar. Cüz⁴⁰⁸, külle⁴⁰⁹ tabidir. Yanlış düşünen sizsiniz. Hayat bir saadettir. Binaenaleyh hayat mukaddestir. Ona bıçak çekmek cinayettir.

⁴⁰³ saniyen: ikincisi

⁴⁰⁴ muvafakat: uygunluk

⁴⁰⁵ mukavele: anlaşma

⁴⁰⁶ hilaf: karşıt

⁴⁰⁷ fahiş: kötü

⁴⁰⁸ cüz: parça

⁴⁰⁹ küll: bütün

Gittikçe pembeliği uçan Vasfiye Hanım üşümüş sıtmalı göğüsten titreyerek çıkan bir sesle:

— Efendim âleme hoş gelen bu hayat, genç yaşında beni çekilmez ızdıraplara düşürdü. Nereye sığınacağımı, kime el kaldıracağımı bilmiyorum. Etrafımda her şey mevhum⁴¹⁰... Yalnız azaplar müşahhas⁴¹¹... Göğsümü bıçaklayarak bütün hıncımı kendimden alacağım. Can benim, acısını ben çekeceğim... Buna kim karışır?

Kızın solgunluğuna mukabil doktor hararetleterek haykırır gibi:

— Cemiyet karışır. Çünkü onun için beşerî her hayat mukaddestir. Siz canınızı tepelemekle bir cüzü bulunduğunuz umumi hayatı tahkir⁴¹² etmiş oluyorsunuz. Kütle, bu azgın hürmetsizliğini affedemez. İntiharlar hayatın umumi bedeninde birer kangren⁴¹³ gibidirler. Umumi şuur bu yaradan tiksindir. Çünkü siz umumi şuurun otoritesinden çıkmış insaniyete çok fena bir misal göstermiş ve ona âdeta suikast etmiş oluyorsunuz. Hayatın umumi intizam şirazesini⁴¹⁴ bozacak her isyankârlıktan kuşkulandırmakta cemiyet haklıdır ve izalesi⁴¹⁵ çaresini düşünmek mecburiyetindedir; beşerî, şahsi, ne cemiyetin ve ne de ferdin onun üzerinde keyfemayeşa⁴¹⁶ tasarrufuna imkân bırakamayacak surette mukaddes addolunmalıdır. Binaenaleyh siz kendinizi öldürmekle cemiyetin mukaddes tanıdığı bir hakkı, bir binayı yıkmış ve katlinizin fena tesirini muhitinize teşmil etmiş oluyorsunuz.

— “Fena tesir” diyorsunuz, ben meseleyi öyle görmüyorum. İntihar benim için bir halas, binaenaleyh bir faydadır.

⁴¹⁰ mevhum: kuruntuya dayanan, belirsiz

⁴¹¹ müşahhas: somut, açık

⁴¹² tahkir: aşağılama

⁴¹³ kangren: doku ölümü

⁴¹⁴ şiraze: temel

⁴¹⁵ izale: giderme, yok etme, ortadan kaldırma

⁴¹⁶ keyfemayeşa: keyfe göre, dilediği şekilde

— İntihar bir halas ve asla bir fayda olamaz. Hepimiz tabii ömrümüzü yaşamak için yaratılmışızdır. Tabiatın bu umumi kanunundan inhirafı her hangi pürüzlü bir meselenin işkencesinden kurtulmak için ölüme atılmak büyük hatadır çünkü hâline uğraştığımız meseleye ölümla en fena bir neticeyi vermiş oluyoruz. Buna fayda denebilir mi? Her fert fayda saydığı şeyleri münhasıran⁴¹⁷ kendi nefsinde teksife⁴¹⁸ uğraşmamalıdır. Şahıs için fayda, cemiyetinkilerle uygun gelenlere denir. Cemiyet içinde katl, en menfur⁴¹⁹ bir harekettir. Katil ile maktulün aynı fertte içtima⁴²⁰, fiili canilikten çıkarmış olamaz. Katl, kendi nefsimize veya ahire⁴²¹ karşı irtikâp edilmiş olsun daima cinayet sayılır. Her katile karşı daima yüreğimizde şiddetli bir nefret kabarır.

Vasfiye Sami Hanım, doktora cevaplar yetiştirmek için yutkunup üzülürken dışarıdan tık tık tık kabinenin kapısı vuruldu.

Doktor— Kimdir o?

— Nüzhet bendeniz...

— Nüzhet kim? Tanımıyorum.

Bu sert cevapla heyecanı artıp cüreti kırılan ses, anlaşılmaz bir şeyler mırıldanırken Vasfiye hemen telaşlı bir ifade ile:

— Efendim, Nüzhet... İşte o... Müsaade buyurunuz içeri girsin.

— Ha sevgiliniz delikanlı?

Kız yalnız bir baş işaretiyle suali tasdik etti.

Nusret Hulki Bey, birkaç saniye tereddütten sonra:

— Pederinizin rey-i hilafına bensizi burada nasıl birleştirebilirim?

Vasfiye'nin biraz evvel solan yüzü şimdi kıpkırmızı bir güle döndü. Hırçın bir sesle:

⁴¹⁷ münhasıran: sadece

⁴¹⁸ teksif: yoğunlaştırma

⁴¹⁹ menfur: nefret edilen

⁴²⁰ içtima: toplanma

⁴²¹ aher: başkası

— Efendim, biz kendi kendimizi idama mahkûm etmiş iki zavallıyız. Siz takındığınız fennî bir salahiyetle⁴²² bizi sorguya çekiyorsunuz. Huzurunuzda ikimizin karşı karşıya gelmiş olmamızdan ne fenalık çıkabilir? Deruhte⁴²³ buyurduğunuz bu vahim vazifede mademki vicdani hareket ettiğinizi söylüyorsunuz, davanın en mağdur alakadarını da dinlemek mecburiyetindesiniz sanırım. Yoksa bu ikinci davacının haklı sözlerine cevap bulamamak tehlikesinden mi korkuyorsunuz?

Bu iddia karşısında biraz itidalî⁴²⁴ sarsılan Doktor:

— Hayır... Hayır, intihar sevdasına düşmüşlerin sözleri hiçbir vakit haklı olamaz.

— Bir kere görünüz bakalım. Babamın onu size tasvir ettiği şekilde fena bir çocuk mudur?

— Peki, gelsin onu da dinleyelim.

Vasfiye, ruhundan sızan titrek bir sesle:

— Nüzhet, gir içeriye, dedi.

Uzun kirpik ve sık kaşları, tabiattan ondüle⁴²⁵ gür saçları soluk siması üzerinde ona bir hasta hüznü veren, narin, sevimli bir genç, nezaketli bir reveransla⁴²⁶ kabinenin⁴²⁷ ortasında durdu. Bu çok sempatik delikanlıya ilk bakışta doktorun yüreği yumuşadı. Bu iki genç sevgili, bakışlarının birbirinden ateş alan ilk şimşeginde birer süzgünlük geçirdiler. Sonra delikanlı “Ne olursa olsun sizden olur...” mealinde derin bir istirhamkârlıkla⁴²⁸ gözlerini doktora çevirdi ve gösterilen yere oturdu. Doktor ilk lakırdı perdesini yırtmak için:

— Ey söyleyiniz bakalım Nüzhet Bey...

⁴²² salahiyet: yetki

⁴²³ deruhte: üstlenme

⁴²⁴ itidal: soğukkanlılık

⁴²⁵ ondüle: kıvrımlı

⁴²⁶ reverans: selam hareketi

⁴²⁷ kabine: hekim muayenehanesi

⁴²⁸ istirhamkârlık: yalvarış

Nüzhet, kurumuş ağzını nemlendirmek için birkaç defa yutkunduktan sonra gözlerini doktorla kızın arasında dolaştırarak:

— Efendim ya ölüm ya hayat... Söyleyeceğim kısaca budur.

Doktor müteaccip⁴²⁹:

— Ya ölüm ya hayat ne demek?

— Biz Vasfiye Sami Hanım’la birbirimizin olursak yaşayabiliriz. Olmazsak...

— Ölürsünüz...

Delikanlı meyus bir baş eğişiyle “Evet...” cevabını verdi.

Doktor, hemen çocuk denecek bir masumiyette bulunduğu bu iki gence rikkatle⁴³⁰ bakarak:

— Ben ikinizi de sabavetten⁴³¹ henüz çıkmamış birer saffette buluyorum.

Nüzhet — Niçin efendim?

Doktor — Ya ölüm ya hayat... İşte çocukça bir söz.

Nüzhet — Bilakis, pek derin düşünerek söylüyoruz.

Doktor — Hayat böyle nazları, istighnaları çekmez.

Nüzhet — Çekmediği için biz de onunla alakamızı kesmeye karar verdik.

Doktor esefle başını iki yana çevirerek:

— Dinleyiniz çocuklar... Hayat mütemadi⁴³² bir cidal⁴³³ üzerine kurulmuştur. Onunla ilk müsademede⁴³⁴ yılarak: “Biz sana darıldık. Allah’a ısmarladık, öbür dünyaya gidiyoruz.” demek akıl kârı değildir.

⁴²⁹ müteaccip: şaşkın

⁴³⁰ rikkat: şefkat

⁴³¹ sabavet: çocukluk

⁴³² mütemadi: devamlı

⁴³³ cidal: savaş

⁴³⁴ müsademe: çarpışma

Nüzhet — Efendim, saikimiz “aşk”tır. Akılla, fikirle, zincirle zapta gelmez.

Doktor — Hep çocuk sözleri... Tabiat insanlara aşkı buna tutulanlar hemen kendilerini öldürsünler diye vermemiş. Aşk bir kuvvettir. Cinnet değil, zekâdır. En miskinleri bile cesarete, cürete getirir. Eski masallarda bile aşka dağları devirttiklerini görüyoruz. Aşk gençliğin meşalesi, muharriki⁴³⁵, neşesi, harareti, kolu, kanadı, dimağı, her şeyidir. Tabiatın bunu bize hediye işindeki sebep ve hikmeti bilerek onu suistimalden sakınmalıdır. Tabiatın daha buna benzer birçok kuvvetleri var ki kullanmasını bilmemekten felaketler, ölümler çıkar.

Nüzhet sevimli yüzünü kaplayan hazin⁴³⁶ bir tebessümle:

— Efendim iradeyi selbeden⁴³⁷ arızalar içinde zannederim ki sevda en kuvvetlisidir.

— Peki, sözünüzü kabul edelim lakin bu kuvveti hüsnüistimal⁴³⁸ kabil olduğunu da siz inkâr edemezsiniz.

— Çok defa olamıyor doktor beyefendi hazretleri.

— Olamıyorsa karar verince elbette olamaz.

— Bizimki gibi menfi kalan aşk vakalarının ekseriyetle aldıkları feci neticeleri siz bizden iyi bilirsiniz.

— Bu iddianızın umuma teşmil edilemeyeceğini de siz bilirsiniz. İcabında sabır, tahammül, feragatle⁴³⁹ her şeye galebe olunur. Bütün fırtınaların bir müddet devamdan sonra sükûnet⁴⁴⁰ bulduklarını görüyorsunuz.

Nüzhet’in yüzündeki hazin tebessüm masum bir çocuğun ağlaması şeklini alarak:

— Bıçak kemiğe dayanırsa ne yaparsınız efendim?

⁴³⁵ muharrik: harekete geçiren

⁴³⁶ hazin: hüznünlü

⁴³⁷ selbetme: kaldırma

⁴³⁸ hüsnüistimal: iyiye kullanma

⁴³⁹ feragat: vazgeçme

⁴⁴⁰ sükûnet: sakinlik

— Oğlum, ortada ne bıçak var ne kemik... Meydana böyle kendi kendinizi fitilleyecek sözler çıkarmayınız.

— Efendim, hepsi mevcut... İşi bitirmek için yalnız bir kol hareketi lazım.

— Bu mevcutları bana gösteriniz, ispat ediniz bakayım?

— Efendim, Ahmet Sami Bey kızını satmak için yaşlıca fakat zengin bir adamla pazarlığını bitirmek üzeredir.

Nusret Hulki Bey kelimelerin hecelerini kuvvetlendirip uzatarak:

— Kızını “satmak” için?

— Evet. Servet tamahıyla⁴⁴¹ reyî hilafına cebren⁴⁴² evlendirilmek istenilen bir kızın izdivacına “satmak” kelimesinden başka ne tabir kullanılabilir? Ahmet Sami Bey bilmelidirler ki benim aşkım, kızının saadeti için en zengin hazinelerden daha büyük bir değerdedir. Karı koca ikimiz de çalışıp geçiniriz. İşte aşk o zaman demin buyurduğunuz gibi kolumuzu, kanadımızı, dimağımızı işletecek mesut bir mucize kuvvetini alır.

Bu esnada rezeleri⁴⁴³ üzerinde şiddetle birdenbire sarsılan kapı açıldı. Mosmor bir çehre ile Ahmet Sami Bey göründü. Bu nagehani⁴⁴⁴ girişten hasıl olan⁴⁴⁵ birkaç saniyelik şaşkınlık geçtikten sonra kız babası sert bir amir tavrıyla elini Nüzhet’e uzatarak böğürdü:

— Çapkın defol buradan...

Delikanlı bu muhakkir⁴⁴⁶ emre derhâl itaat edip etmemek lüzumunu zihninden tayine uğraşır gibi bir tereddütle birkaç saniye Vasfiye’nin yüzüne baktıktan sonra hemen dışarı fırladı.

⁴⁴¹ tamah: açgözlülük

⁴⁴² cebren: zorla

⁴⁴³ reze: menteşe

⁴⁴⁴ nagehani: ansızın

⁴⁴⁵ hasıl olmak: ortaya çıkmak

⁴⁴⁶ muhakkir: hakir gören

Çünkü demevisi⁴⁴⁷ adamın kan başına sıçramıştı. Onun emrine karşı gelmekle yüreğine indirmek veyahut kabine içinde allak bullak bir hadise vukuuna sebebiyet vermekten korkulurdu.

Fakat bu kovma muamelesinden son derece müteessir⁴⁴⁸ olan Vasfiye, pek cüzi⁴⁴⁹ bir müddet şaşakaldıktan sonra o da sevgilisinin arkasından ok gibi kendini dışarıya atarken babasının boğula boğula “Sen gitme... Dur!” emrine asla ehemmiyet vermeyerek gözden kayboldu.

Öfkeli baba, bir bohça gibi koltuklunun⁴⁵⁰ birine yayıldı kaldı. Doktor hemen apartmanın diğer bir odasına koştu. Orada oturan bir kadınla erkeğe süratli emirler verdikten sonra kabinesine döndü.

8

Doktor hemen kabinenin pencerelerini açarak içerisini havalandırma suretiyle müteheyyiç⁴⁵¹ baba üzerinde tıbbi ilk müdavata⁴⁵² girişti. Aklı biraz başına gelen Ahmet Sami Efendi, azıcık ağırlaşmış dilinin serzenişli⁴⁵³ ifadesiyle:

— Doktor beyefendi kızım burada iken niçin o çapkını içeriye aldınız?

— Bu mühim meselede ben bir baba gibi değil, bir doktor tetkikiyle düşünmek mecburiyetindeyim. Kızınızı sevgilisiyle birlikte görmekten ve söyletmekten çok neticeler çıkarabileceğim için Nüzhet’i içeriye aldım. Şunu da itiraf edeyim ki ilk önce ben de sizin gibi düşünmüştüm. Mümanaata⁴⁵⁴ karşı kerimenizin kuvvetli itirazları üzerine benim de gözüm açıldı. Vasfiye Hanım içeride iken delikanlıyı kabul etmek lüzumunu hissettim.

⁴⁴⁷ demevisi: öfkeli

⁴⁴⁸ müteessir: üzüntülü

⁴⁴⁹ cüzi: az

⁴⁵⁰ koltuklu: kolçaklı sandalye

⁴⁵¹ müteheyyiç: heyecanlı

⁴⁵² müdavata: tedavi

⁴⁵³ serzenişli: sitemli

⁴⁵⁴ mümanaat: engelleme

— Peki efendim. Mesele hakkında çıkardığınız mühim neticeleri bildirmek lütfunda bulunur musunuz?

Doktor, heyecan yorgunu babanın yüzüne doğru eğilerek ağır, samimi bir sesle:

— Beyefendi macera vahimdir...

— Ne kadar vahim olursa olsun hakikati söylemenizi rica ederim.

— Bu yorgun hâlinizde sizi büsbütün müteessir etmek istemiyorum ama üzerine göz yummakla hiçbir müşkül halledilmiş olmaz. Bu türlü hayat fırtınalarına açık gözle bakıp onlardan en az müteessir olmak metanetine alışmalıdır.

— Kabil mi beyefendi, kabil mi?

— Bir zararın, bir felaketin en ehven⁴⁵⁵ tarafını seçmek kabildir.

— Bu meselenin ehven tarafı neresidir?

— Kızınızı sevgilisine vermek...

— İşte asıl felaket o zaman başlayacaktır.

— Macerayı böyle tavsif etmek⁴⁵⁶ doğru ise felaket şimdiden başlamıştır. Kızınızı Nüzhet'e vermekle bütün bütün kaybetmenin arasını düşününüz beyefendi.

— Düşünüyorum... İşi bir kaba kotaramıyorum.

— Uzun boylu düşünmeye de vakit yoktur. Bu iki sevdalının ağızlarında dolaşan intiharsözünü de çocuk lakırdısı zannetmemelidir. Nüzhet iddia ettiğiniz kadar fena bir tipe benzemiyor. Yakışıklı, sempatik, zeki bir genç. Onu damatlığınıza kabule mâni şöyle böyle sebepler varsa kızınızın hayatı ve mesudiyeti⁴⁵⁷ namına onları da hoş görüveriniz. Birbirini şiddetle seviyorlar. Bu aşkı hayırla telakki⁴⁵⁸ ediniz, işin sonu hayrolsun. Zavallıları ölüm uçurumuna atılacak mertebede meyyus etmek de iyi bir şey olmaz.

⁴⁵⁵ ehven: daha zararsız

⁴⁵⁶ tavsif etmek: nitelendirmek

⁴⁵⁷ mesudiyet: mutluluk

⁴⁵⁸ telakki: kabul

Bitkin baba melul melul doktorun yüzüne bakarak bir iki oflayıp pufladıktan sonra:

— O hız ile acaba nereye gittiler?

— İşte mesele burada...

— Yüreğim bayılıyor, dizlerim kesiliyor, arkalarından koşacak hâlim yok.

— Siz rahat oturunuz, ben firarilerin arkalarından koşabilecekleri koşturdum.

Doktor diğer müracaatçılarla uğraşmak için Ahmet Sami Bey'i başka bir odaya oturatarak şu tembihle yanından ayrıldı:

— Siz burada bekleyiniz. Firariler hakkında bana şimdi telefonla haber gelir. Ben de sizi işten agâh⁴⁵⁹ ederim.

Nusret Hulki Bey, böyle işlerde tahkik ve tecessüs⁴⁶⁰ vazifelerini gördürmek için iki kişi yetiştirmişti: Şefika Hanım'la Ali Tayfur Efendi... Bunların işleri güçleri intihar vakaları arkasından koşmaktı. Bugün kaç kişi, nerelerde, ne sebeple ve ne şekilde kendilerini öldürdüler... Doktora her akşam bu hadiselerin oldukça mufassal⁴⁶¹ raporları gelirdi. Denizden çıkarılmış, ipten indirilmiş, şakağı delinmiş müntehirlerin imkân bulurlarsa hemen fotoğraflarını çekerlerdi. Doktor bu resimleri nevlerine göre tasnif ederek bir koleksiyon vücuda getiriyordu. Bazı pek feci manzara arz eden cesetlerin yağlı boya tablolarını yaptırtıyor, bunları intihar manyasına tutulmuş olanlara göstererek:

— İşte bak sen de böyle olacaksın, bundan ibret al. Aklını başına topla, tedhişiyle⁴⁶² zavallıları meşum fikirlerinden çevirmeye uğraşıyordu. Sevdalıların kaçışları üzerinden bir saatten ziyade vakit geçti. Fakat muakkiplerinden⁴⁶³ henüz bir ses gelmedi. Telefon birkaç defa çağırdı ama başka hususlar için...

⁴⁵⁹ agâh: haberdar

⁴⁶⁰ tecessüs: gözetleme

⁴⁶¹ mufassal: ayrıntılı

⁴⁶² tedhiş: dehşet verme

⁴⁶³ muakkip: takipçi

Ahmet Sami Bey yerinde oturamaz oldu. Doktorun şu “Sevdalıların ağızlarında dolaşan intihar sözünü çocuk lakırdısı zannetmemelidir.” cümlesi şimdi müthiş bir nakarat gibi zihnini tırmalıyordu. Kızıyla sevgilisi nereye kaçtılar? Bu iki sevda çılgını genç o anda ne yapıyorlardı? Yoksa yeisin verdiği son cüretle dediklerini yaptılar mı?

Eski inatlarından sonra bu yeni endişeye düşen baba ikide bir de doktorun kapısına koşarak “Ne haber var?” istifhamına⁴⁶⁴ “Hiçbir şey...” cevabını alıp dönüyordu.

Doktorun öğle fasılasında⁴⁶⁵ girdi, yanına oturdu. İkisi de telefondan haber bekliyorlardı. Nihayet çan öttü. Nusret Hulki Bey ahizeyi açtı:

— Alo. Kimsiniz?

— Biziz beyefendi...

Doktor, kız babasına dönerek:

— İşte onlar, dedi.

Zavallı adam doktorun elindeki ahizeye mümkün mertebe kulağını yaklaştırarak kendi de dinlemeye çalışırken Nusret Hulki Bey muhaberede⁴⁶⁶ devam ediyordu:

— Ne yaptınız? Söyleyiniz...

— Hiçbir iz bulamadık...

— İki üç saattir ne ile vakit geçiriyorsunuz?

— Oraya buraya koşmakla...

— Boş yere koşmaktan ne çıkar?

— Efendim biz sokağa fırladığımız zaman onlardan eser göremedik. Hangi tarafa gittiler? Aşağı mı yukarı mı? Kim kime... Cadde kalabalık... Etrafa soruşturduk, müspet bir cevap alamadık. Sonra bir şayia⁴⁶⁷ çıktı, tahkikine koştuk.

⁴⁶⁴ istifham: soru

⁴⁶⁵ fasıla: ara

⁴⁶⁶ muhabere: haberleşme

⁴⁶⁷ şayia: söylenti

— Ne şayiası?

— Fındıklı önlerinde henüz boğulmuş genç bir kadın cesedi zuhur etmiş...

— Hüviyeti?

— Hüviyeti hakkında polisçe tahkikat devam ediyor. Biz de tahkikimizi şimdi arz edeceğiz.

Telefon kapandı.

Ahmet Sami Bey ikinci defa yine bir yığın hâline geldi. Doktor yine müdavata girişerek:

— Beyefendi, lüzumsuz bir ısrar yüzünden böyle bir vakanın tahaddüsüne⁴⁶⁸ sebebiyet verdiniz. Mademki kızınızın ölümüne bu kadar müteessir olacaktınız, niçin felaketi evvelden düşünmediniz? Hakikat henüz katiyetle belli değil. Eğer meşum bir haber alırsak bu defa da ikinci bir felaketten kendinizi korumalısınız.

Zavallı baba mağmum bir istizah bakışıyla:

— İkinci felaket de hangisi oluyor?

— Bu defa da kendi kendinize kıymak felaketi... Olmuşa fazla keder ne fayda verir?

Doktor da müteessir... Şimdi heyecan içinde tahkikatın neticesini bekliyorlar.

Yarım saat sürmeden telefon yine çağırdı:

— Alo, neresi?

— Biziz efendim...

— Ne haber?

— Ceset Vasfiye Hanım'a ait değil... Fotini isminde bir Rum kız. Bu da bir aşk faciası...

— Ötekilere dair malumat?

— Henüz sarih⁴⁶⁹ bir şey yok...

⁴⁶⁸ tahaddüs: meydana gelme

⁴⁶⁹ sarih: belirgin

— Gayrisarılı bir şey mi var?

— Zayıf bir iz üzerinde gibiyiz.

— Aman gayret. İyi bir haber bekliyoruz.

Telefon kapanır. Ahmet Sami Bey'in gözlerinden iki damla yuvarlanır.

Doktor — Beyefendi yeise mahal yok, haber hayırlı görünüyor.

— Vallahi kederden mi? Sevinçten mi? Bilmiyorum, bu yaşlar gayriiradi⁴⁷⁰ dökülüyor.

— Birkaç saat evvel “Ölürse ölsün. Ben kızımı o çapkına vermem...” diyordunuz. Şimdi teessürünüz arttı.

— Hakikatin dehşetiyle karşılaşınca insan başka türlü oluyor.

— İntihar ölümü çok fecidir. İstanbul her gün böyle birkaç kurban veriyor. Onlar da ana baba evladı. Bu felaketle bazı bedbaht ailelerin uğradıkları dayanılmaz acıları düşünüyorsunuz.

— Allah sabırlar versin güç şey...

— Bu iki genci kurtarabilirsem ben de sizin kadar sevinerek kendi kendimi tebrik edeceğim. Fakat beyefendi sizden bir vaat istiyorum.

— Buyurunuz.

— Sağ ve salim ikisini de tekrar bu kabinde görmeye muvaffak olursak hemen nikâhlarını kıydırarak vermek vaadi...

— Vasfiye'nin ben babasıyım, siz de halaskârı olacaksınız. İstedığınız vaadi veriyorum. Fakat asıl mesele onları burada sağ görebilmektir.

— Ümidim büyüktür...

— Zayıf bir iz haberinden bu büyük ümidi nasıl çıkarıyorsunuz?

— Onların zayıf dedikleri ümidin kuvvetini ben anlarım. Meyus olmayınız.

⁴⁷⁰ gayriiradi: irade dışı

— Çok heyecan geçirdim doktor beyefendi... Bu vaziyete düşmüş olan analar babalar, benden ibret alsınlar. Bir baba, herhangi bir sebeple evladına “Ölürse ölsün...” diyor ama ölüm ciddileşince büyük bir yeisin işkencesine tutulmaktan kendini alamıyor.

— Bir koca ne kadar fena olsa Azrail’den daha müthiş olamaz. Dünya hesaplarını bir tarafa bırakarak gençliğin saf aşkına da hürmet lazımdır. Böyle sevgilerden facialar değil, neşeli düğünler çıkarmalıdır.

İkisi böyle konuşurlarken telefonun sonerisi⁴⁷¹ çınçınladı.

Doktor ahizeye koşarak:

— Alo kimsiniz?

— Biziz beyefendi...

— Ne haber?

— İstanbul’un bu emsalsiz kıyılarını okşayan güzel denizlerine kendilerini boğdurmak iki katlı bir cinayettir beyefendi...

— Çabuk söyleyiniz, intiharlar vuku buldu mu?

— Hayır, henüz bilmiyoruz.

— Bilmiyorsunuz da boğdurmaktan, boğulmaktan nasıl bahsediyorsunuz?

— Şimdi sağlam bir iz üzerindeyiz.

— Sağlam?

— Evet... Otomobil ile gittikleri yeri haber aldık. Genç sevdalılar birbirinin kolları arasında ölmek için şairane bir yer seçmek arzusuna düşmüşse benziyorlar. Bir taksi ile biz de şimdi arkalarından uçacağız.

— Kurtarabilecek misiniz?

— Biz yetişmezden evvel facia vuku bulmadıysa... Bir saniye kaybedecek zamanımız yoktur...

— Haydi çabuk... Hayırlı bir haber bekliyoruz.

⁴⁷¹ soneri: çağırma zili

Telefon kapandı.

Bu meşkük⁴⁷² haberlerin azabı altında ezilen baba:

— Ah bu ne büyük işkence! Onlardan evvel ben öleceğim...

— Ah efendim, hiç yoktan kendi kendinizi bu vaziyete siz düşürdünüz...

— Doktor beyefendi, bir şeydir oldu. Şimdi hatayı tamire çalışalım.

— Kabil olabildiği kadar... “Öfkeyle kalkan zararlar oturur” darbimeselini⁴⁷³ hiç unutmamalıyız. Hiddetimizin ilk feveranlarını⁴⁷⁴ yendikten sonra hareket etmeye alışabilmiş olsak çok fenalıkların önünü almış olurduk; amelî⁴⁷⁵ hayatı, nazari⁴⁷⁶ hayattan ayırt edecek bir mektep açılmış olsa...

— Doktor bey, bin mektep açılrsa benim bu şimdiki şüphe ızdırabımı tadil edemez. Üzüntüden bitiyorum. İyi, fena, doğru, bir haber almak istiyorum. Bu ne muzdaribane hâl... Kızım kim bilir nerelerde kendini öldürüyor. Onu kurtarmaya koşamayarak ben burada iki elim böğrümde haber bekleyip duruyorum.

— Bekleyiniz. Şimdi iyi veya kötü kati⁴⁷⁷ bir haber almamız muhakkaktır.

İki saatten ziyade bir müddet, şek⁴⁷⁸ ile hakikati ayıracak bir haber bekleyerek konuştular. Telefonun sonerisi çalıyor. Fakat diğer hususlara ait muhabereleler açılıyordu.

Nihayet çan yine çingırdadı. Doktor ahizeyi kavrayarak:

— Neresi?

— Biziz beyefendi...

⁴⁷² meşkük: şüpheli

⁴⁷³ darbimesel: atasözü

⁴⁷⁴ feveran: coşma

⁴⁷⁵ amelî: uygulamalı

⁴⁷⁶ nazari: kuramsal

⁴⁷⁷ kati: kesin

⁴⁷⁸ şek: şüphe

Doktora bile küçük bir helecan geldi. Muzdarip baba kıpkırmızı kızardı. Kim bilir hangi mesafelerden gelerek şimdi ahizeden fırlayacak kelimeler halas veya ölüm haberini vereceklerdi.

Doktor hafifçe titrek bir sesle:

— Çabuk söyle...

— Müjde...

— Aferin ikinize de...

— Kurtardık fakat neler çektik...

Sevinçle şaşırان baba yine teessür yaşlarını dökerek:

— Doktor bey, bu iki genç, bundan sonraki hayatlarını size medyundurlar⁴⁷⁹. Dedektif gibi yetiştirdiğiniz bu kadınla erkek olmayaydı, bu çocukları şimdi ölüm yutmuş bulunacaktı. Ah ah anlıyorum ki kuduz dalgalar arasından can kurtaran Tahlisiye İdaresi⁴⁸⁰ gibi intiharlar hakkında da bir müessese⁴⁸¹ açılmış bulunsa mezarlardan dünyaya çok hayat çevrilmiş olacak.

Doktor — Müsaade buyurunuz efendim. Vakanın arkasını anlayalım.

Ahizeyi dinleyerek:

— Anlatınız nasıl oldu?

— Biz Fındıklı'da, polis merkezlerinde falan dolaşıp Rum kızı Fotini'nin intiharını tahkikten sonra diğer bir ipucu bulamayarak yine Divanyolu'na döndük. Tahkikatı membada⁴⁸² yürütmekten başka çare yoktu. Biz telaşla her tarafa soruşturup dururken oralarda dolaşan bir genç suçu, tarif ettiğimiz kıbalde⁴⁸³ iki gencin Şehremaneti önünden bir müddet evvel sarı bir otomobile binip gittiklerini haber verdi. Sarı otomobil çok yoktur. Bu rengi biz

⁴⁷⁹ medyun: borçlu

⁴⁸⁰ Tahlisiye İdaresi: Can Kurtarma Dairesi (bugünkü Kıyı Emniyet Genel Müdürlüğü)

⁴⁸¹ müessese: kurum

⁴⁸² memba: kaynak

⁴⁸³ kıbal: hâl

bir alametifarika⁴⁸⁴ gibi tutarak Emanet civarında bulunan diğer taksilerin şoförlerinden tahkikata giriştik. Sarı otoyolu kullanan şoförün adı Sait olduğunu ve bir saat kadar evvel Kilyos'a genç bir çift müşteri aldığını öğrendik. Yeislerini ölüm ile söndürmeye uğraşan bu iki sevdalının Kilyos Plajı'na sadece bir deniz banyosu yapmak için uzanmadıkları malumdu. Kim bilir nasıl bir kaprisle⁴⁸⁵ ölümü böyle uzaklarda aramaya gitmişlerdi. Saniye geçirmeden biz de aynı mahallin adını vererek hemen bir taksiye atladık. Son vitesle Kilyos'a geldik. Arabamız plaja giden yokuştan indi, sola döndü, plajın önündeki küçük meydanlığa girdi. Kadın erkek denizde yüzenler, kumlara uzananlar, sundurmaların⁴⁸⁶ altında çıplak giyimli birkaç aile vardı.

Aradıklarımız nerede? Onlara benzer kimseyi göremedik. Orada masaların etrafında toplu ve sahilde dağınık ne kadar insan varsa göz gezdirdik. Yoklardı. Nereye kayboldular? Yanlış bir iz takip ederek acaba onlardan büsbütün uzak mı düşmüştük? Vaziyetin böyle uzun boylu tahminlere tahammülü yoktu.

9

Böyle tereddütler içinde plajı dolaşırken otomobilleri bir sıraya çektikleri sundurmaların önüne geldik. Sırada beşinci duran sarı otomobil gözümüze ilişti. Aman dedik ipucunu işte yakaladık. Haber bunda...

Şimdi şoförü bulmak lazımdı. Oralarda dolaşan şoförlerden birine sorduk:

— Sarı otomobilin sahibi Sait Efendi hanginizdir?

Bu zat elini uzattı. Sundurmaların sonunu göstererek:

— İşte bakınız orada karpuz yiyen delikanlıdır...

Hemen o tarafa koştuk, soruşturmaya başladık:

— Keyifler Sait Efendi?

⁴⁸⁴ alametifarika: ayırıcı vasıf

⁴⁸⁵ kapris: heves

⁴⁸⁶ sundurma: güneşten koruyan saçak

O, biraz taaccüple bizi süzerek:

— Teşekkür ederim hanımefendi, siz adımı biliyorsunuz ama affedersiniz ben sizi tanıyamadım.

— Zararı yok, siz bizi tanımayınız, bizim sizi tanımamız dost olmak için kâfi değil midir?

O, gülümseyerek:

— Hayhay, dedi.

Bu söz başlangıcından sonra isticvaba⁴⁸⁷ giriştik:

— Arıyoruz, bulamıyoruz. Vasfiye Hanım’la Nüzhet Bey nereye gittiler?

— Erkek kadın buraya iki genç müşteri getirdim ama isimlerini bilmiyorum.

— İsimleri işte bizim söylediğimiz gibidir.

— Gençliklerine rağmen doğrusu hiç de neşeli kimseler değiller. Arabamda hayli vakit geçirdiler. Güldüklerini değil, şöyle hafifçe bir sırttıklarını bile görmedim. Ağızdan kulağa hep gizli konuştular. Bana bir tek laflarını bile işittirmediler. Bir dertleri var ama nedir anlayamadım.

— Yakında birbiriyle evlenecekler de onu konuşuyorlar, dertleri bu... Ne tarafa gittiler?

Şoför Sait Efendi, parmağıyla plajın sola uzanan kısmını göstererek:

— İşte bu tarafa yürüdüler. Galiba banyo yapacaklar.

Şoför sonra manalı bir tebessümle ilave etti:

— Evvelden yüzlerini görmeden analarımızın görücü gittiği kızlarla evlenirdik, şimdi birbirini banyoda çıplak seçiyorlar. Hiç aldanış yok. Eski sıkı perhiz de münasebetsiz, şimdiki lahana turşusu da...

⁴⁸⁷ isticvap: sorgu

Şoförden artık başka bir öğreneceğimiz yoktu. İşaret edilen cihete yürüdük. Plajın garba⁴⁸⁸ doğru uzanarak denizi kucaklayan geniş kavisi üzerinde ayaklarımız yumuşak kumlara gömüle gömüle gidiyorduk. Dalgalar hafif bir şıprı ile şeffaf birer silindir gibi sahile yuvarlanarak kumları dümdüz ettikten sonra köpüklerini bırakıp çekiliyorlardı.

Karadeniz, koyu ve vahşi genişliğiyle gözlerimizi alıp uzak ufuklara götürüyordu. Açıkta birbirinden mesafelice dizilmiş dubalar, dalgaların tahrikiyle başlarını sallayarak yüzücülere bu işaretlerden öteye açılmanın tehlikesini anlatıyordu.

Ayakkabılarımızın arasına dolan kumları ara sıra silkerek yürüyorduk. Bazen coşkun bir dalga, paçalarımızı ıslatacak bir hamleyle üzerimize saldırıyordu. Sundurmalardan hayli uzaklaştık. Plajın ıssız taraflarından dönen kadın erkek banyo kıyafetli insanlarla karşılaşılıyor, bazen çok nezaketlileriyle de selamlaşıyorduk.

Yürüdük. Yürüdük. Artık kimseleri görmez olduk.

Ali Tayfur bana soruyor:

— Şefika Abla, nereye gidiyoruz?

— Aradıklarımızı bulmaya...

— Fakat biliyor musun? Bu yol Bulgaristan'a kadar uzanır.

— Her nereye varırsa...

— Hiç sola ayrılmadan hep bu kıyıyı takip ettiklerini ne biliyorsun?

— Dur bakalım arkadaş... Düşünerek işi bir muvazene edelim, diyordum.

Düşünüyorduk. Mülahazalarımız⁴⁸⁹ şunlardı: “Bu sonsuz görünen açık sularda ölüm aramaya çıkan iki genç kendilerini alelade bir intiharın kahramanı göstermekten sıkılarak başka bir usul takibine çalışıyorlar.”

⁴⁸⁸ garp: batı

⁴⁸⁹ mülahaza: düşünce

— Nasıl?

— İntiharlarını bir kazaya hamlettirmek. Yani herkes gibi yalnız banyo niyetiyle soyunup denize girdikleri hâlde kazara tehlike mıntikasını geçerek boğulmuş olduklarına âlemi inandırmak manevrası...

— Ne için böyle yapacaklar?

— Arkalarından kopacak dedikoduları kısa kesmek için...

— Onların ne itiraf ve ne maksatla muayenehaneden dışarı fırladıklarını doktor bilmiyor mu? Kız babası bilmiyor mu? Sen bilmiyor musun? Ben bilmiyor muyum? Ve daha etraftan maceraya göz kulak olanlar bilmiyorlar mı?

— Bilsinler... Onların niyetleri böyle olduğu için görürsün, eğer boğulmuş iseler bile soyundukları sahile “Biz filan sebepten dolayı intihar ettik.” mealinde⁴⁹⁰ yazılı bir kâğıt bırakmamış olacaktırlar.

— Böyle bir kâğıt bırakmış veya bırakmamış olsunlar. Bizim için bundan bir şey çıkmaz. Asıl ehemmiyet verilecek cihet, şu anda onların boğulmuş veya boğulmamış olmalarındadır. Acaba vaktinde yetişemedik mi? Şimdi nerededirler? Ne tarafa koşarsak onları ölü veya diri bulabileceğiz?

Böyle aklımıza gelen her ihtimal üzerinde dura dura konuşarak etrafımıza dikkatle bakına bakına uzun kıyı yolunu tutturmuştuk. Dalgaların ölü bir ceset gibi sahile atmış olduğu küçük bir gemi kaburgası gördük, Ali Tayfur bundan şeametlenerek⁴⁹¹:

— Abla, dedi, adımlarımızın önüne çıkan bu gemi ölüsünü ben hayra yormuyorum.

— Hayır-şer, ölü-diri, aradıklarımızı mutlak bulmak mecburiyetindeyiz, cevabını verdim.

O ara sahilin kolayca seçilmeyen bir uzaklığında yan yana oturmuş insana benzer müphem iki şekil gördük. Adımlarımızı

⁴⁹⁰ meal: anlam

⁴⁹¹ şeamet: uğursuzluk addetme

sıklaştırdık. Yaklaştıkça görünenlerin insan oldukları vuzuhlanıyordu⁴⁹². Tayfur küçük bir helecanla:

— Onlar mı acaba?

— Pek benzetiyorum.

Biz gayrete gelerek tırıstan⁴⁹³ âdeta eşkine⁴⁹⁴ kalktık. Şimdi onlar da bizi gördüler. Banyo kıyafetinde idiler. Karşıdan karşıya artık birbirimizi iyi fark ediyorduk.

Telaşlandılar. Diri diri bize yakalanmak istemeyerek çırpınıyor gibiydiler.

Biz şimdi eşkinden dörtнала⁴⁹⁵ kalktık. Nefes nefese koşarken Ali Tayfur soruyordu:

— Onlar değil mi?

— Şüphesiz...

Tamam yaklaşacağımız esnada karadan suya kurbağa sıçrar gibi ikisi birden denize atıldılar. Fakat yüzme bilmiyorlar, tehlike mıntıkasına doğru ayakla koşuyorlardı. Boğulmak için acele ettikleri apaçık görünüyordu.

Besbelli aşklarının son sahifelerini Karadeniz'in insafsız dalgalarıyla örtmezden evvel birbirine kaynayan yüreklerinin dudaktan dudağa acıklı vedalarını yapıyorlardı. Bir türlü nihayetlendirmek istemedikleri bu hasbihâllerini⁴⁹⁶ bizi görünce kısa kesmeye mecbur kaldılar. Denizin içinde koşarlarken onları görüyorduk. Sular göğüslerinden omuzlarına, sonra boyunlarına, daha sonra çenelerine doğru yükseliyordu.

Nihayet Karadeniz'in insana doymayan aç ağzı bu iki genç başı da bütün bütün yuttu. Artık tehlike mıntıkasının sularına kapılmışlardı.

⁴⁹² vuzuhlanmak: açığa kavuşmak, seçilir olmak

⁴⁹³ tırıs: atın kısa adımlarla hızlı yürüyüşü

⁴⁹⁴ eşkin: atın açık, rahat ve düzenli adımlarla yürüyüşü

⁴⁹⁵ dörtnal: atın en hızlı koşusu

⁴⁹⁶ hasbihâl: sohbet

Müntehirlerin elbiselerini bırakmış oldukları yere geldik. Tayfur ile ben, İstanbul'un birinci sınıf yüzücülerindeniz. Hemen üzerimizden fazla elbiseleri atmaya başladık. Yarı soyunuk bir hâlde suya dalarken Tayfur'a:

— Haydi, dedim. Sen erkeği kurtar, ben de kadını...

İkimiz de suda torpil⁴⁹⁷ gibi kulaçlama gidiyorduk. Onlar boylarının birkaç kulaç derinliğinde, açıklerde kâh batıp kâh çıkıyorlardı. Yaklaştık, üzerlerine atıldık. Vücutlarından kavradık. Bize teslim olmak istemeyerek kollarımızın arasında hâlâ boğulmak arzusuyla didişiyorlardı. Mücadeleden nihayet bitap⁴⁹⁸ düştüler. Kolları, ayakları hareketten kaldı, isyanda devam edemediler. Bin meşakkatle⁴⁹⁹ onları suların içinde sürükleyerek karaya çıkardık.

İkisini de kumların üzerine uzattık. Kollarını, bacaklarını hafifçe harekete getirdik, vücutlarını ovuşturduk. Gaseyan⁵⁰⁰ şeklinde birçok su çıkardılar. İkisi de kavuşmak istedikleri ölüme hemen hemen temasla, tutuldukları heyecandan artık mecalsiz düşmüşlerdi.

İkisini de kuruladık, giydirdik. Bir müddet teslimiyette bulunduktan sonra akılları başlarına gelince yine isyankârlığa kalkıştılar.

Vasfiye Hanım diyordu ki:

— Atıldığımız sulardan çekerek bizi neye buraya getirdiniz?

— Ölümden kurtarmak için...

— Biz kazara denize düşmedik, ölmek için kasten dalgaların arasına atıldık.

— Vatanın iki genç evladı suların içinde fıkır fıkır boğulurken biz bu kıyıda seyirci kalamazdık.

— Fakat efendim biz ölmek istiyoruz.

⁴⁹⁷ torpil: su altı silahı

⁴⁹⁸ bitap: yorgun

⁴⁹⁹ meşakkat: zahmet

⁵⁰⁰ gaseyan: kusma

— Biz kurtarabilmek kuvvetine malik⁵⁰¹ oldukça sizi ölmeye bırakmayız.

— Hayatlarımızın sahipleri biz miyiz, siz misiniz? Kimsiniz? Nereden ve ne maksatla arkamızdan bu تنها yerlere kadar geldiniz?

— Biz Doktor Nusret Hulki Bey’in intihar vakalarında kullandığı cankurtaran memurlarıyız.

— Tuhaf memuriyet... Peşimizden koşmak için nafîle zahmet etmişsiniz.

— Nafîle değil, işte kurtardık.

— Bugün kurtardınız... Yarın, öbür gün... Bir hafta... Bir ay sonra... Böyle veya diğer suretle biz yine ölüme atılacağız. Kararımız katidir. Üşenmez bir dadı ve lala⁵⁰² gibi Allah’ın her günü peşimizden koşamazsınız ya...

— Böyle kati kararlar niçin ölüme atılıyorsunuz?

— Size cevap verme mecburiyetinde değiliz.

— Ölüme sebep düşündüğünüz husus artık bir sır olabilmek mahiyetinden çıkmıştır.

— Biliyorsanız niçin soruyorsunuz?

— Ölüm kararınızı bozacak size kati bir şey söylemek için...

— Ne imiş o şey?

— İntiharınıza mahal kalmadı, sebep refedildi⁵⁰³.

— Ne demek?

— Pederiniz Ahmet Sami Bey evlenmenize muvafakat ediyor. Müjdelemek için bizi arkanızdan koşturdu.

— O kadar şiddetli bir inattan sonra babamın böyle birdenbire muvafakatine inanamam doğrusu. Bu işte yine saklı bir oyun var.

— Peki, telefonla babanızın ağzından aynı muvafakati iştirseniz inanır mısınız?

⁵⁰¹ malik: sahip

⁵⁰² lala: erkek dadı

⁵⁰³ refetmek: ortadan kaldırmak

— Bir tecrübe ederiz. Meselenin sonu cılk çıkarsa kararımız yine karardır. Bizi maksadımızdan kimse çeviremez.

*

Şefika Hüsnü telefonda devam ediyor:

— Doktor Bey, Kilyos'ta geçen tahlis⁵⁰⁴ hadisesini size Büyükdere'de bir eczane telefonundan veriyorum. Bu maceraları geçirdikten sonra hepimiz bir otomobile dolarak Büyükdere'ye indik. Şimdi telefonun başında Ahmet Sami Bey'den bu meys çocuklara edilecek büyük tebşiri⁵⁰⁵ bekliyoruz.

Telefonla cevap:

Doktor — Ahmet Sami Bey çok müteheyyiştir. Tarafından bilvekâle⁵⁰⁶ evlenmelerine katiyetle ben söz veriyorum.

Şefika Hüsnü — Bu vaadi mutlak pederlerinin ağzından işitmek istiyorlar.

Telefonda Ahmet Sami Bey'in teessürden titreyen çatlak sesi:

— Kızcağızım Vasfiye, seni kaybetmek felaketinin verdiği helecanla ağlıyorum. Çok müteessirim. Seni Nüzhet Faik'e verdim. Nikâhınızı olmuş bitmiş biliniz.

Vasfiye bir hüngürtüyle ahizeyi Şefika'nın elinden kaparak:

— Ah babacığım...

— Yavrucuğum...

*

Bir saat sonra otomobil, onları Divanyolu'na uçurdu. Şimdi hepsi doktorun muayene kabinesinde idiler. Vasfiye ile Nüzhet Faik, Ahmet Sami Bey'in biri sağ, biri sol dizine kapanmış sevinçten ağlıyorlardı. Baba, iki titrete eliyle onların sevdalı başlarını okşayarak öpüyordu.

⁵⁰⁴ tahlis: kurtarma

⁵⁰⁵ tebşir: müjde verme

⁵⁰⁶ bilvekâle: vekâleten

Doktor Nusret Hulki Bey muvaffakiyetin⁵⁰⁷ neşesiyle söze girişerek:

— Ahmet Sami Beyefendi, siz kerimenizin ebedî zıyâna ağlarken işte Cenabıhak size biri de erkek olarak iki evlat ihsan etti. Tabipler, psikolog da olurlar. Ben damadınızın yüzünden hüsnühâlini⁵⁰⁸ okuyorum. Mesut olacaklarından şüphe etmeyiniz. Sizinle beraber ben kendi kendimi de tebrik ediyorum. Denizlerin dibinde sönecek bu gençlik ateşinin insaniyete mevut⁵⁰⁹ meyvelerini vermek için bu tabii cereyanına döndüğüne yalnız siz ve biz değil, bütün tevekküller⁵¹⁰ memnundur. Cemiyet hesabına semeredar⁵¹¹ iki genç hayat kazanılmıştır. Şefika Hüsnü Abla, Ali Tayfur Efendi, siz de bu muvaffakiyetin mesnedi⁵¹² iki mühim kuvvetsiniz. Tahlisiye madalyalarının en takdirkârına müstahaksınız⁵¹³. Lakin bu gibi işlerde çalışanların gayretlerini mükâfatlandırmak⁵¹⁴ için teessüs⁵¹⁵ etmiş bir cemiyetimiz olmadığından size karşı yüreklerimizden kopan büyük aferinlerle iktifa⁵¹⁶ edeceksiniz.

Ümitsizliklerine intiharla çare arayanlar bilmelidirler ki bu âlemde daim olan bir şey yoktur. Sürur⁵¹⁷, keder, hepsi gelir geçer... Yalnız saadet ve felaket dediğimiz şeylerin müspet menfi anlarında ne birincisinin zevkine lüzumundan fazla kıymet vererek şımarmalı ve ne de ikincisinin kahrına karşı zaaf göstererek mezar yolunu boylamak cebanetine⁵¹⁸ kalkışmalıdır.

⁵⁰⁷ muvaffakiyet: başarı

⁵⁰⁸ hüsnühâl: iyi hâl

⁵⁰⁹ mevut: vadolunmuş

⁵¹⁰ tevekkül: elinden geleni yapıp Allah’a bırakma

⁵¹¹ semeredar: verimli

⁵¹² mesnet: dayanak

⁵¹³ müstahak: hak etmiş

⁵¹⁴ mükâfatlandırmak: ödüllendirmek

⁵¹⁵ teessüs: kurulma

⁵¹⁶ iktifa: yetinme

⁵¹⁷ sürur: neşe

⁵¹⁸ cebanet: korkaklık

İstediklerimiz her teşebbüste suhulet⁵¹⁹, daima muvaffakiyet, müreffehiyet⁵²⁰, zevküsefa⁵²¹ mıdır? Bu şekil mesudiyet henüz kimseye müyesser⁵²² olmamıştır. Mesudiyetin bu şekilde tasavvuru da yanlışır. Böylesi ancak düd dedikçe dağları taşları koyunlar keçilerle dolduran peri masallarında görülür. Hakikatte ise muvaffak olanlar çarpıştıkları müşkülât ve meşakkatleri yenebilenlerdir. Asıl hüner kendini değil, kahrı öldürmektedir. Ölen karanlığa gömülür, yaşayan çok şeyler görür. Açtırmak istediğiniz iki mezarı örttük. Onların yerine şimdi bir gelin döşegi süsleyeceğiz.

10

Doktor Nusret Hulki Bey, kendi kendinin celladı olmak isteyenlerden birkaçını daha kurtardı. Fakat yorulmak bilmeyen faaliyetine rağmen kendisine müracaat edenlerden maalesef kurtaramadıkları da oluyordu ama müspet, menfi bu çalışmaları neticesinde ihtisası da artıyordu. İntiharı tevlit⁵²³ eden sebeplerin çokluğu, tenevvü⁵²⁴ hasebiyle bazen bunlara galebeyi muhal derecesine getiren zorluklarla karşılaşıyordu. Binaenaleyh bu işte muvaffakiyeti artırabilmek için Şefika Hüsnü Hanım'la Ali Tayfur Efendi'den başka daha mesleki arkadaşların muavenetlerine⁵²⁵ lüzum hissetti.

Bu lüzumu birkaç doktora açtı, derhâl alaka gösterenler oldu. Doktor Nusret Hulki Bey'in Divanyolu'ndaki apartmanında on beş günde bir defa toplanmaya karar verildi. Bu suretle "İntihardan Koruma" namında bir tesisin ileride dal budak salıverecek çekirdeği neşvünema⁵²⁶ tarlasına dikilmiş oldu.

⁵¹⁹ suhulet: kolaylık

⁵²⁰ müreffehiyet: zenginlik

⁵²¹ zevküsefa: eğlence

⁵²² müyesser: nasip

⁵²³ tevlit: doğuran

⁵²⁴ tenevvü: çeşitlilik

⁵²⁵ muavenet: yardım

⁵²⁶ neşvünema: gelişme

Bu hayırlı teşebbüse⁵²⁷ şimdilik Hasan Müeyyet, Pertev İhsan, Nedim Muammer, Fahir Nazmi isminde dört doktor iştirak etmişti.

Bu muhterem doktorlar, on beş günlük içtimalarından başka ölüm mevzuları üzerine ara sıra halka konferanslar da vereceklerdi.

İlk toplantılarında Doktor Nusret Hulki Bey bu küçük cemiyetin şu suretle küşat⁵²⁸ resmine⁵²⁹ başladı:

“Aziz meslektaşlarım,

Bu içtimamız zannederim ki medeni memleketlerin hiçbirinde henüz tecrübe edilmemiş faydalı teşekküllerden⁵³⁰ birinin başlangıcı olacaktır. İntihar, katil ile maktulü aynı şahısta birleştiren bu gayritabii hadise, üzerinde yanılanları ikazen⁵³¹ fennî ve insani vazifemizi ifa⁵³² edeceğiz.

Medeniyet, ilim, fen, sanat, beşerî ibdaların⁵³³ hepsi bünye ve şuurumuzu kuvvetlendirmek, ruhumuza neşe vermek, bizi bugünkünden daha ileri bir refaha yükseltmek için bütün faaliyetlerini hayat üzerinde teksife uğraşırlarken umumi şirazeden çıkarak vakitsiz ölüme atılmak isteyenlerin bu isyankârlıkları birinci derecede tetkike seza⁵³⁴ bir mesele vahametini alır. Kökünden tettebbu edebilmek için hadisenin esas noktalarını tayin müşküldür.

İntihar bir cinnet eseri midir? Yani kendilerini öldürenler fiilden evvel çıldırmış mı bulunuyorlar?

Bazı aliyenistler⁵³⁵ bu suale tasdik cevabı vererek: ‘Evet, intiharda cinnetin bütün karakterleri görülmektedir. Bir insan

⁵²⁷ teşebbüs: girişim

⁵²⁸ küşat: açış

⁵²⁹ resim: merasim

⁵³⁰ teşekkül: oluşum

⁵³¹ ikazen: uyararak

⁵³² ifa: yerine getirme

⁵³³ ibda: yaratma

⁵³⁴ seza: yaraşır

⁵³⁵ aliyenist: psikiyatrist

hezeyana tutulmadıkça kendini öldürmeye kalkmaz. Binaenaleyh müntehirler mecnundurlar⁵³⁶.’

İşte bu prensipten⁵³⁷ hareket ile intiharın gayriiradi bir fiil olduğunu söyleyerek müntehirlerle bir ceza terettüp⁵³⁸ edemeyeceğini iddia edenler vardır.

Münakaşa bu suretle iki şeklin leh ve aleyhinde devam edip gitmektedir. Vehle-i ulada⁵³⁹ zihinler, müntehirlerin mecnun oldukları cihetine mütemayil⁵⁴⁰ görünüyor ise de mesele bu suretle halledilivermiş olmak kabiliyetinden çok uzaktır.

Eğer intiharın, hususi karakterleri haiz ve devirleri malum bir cinnet olduğu ispat edilebilirse mesele halledilmiş olur. Fakat ‘intihar cinneti’ namıyla bir illet mevcut mudur?

İntihara temayül cinnet envaından birini teşkil ediyorsa bunun yalnız bir fiile münhasır mahdut⁵⁴¹ ve kısmi bir delilik olması lazım gelir. Bu cinnetin bir hezeyan⁵⁴² karakteri husule getirebilmesi için yalnız bir tek hedefi olması icap eder. Temayüller şümüllü⁵⁴³ yani müteaddit⁵⁴⁴ olaydı bunun böyle intihar cinneti namıyla tek bir vasma ircasında⁵⁴⁵ bir sebep görülemezdi.

Malumunuzdur ki ananevi emraz-ı akliyye⁵⁴⁶ ıstılahatınca⁵⁴⁷ bu mahdut hezeyanlara *monomani*⁵⁴⁸ (cinnet-i vahide) tabir ederler. Monoman; yalnız saplanmış olduğu bir nokta haricindeki şuuru

⁵³⁶ mecnun: deli

⁵³⁷ prensip: ilke

⁵³⁸ terettüp: gerekme

⁵³⁹ vehle-i ulada: ilk anda

⁵⁴⁰ mütemayil: meyilli

⁵⁴¹ mahdut: sınırlı

⁵⁴² hezeyan: sabuklanma

⁵⁴³ şümüllü: kapsamlı

⁵⁴⁴ müteaddit: birçok

⁵⁴⁵ irca: çevirme

⁵⁴⁶ emraz-ı akliyye: akıl hastalıkları

⁵⁴⁷ ıstılahat: terimler

⁵⁴⁸ *monomani*: saplantı hastalığı

tamamıyla salim⁵⁴⁹ bir hastadır. Yalnız vazıhan mahallîleşmiş bir seyyie⁵⁵⁰ gösterir. Mesela monoman, zaman zaman düşünmeksizin işret, sirkat, küfürbazlık gibi seyyielere atılır. Fakat diğer hareketleri ve düşünceleri dosdoğrudur. Eğer bir intihar cinneti varsa bu olsa olsa bir monomani olabilir. Ve yine eğer monomani tesmiye⁵⁵¹ edilen hususi nevden hastalıklar varsa intiharın da kolayca bunlar meyanına⁵⁵² ithali kabil olur.

Bu hastalıkların zihnî faaliyette esaslı bir bozukluğu yoktur. Bir monoman ile sağlam akıllı bir adam esas itibarıyla ikisi de bir gibidirler. Yalnız monoman hırslarına temayülde mübalağaya, şiddete kapılır.

Düşünüşlerinde yanlış bir fikre saplanır; o derece ki bu hâller, hızla hareketini yani ihtiyarını⁵⁵³ münselip kılar⁵⁵⁴. Hırs-ı tabiidenden⁵⁵⁵ marazi⁵⁵⁶ bir hâle döner. Monomaniye inkılap⁵⁵⁷ eder. Üzerinde bütün melekâtını⁵⁵⁸ teksif ettiği şey dimağının diğer faaliyetlerini felce uğratacak nispette büyür, kabına sığmaz olur. İşte o zaman muvazene bozularak ufak bir sebep, büyük bir afet vahametini alabilir. Binaenaleyh intiharların umumiyetle gayritabii, anormal⁵⁵⁹ bir hırsın tesiri altında vukua geldiğini kabul etmek lazım gelir. Bu tesir ya birdenbire olur veyahut tedricen⁵⁶⁰ vuku bulur. Bu suretle ya vehleten⁵⁶¹ veya yavaş yavaş enerji zaafa düşer. Hastamız tamamıyla *asthenique*⁵⁶² bir hâle gelir. İşte o zaman dimağ bütün

⁵⁴⁹ salim: sakın

⁵⁵⁰ seyyie: kötülük

⁵⁵¹ tesmiye: isimlendirme

⁵⁵² meyan: ara

⁵⁵³ ihtiyar: irade

⁵⁵⁴ münselip kılmak: ortadan kaldırmak

⁵⁵⁵ hırs-ı tabii: doğal öfke

⁵⁵⁶ marazi: hastalık derecesinde

⁵⁵⁷ inkılap: dönüşme

⁵⁵⁸ melekât: melekeler, yetiler

⁵⁵⁹ anormal: normal olmayan

⁵⁶⁰ tedricen: yavaş yavaş

⁵⁶¹ vehleten: önce

⁵⁶² *asthenique*: enerji bozukluğu hastası

ziruha⁵⁶³ mahsus en esasi bir kayıt olan muhafaza-i hayat⁵⁶⁴ inisiyakını kaybeder. Hasta canına kıyar.

Bütün intiharların böyle bir monomani çerçevesine sokulamayacağı malumdur. Bu tafsilatı vermekten maksadım monomani dolayısıyla intiharı nasıl akli emraz sırasına geçirmek istediklerini göstermektir.

Uzun uzadıya mülahazalar serdinden⁵⁶⁵ sonra bazıları bir intihar cinneti bulunmadığı neticesini çıkarıyorlar.

Cinnet mütehasısları tanımış oldukları müntehirlerden ekserisinin cinnet alaimi gösterdiklerini tasdik etmekte iseler de bu şehadet ve tasdikleri meselenin halli için kâfi görülememektedir. Çünkü bu müşahedeleri⁵⁶⁶ çok muhtasardır⁵⁶⁷. Böyle nakıs⁵⁶⁸ tecrübelerden umumi bir kanun neticesi çıkarılamaz. Bu mütehasısların tanıdıkları müntehirlerin mecnun olmaları tabiidir. Tetkiken tanımadıkları müntehirler ise bittabi⁵⁶⁹ tanıdıklarından pek fazla olacağından böyle cüzden bilkiyas⁵⁷⁰ kül üzerine çıkarılan hükmün doğru olamayacağı bedihidir⁵⁷¹.

Bu hususta yegâne⁵⁷² müşahede usulü şöyle olabilir. Mütecenninen⁵⁷³ intihar edenleri hususiyetlerine göre bittasnif⁵⁷⁴ bu suretle başlıca marazi intihar tiplerini ayırmalı ve sonra ihtiyari ölümelerin cümleten bu maluliyet⁵⁷⁵ kadrosuna girip giremeyeceğini tetkik etmelidir. Yani intiharın delilere mahsus bir fiil olduğunu

⁵⁶³ ziruh: canlı

⁵⁶⁴ muhafaza-i hayat: hayatı koruma

⁵⁶⁵ serd: ileriye sürme

⁵⁶⁶ müşahede: gözlem

⁵⁶⁷ muhtasar: sınırlı

⁵⁶⁸ nakıs: noksan

⁵⁶⁹ bittabi: tabii

⁵⁷⁰ bilkiyas: kıyasla

⁵⁷¹ bedihi: besbelli

⁵⁷² yegâne: tek

⁵⁷³ mütecenninen: cinnet getirerek

⁵⁷⁴ bittasnif: sınıflandırarak

⁵⁷⁵ maluliyet: hastalık

anlamak üzere bunun cinnette aldığı şekilleri tayin ederek kendini öldürebilmek için mutlak mecnun olmak lazım geleceği hususunu meydana çıkarmalıdır.

Mütehassıslar marazi intiharların tasniflerine umumiyetle çok ehemmiyet vermemişlerdir. Mahaza⁵⁷⁶ atide⁵⁷⁷ göstereceğim dört tip, marazi intiharların en mühimlerini ihtiva etmektedir.

I. Manyak⁵⁷⁸ İntihar (*Suicide*⁵⁷⁹ *Maniaque*⁵⁸⁰): Bu, birsamî⁵⁸¹ veyahut tasavvur hezeyanı tesiriyle husule gelir. Mariz⁵⁸², hayalî bir tehlike veya mayubiyetten⁵⁸³ kaçmak için veyahut gökten aldığı esrarengiz bir emre tebaiyetle⁵⁸⁴ kendini öldürür. Fakat bu intiharın sebepleri ve neşvünema sureti münbais⁵⁸⁵ olduğu marazın umumi karakterlerini inikâs ettirir⁵⁸⁶ ki bu da manyadır⁵⁸⁷. Bu illeti fark ettiren alametlerden⁵⁸⁸ birincisi kolaylıkla harekete gelmek çabukluğu ve seri⁵⁸⁹ bir televvün⁵⁹⁰ hâlidir. Manyalıların zihinlerinde pek muhtelif, mütenevvi⁵⁹¹ ve hatta yekdiğerine⁵⁹² zıt, mütenakıs⁵⁹³ fikirler fevkalade bir süratle birbirini takip eder. Bu hâl, daimî bir kasırğa gibidir. Hastada herhangi bir şuur hâli doğar doğmaz derakap bunun yerine diğerk bir fikir kaim olur⁵⁹⁴.

⁵⁷⁶ mahaza: bununla beraber

⁵⁷⁷ ati: gelecek

⁵⁷⁸ manyak: mani hastası

⁵⁷⁹ *suicide*: intihar

⁵⁸⁰ *maniaque*: mani hastası

⁵⁸¹ birsamî: sanrıya dayalı

⁵⁸² mariz: hasta

⁵⁸³ mayubiyet: ayıplanma

⁵⁸⁴ tebaiyet: uyma

⁵⁸⁵ münbais: -den ileri gelen

⁵⁸⁶ inikâs etmek: aksetmek

⁵⁸⁷ manya: mani, saplantı, iptila

⁵⁸⁸ alamet: işaret

⁵⁸⁹ seri: hızlı

⁵⁹⁰ televvün: kararsızlık

⁵⁹¹ mütenevvi: çeşitli

⁵⁹² yekdiğeri: birbiri

⁵⁹³ mütenakıs: eksilen

⁵⁹⁴ kaim olmak: yerine geçmek

Manyakların intiharlarına karar verdiren saikler işte bu kabîldendir. Bu karar doğar, kaybolur veyahut şayan-ı hayret bir süratle diğer şekle döner. Hastayı intihara sevkeden birsam⁵⁹⁵ veyahut hezeyan hâli birdenbire görülür. Kendini öldürmek teşebbüsü bundan neşet⁵⁹⁶ eder. Bir anda sahne değişir. Eğer teşebbüs fiile çıkmamışsa artık bu fiil hiç olmazsa o an içinde tekrar edilmez. Eğer bir müddet sonra aynı hareket tekrar edilirse bu defa intiharı mucip olan sebep başkadır. Gayetle ehemmiyetsiz bir hadise işte bu seri tahavvülleri⁵⁹⁷ husule getirebilir.

Durkheim, *İntihar* adlı eserinde şu garip vakayı yazıyor:

‘Bu nevden bir hasta hayatına hitam vermek isteyerek kendini pek derin olmayan bir nehre atar. Boğulabilmek için suların derin tarafını aramaya uğraşıp dururken onun bu hareketini gören bir gümrükçü şüphelenerek tüfeğini bu adama tevcihle⁵⁹⁸ ‘Eğer sudan çıkmazsan şimdi seni öldürürüm!’ tehdidiyle bağırır. Ölüm arayan adam ölümden korkarak derhâl sükûnetle sudan çıkar, hanesine döner ve artık kendini öldürmeyi düşünmez.’

II. Malihülyalı İntihar (*Suicide Melancolique*): Bu; son derecede bir tazyik⁵⁹⁹, sıkıntı, hadden efzun⁶⁰⁰ bir yeisin umumi hâliyle münasebettardır⁶⁰¹. Artık hasta etrafını muhit⁶⁰² eşhas⁶⁰³ ve eşya ile olan rabîta⁶⁰⁴ ve münasebetini makul ve salim surette takdir ve idrakten âciz düşer. Artık onun için hiçbir zevk ve eğlencenin cazibesi yoktur. Her şey simsiyah karanlıktır. Artık hayat onun için can sıkıcı ve ızdıraplıdır. Hastada bu hâl daimî olduğundan intihar fikri de böyle değişmez bir surettedir. Bu fikirler sabit ve bunları

⁵⁹⁵ birsam: sanrı, halüsinasyon

⁵⁹⁶ neşet: çıkma

⁵⁹⁷ tahavvül: değişme

⁵⁹⁸ tevcih: yöneltme

⁵⁹⁹ tazyik: baskı

⁶⁰⁰ hadden efzun: haddinden fazla

⁶⁰¹ münasebettar: ilişkili

⁶⁰² muhit: çevreleyen

⁶⁰³ eşhas: şahıslar

⁶⁰⁴ rabîta: bağlantı

hususla getiren umumi sebepler ise hemen daima hissedilir surette aynı şeylerdir.

Sağlam ana ve babadan doğmuş bir genç kız, çocukluğunu köyde geçirdikten sonra tahsilini tamamlamak için on dört yaşına doğru kırları terk etmeye mecbur olur. Tenhaliğa alışıklığı cihetiyle o zamandan itibaren büyük bir yeis ve fütura⁶⁰⁵ uğrayarak hiçbir şeyin dağıtmayacağı bir merakla intihar fikrine düşer. Gözleri saatlerce yere dikili ve göğsü sıkıntıyla dolu olarak öylece bilahareket⁶⁰⁶ durup bir felaketin vukuundan korkan bir insan gibi müthiş bir hâlde düşünür. Kendini nehre atmak kararıyla ve kimsenin kurtarmaya gelememesi için en تنها yerleri arar. Sonra icrasını tasmin⁶⁰⁷ ettiği hareketin bir cinayet olduğunu düşünerek bir zaman için bu niyetinden vazgeçer. Fakat bir sene nihayetinde intihar temayülü evvelkinden şiddetli bir savletle⁶⁰⁸ yine zihnini sarmaya başlar. Vakit vakit bu teşebbüsünü fiile çıkarmaya kalkışır.

Ekseriya bu umumi nevmidiye⁶⁰⁹, hastayı doğruca intihara götürecek birsamalar, hezeyani fikirler inzimam⁶¹⁰ eder. Yalnız bu fikirle manyaklarda görmüş olduğumuz surette oynak değil, tevlit ettikleri hâl-i umumi⁶¹¹ gibi bilakis sabittir.

Hastayı saran korkular, kendi kendine ettiği serzenişler, itaplar⁶¹², duyduğu yeisler, daima aynı şeylerdir. Eğer bu intihara evvelce olduğu gibi birtakım hayalî sebeplerle karar verilmiş ise bunun onlardan farkı, müzmin⁶¹³ bir karakter hâline geçmiş olmasıdır. Ve bu hâl çok muannittir⁶¹⁴. Bu nevi hastalar intihar vasıtalarını sükûnetle

⁶⁰⁵ fütur: keder

⁶⁰⁶ bilahareket: hareketsizce

⁶⁰⁷ tasmin: kararlaştırma

⁶⁰⁸ savlet: saldırı

⁶⁰⁹ nevmidi: çaresizlik

⁶¹⁰ inzimam: ekleme

⁶¹¹ hâl-i umumi: genel hâl

⁶¹² itap: azarlama

⁶¹³ müzmin: süregelen

⁶¹⁴ muannit: inatçı

hazırlarlar. Maksatlarını takipte büyük bir sebat⁶¹⁵ gösterirler. Ve bazen inanılamayacak hilelere tevessül⁶¹⁶ ederler. Malihülyahların bu ısrar hâlleri manyakların kararsızlıklarına hiç benzemez. Birinde devamlı sebeplerden ari⁶¹⁷ gelip geçici bir dürtüştürme ve diğerinde ise hastanın umumi karakterine merbut⁶¹⁸ daimî bir hâl vardır.

III. Zihne Ölüm Arzusunun Musallat⁶¹⁹ Olması (*Suicide Obsessif*): Bu nevde, intihar ne hakiki ve ne de hayalî hiçbir sebebin tesiriyle vuku bulmaz. Fakat ölüm fikrisabit⁶²⁰ göze görünür hiçbir sebep yok iken hastanın zihnini şiddetle kaplamıştır. O zavallı ortada makul hiçbir sebep bulunmadığını kendi de bilmekle beraber bu ölüm arzusunun tasallutundan⁶²¹ zihnini bir türlü kurtaramaz. Monomaniler sırasına geçirilmiş çalmak, öldürmek, yangın yapmak nevinden bazı delilikler gibi intihar fikri de hastada hiçbir tefekkür ve mülahazanın menedemeyeceği insiyaki bir ihtiyaç hâlini alır. Hasta bu arzusunun pek abes⁶²² karakterde bir merak olduğunu anlayarak evvela nefsiyle mücadeleye kalkar ise de bu mukavemetinin⁶²³ devam ettiği müddetçe kendisi, meys deruni⁶²⁴ bir sıkletin⁶²⁵ tazyiki altında bitap düşer. Bu sebepten dolayı bu neve bazen melalî⁶²⁶ intihar (*suicide anxieux*⁶²⁷) namını verirler.

İşte bu nevden bir hastanın itirafatı⁶²⁸:

-
- 615 sebat: azim
 616 tevessül: başvurma
 617 ari: yoksun
 618 merbut: bağlı
 619 musallat: dert
 620 fikrisabit: saplantı
 621 tasallut: musallat
 622 abes: boş
 623 mukavemet: direniş
 624 deruni: kalbi
 625 sıklet: ağırlık
 626 melalî: hüznü
 627 *anxieux*: kaygılı
 628 itirafat: itiraflar

‘Bir ticaret evinde memurum. Hizmetime ait vazifelerimi hüsnüsuretle⁶²⁹ ifa ediyorum fakat otomatik bir makine gibi çalışıyorum. Bana söylenen lakırdılar kafama girmiyor. Bir boşluk içinde dağılıp gidiyor. Bu muzdaribane⁶³⁰ dalgınlık, bana intihar fikrinden geliyor. Zihnimi bu fıkirden bir lahza⁶³¹ kurtarmak kabil olmuyor. Bir sene var ki işte bu dert ile mücadeledeyim. Başlangıçta bu hâl bu kadar şiddetli değildi. Fakat iki aydan beridir ki nereye gitsem bu fikir beni takip ediyor. Mahaza kendimi öldürmek için ortada hiçbir sebep göremiyorum. Sıhhatim yerindedir. Ailem efradından hiçbirinde böyle bir hastalık görülmemiştir. Hiçbir zıyaa⁶³² uğramış değilim. Aldığım maaş, sinnimin⁶³³ eğlencelerini icraya kifayet⁶³⁴ ediyor.’

Fakat hasta bu mücadeleden feragatle kendini öldürmeye karar verince bu merak ve ızdırap geçiyor. Huzur ve sükûnet avdet ediyor, teşebbüs fiile çıkamasa da buna cürete kıyam⁶³⁵ bu marazi arzuyu bir müddet için yatıştırıyor. Güya hasta arzusunu biraz yerine getirmiş gibi oluyor.

IV. İztırari⁶³⁶, Feverani⁶³⁷ yahut Gayriiradi İntihar (*Suicide Impulsifou Automatique*⁶³⁸): Bu da evvelki gibi bir sebebe müstenit⁶³⁹ değil gibidir. Bunda da ne hakikatte ve ne de hastanın hayalinde hiçbir sebep yoktur. Yalnız bunun öbürlerinden farkı ani olmasındadır. Mesela bu nev intihar, iradeyi tedricen sarıp kısa veya uzun müddet devam eden bir fikrisabit neticesinde vukua gelmez. Bu birdenbire zuhur eden mukavemet nakabil, ani bir feveranla vaki olur. Bu

⁶²⁹ hüsnüsuret: güzel tarz

⁶³⁰ muzdaribane: ızdırap çektiren

⁶³¹ lahza: an

⁶³² zıya: kayıp

⁶³³ sinn: yaş

⁶³⁴ kifayet: yetme

⁶³⁵ kıyam: kalkışma

⁶³⁶ ıztırari: zorunlu

⁶³⁷ feverani: fişkiran

⁶³⁸ *automatique*: özdevimli

⁶³⁹ müstenit: dayanan

hemen lemha-i basarda⁶⁴⁰ belirip kıvama gelerek hastayı fiilin ikına veyahut icra mukaddimesine sevk eder. Bu aniyet yukarıda bahsetmiş olduğumuz manya hakkındaki müşahedemizi hatırlatır. Şu fark ile ki manyak intiharda namakul⁶⁴¹ olmakla beraber daima bir sebep vardır. Bu, hastanın hezeyanı tasavvurlarından münbaistir. İztıraride ise intihar meyli bilakis evvelce geçmiş hiçbir mücbir⁶⁴² hadise ve akıl ve muhakemeden doğmuş hiçbir sebep mevcut olmadığı hâlde birdenbire infilak⁶⁴³ ederek hakiki bir otomatizm⁶⁴⁴ (*automatisme*⁶⁴⁵) suretiyle tesiratını⁶⁴⁶ gösterir. Bir bıçak görmek, bir uçurum kenarında gezinmek vesaire nevinden şeyler ani olarak intihar fikrini doğurur ve bu ani fikri derhâl fiil takip eder. O derecede gayrişuuri⁶⁴⁷ bir süratle ki ekseriya hastalar kendileri de neye uğradıklarının farkına varamazlar. Bir adam dostlarıyla sakin, halim⁶⁴⁸, güzel güzel konuşup dururken birdenbire yerinden fırlayarak korkuluğu atlar, kendini suya atar. Derhâl imdadına koşulup kurtarılır. Kendinden bu hareketinin sebebi sorulunca ‘Ne yaptığımı kendim de bilmiyorum. Beni bu harekete sevk eden bir kuvvete gayriiradi tabi oldum.’ cevabını verir.

Bir diğerinden de şu cevabı alırsınız: ‘İşin tuhaf ciheti şu ki kendimi aşağıya atmak için pencereye nasıl tırmandığımı ve beni bu fiile sevk eden fikrin beynimi nasıl sardığını hatırlayamıyorum. Katiyen kendimi öldürmek niyetinde değildim. Bu hadisenin nasıl vukua geldiğine şimdi ben de şaşıyorum.’ Hastaların bu ıztırari feveranı hissedip de gördükleri ölüm aletlerinin cezp⁶⁴⁹ ve

⁶⁴⁰ lemha-i basar: bir bakışta

⁶⁴¹ namakul: uygunsuz

⁶⁴² mücbir: zorlayan

⁶⁴³ infilak: patlama

⁶⁴⁴ otomatizm: özdevinim düzeni

⁶⁴⁵ *automatisme*: özdevinim düzeni

⁶⁴⁶ tesirat: etkiler

⁶⁴⁷ gayrişuuri: şuur dışı

⁶⁴⁸ halim: yumuşak

⁶⁴⁹ cezp: cazibe

teshirinden⁶⁵⁰ hemen firar⁶⁵¹ suretiyle kurtulabilmek hususundaki şuurları zayıftır.

Velhasıl⁶⁵² bütün marazi intiharlar ya bilasebep⁶⁵³ veyahut ki büsbütün hayalî sebeplerle vuku bulur. Binaenaleyh bu nev ihtiyari ölümlerin ekserisini filan sınıf veyahut kategoriye ithal mümkün olamaz. Bu intiharlardan birçoğunun hakikatte esassız olmayan sebepleri de vardır. Her intiharda bir deli görmek kelimeyi suistimal etmek demektir. Karakterlendirdiğimiz dört nev intihardan en zor kabil-i tefrik⁶⁵⁴ olanı aklen salim insanlar arasında vukua gelen *melancolique* (malihülyalı) intihardır. Zira hâl-i tabiide⁶⁵⁵ kendini öldüren insan da ekseriyet üzere mecnunlar gibi bir fütur, sıkıntı ve bezginlik içinde bulunmaktadır. Fakat aralarında şu esasi fark vardır ki birincinin hâli ve bu hâlin husule getirdiği fiil afaki⁶⁵⁶ sebepten ari değildir. İkincinin ise haricî⁶⁵⁷ hadiselerle hiçbir münasebeti yoktur. Hayal ve birsamla tabii idrakin ve ızırari otomatik ile düşünüp taşınılarak yapılan fiillerin aralarındaki fark ne ise marazi intihar ile diğer nevilerinin beyinlerindeki farklar da odur. Her ne olursa olsun bu tetkiklerden anlaşılan hakikat şudur ki bu intiharların bir nevinden ötekine devamlı bir hâl ve kayıt ile geçilmiyor. Yani bir nevi, tamamıyla halledildikten sonra ötekinin tetkikine girilmiyor. Bu hâl, ikisini bir addetmek için bir sebep sayılabilirse umumi bir surette sıhhatle hastalığı da birbirine karıştırmak lazım gelir. Çünkü hastalık sıhhatin bir tenevvüüdür. Biri ötekinden çıkar. İntiharın gayritabiilik arz edenlere mahsus bir hâl olduğu ve vasat⁶⁵⁸ derecedeki insanların kendilerini öldürmedikleri hakikati

⁶⁵⁰ teshir: zapt etme

⁶⁵¹ firar: kaçma

⁶⁵² velhasıl: sözün kıyası

⁶⁵³ bilasebep: sebepsizce

⁶⁵⁴ tefrik: farklı tutma

⁶⁵⁵ hâl-i tabii: doğal hâl

⁶⁵⁶ afaki: gereksiz

⁶⁵⁷ haricî: dıştan

⁶⁵⁸ vasat: orta

tebeyyün⁶⁵⁹ etmiş olsa bile cinneti, intihar için lazım bir şart gibi göstermeye hakkımız olamaz. Çünkü şuuru muhtel⁶⁶⁰ bir insan, vasatilerden⁶⁶¹ biraz başka türlü düşünen bir mahluk değil. İşin içinde çok karışıklıklar vardır.

Birçok bedbahtları intihara sevk eden sebepler arasında cemiyete bu yüzden en çok kurban veren nörasteni⁶⁶² (*neurasthenie*⁶⁶³) hastalığıdır. Cinnet, asabi tereddinin⁶⁶⁴ mütevesssi⁶⁶⁵ yani ilerlemiş şeklidir.

Filvaki⁶⁶⁶ melalî bir nörasteniği⁶⁶⁷ (*neurasthenique*)⁶⁶⁸ göz önüne getirelim. Hasta ruhani, cismani yorgunluklar, ızdıraplarla bitiktir. Daima kendini dinleyerek elemelerini vehimlerle⁶⁶⁹ dolu korkulu bir mübalağanın pertavsız⁶⁷⁰ altında büyültür. Zekâda, cinsî hislerde kudretsizlik, hazımsızlık, uykusuzluk, sancılar... İyi olamamak endişesi... Son ümitsizlik, nihayet intihar teşebbüsü...

Daimî bir ölüm tehlikesinin raşeleri⁶⁷¹ içinde yaşayan bu hastalar, mübalağalı itirazlarıyla kaçtıkları şeye büsbütün yaklaşmış olurlar. Ve nihayet, gelmeyen ölümün kucağına atılırlar. O korku, o firar ve sonra, geciken ölümü tacil⁶⁷² hareketi...

Bu zavallılar yalnız tabiplerin değil, bütün insaniyetin merhametine muhtaçtırlar. Hem maddi hem manevi tedavi isterler. Sıkıntılar altında ezilen ruhları geçimsizdir. Hastalıklarının hemen

⁶⁵⁹ tebeyyün: belli

⁶⁶⁰ muhtel: bozuk

⁶⁶¹ vasati: ortalama

⁶⁶² nörasteni: nevrasteni, sinir argınlığı

⁶⁶³ *neurasthenie*: nevrasteni, sinir argınlığı

⁶⁶⁴ tereddi: yozlaşma

⁶⁶⁵ mütevesssi: geniş

⁶⁶⁶ filvaki: hakikaten

⁶⁶⁷ nörastenik: nevrasteni hastası

⁶⁶⁸ *neurasthenique*: nevrastenik

⁶⁶⁹ vehim: kuruntu

⁶⁷⁰ pertavsız: büyütec

⁶⁷¹ raşe: titreme

⁶⁷² tacil: hızlandırma

yarı azabını da içinde yaşadıkları aile efradına⁶⁷³ çektirirler. Kıldan nem kaparlar. Her söz onlar için acı sitemler, imalarla doludur. En hoş lakırdı, onlara diken gibi batar. Bir şeyi beğendirmek mümkün değil gibidir. Tekrarlıyorum, bu hastalıklara kızmamalı, acımalı fakat her aile insanları bir hekim zihniyetinde olamaz. Bazen bu nörasteniklerin sözleri ciddiye alınır. Zıddına basılan hasta büsbütün harap olur.

Fen, her intiharın cinnet neticesi olarak vukua geldiğini henüz ispat edemiyor. Bu nörastiklere, asteniklere merhamet etmeli fakat zihinleri, sinirleri sağlamların intiharlarına daha ziyade acımalı değil mi? Evvelkiler akli teşevvüşlerinin⁶⁷⁴ buhranlı bir anında belki ne yaptıklarını bilmeden nefislerini katl cinayetine atılıyorlar. Lakin dimağ ve asapça salimiyetleri⁶⁷⁵ kabul edilenlerin ne büyük bir gönül azabı ve ümitsizlik ızdıraplarıyla bu fiile kalkışmış olacakları mülâhazaya sezadır.

Malullerin tedavisini tıbbı bırakalım. Fenni onların başlarına nigâhban koyalım. Lakin iktisadi veya diğer sebeplerle kendilerini öldürmek mecburiyetine düşen gayrimalullerin⁶⁷⁶ tahlis sıyaneti de cemiyete düşer. Bu gibilerin dertleri felaketin vukuundan evvel bilirse bu son müthiş çareye tevessüllerinden evvel onlara başvuracak bir melce gösterilebilse ve alelhusus⁶⁷⁷ hilekâr ile ciddiye derhâl fark edebilmek imkânı elde edilse şöyle böyle, büyük küçük muavenetlerle kim bilir ne kadar canlar ölümden kurtarılmış olurdu. Harikzedegâna⁶⁷⁸ imdada, zelzele⁶⁷⁹, kasırğa vesaire musabinine⁶⁸⁰ muavenete cemiyet kendini borçlu biliyor da ne için kendi kendinin mezarını kazanları yakalarından tutarak geri çekmeyi bir vazife saymıyor? Böyle vakalarla meşgul olmaya başladığımdan beri beş

⁶⁷³ efrat: fertler

⁶⁷⁴ teşevvüş: karışıklık

⁶⁷⁵ salimiyet: sağlık

⁶⁷⁶ gayrimalul: hastalısız

⁶⁷⁷ alelhusus: özellikle

⁶⁷⁸ harikzedegân: yangın mağdurları

⁶⁷⁹ zelzele: deprem

⁶⁸⁰ musabin: kazazede

on liranın fıkdanı⁶⁸¹ yüzünden vukua gelmiş, çok elim⁶⁸² intihar vakalarıyla karşılaştım. Hayvanları Himaye Cemiyeti olsun da insanları intihardan çevirmek için neden bir teşekkül yapılmamış bulunsun?

Tabip kardeşlerim, işte bu teşekkül için biz önayak oluyoruz. Bu kurtarma hususunu kendime iş güç ettiğimin henüz uzun bir mazisi⁶⁸³ yoktur. Fakat şimdiye kadar yirmiden fazla insanı kurtardım. Bu yirmi adedini her sene iki üç rakamıyla darp edersek⁶⁸⁴ küre-i arzın on dörtte ve onu takip edecek sayısız yıllarda cemiyete ne kadar adam kazandırmış olacağımı tasavvur ediniz.

Şimdilik azamız⁶⁸⁵ az, vesaitimiz⁶⁸⁶ nakıs, bütçemiz fakirdir. Lakin bu hayırlı teşebbüsümüzün faydaları halk nazarında tahakkuk⁶⁸⁷ ettikçe tabii ehemmiyeti artar. İştirak⁶⁸⁸ edenler çoğalır. Yalnız İstanbul nüfusunda hâl ve vakitleri müsait olanlardan yüz bin kişi senede birer lira teberru⁶⁸⁹ etseler toplanacak para ile sefalet intiharlarından çoğunun önü alınmış olur. Cüzdanları dolu olanlar için yılda bir lira nedir? Dört kadeh rakı parası... Bu zıkkımın dört yudumundan alınacak neşe yılda birkaç yüz canı kurtarmak zevkinden daha büyük olabilir mi?

Bu teşebbüsümüzün istikbalde⁶⁹⁰ alacağı ehemmiyet pek büyük olacaktır. Bu hakikati size birkaç cümle ile ispat edebilirim. İki sene evvel kurtardıklarımın birkaçı minnet ve teşekkürlerini söylemek için bana geldiler.

Hepsinin birbirine az çok benzeyen ifadeleri şu mealindedir:

⁶⁸¹ fıkdan: yokluk

⁶⁸² elim: üzücü

⁶⁸³ mazi: geçmiş

⁶⁸⁴ darp etmek: çarpmak

⁶⁸⁵ aza: üye

⁶⁸⁶ vesait: vasıtalar

⁶⁸⁷ tahakkuk: gerçekleşme

⁶⁸⁸ iştirak: ortaklık

⁶⁸⁹ teberru: bağış

⁶⁹⁰ istikbal: gelecek

— Şiddetli yeisten gözlerimiz tamamıyla kararmıştı. Hiçbir tarafımızda bir selamet⁶⁹¹ nârı⁶⁹² seçemiyorduk. Artık hayattan büsbütün ölüme dönmüştük. Meşumane⁶⁹³ atılacağımız dakikada siz imdadımıza yetiştiniz. Verdiğiniz nasihatlere, ettiğiniz vaatlere o meyus saatimizde bile gülüyorduk. Lakin sizin hayat lehindeki kuvvetli telkinleriniz, ölümün bizi sarmış olan sihre nihayet galip geldi. Mezarın kenarından tekrar evimize döndük. Savmasını muhal sandığımız güçlüklerin bağları, gösterdiğimiz son vüsümüzün ciddi metanetleri önünde yavaş yavaş çözüldü. Azimkâr⁶⁹⁴ insanın muannit mücadelesi karşısında hiçbir mânianın⁶⁹⁵ tutunamayacağını anladık. Hayatımızın ufuklarında yeniden hiç ummadığımız şafaklar attı. Öleydik şimdi mezarda çürümüş olacaktık. Fakat imdat ve irşadınızla bütün ziruha mukadder⁶⁹⁶ olan hayat hissemizi şu anın güneşi altında yaşıyoruz. İntiharın galat bir his, yanlış bir hareket olduğunu öğrendik. Şimdi biz de bu hakikati bilemeyen zavallılara öğretmeyi bir vazife tanıyoruz. Ölüm ziyan⁶⁹⁷, hayat kârdır. Bu mütearife⁶⁹⁸ üzerinde niçin şaşırılıyor? Kaybedilen veya kazanılan şey candır. Dünyada da bundan aziz⁶⁹⁹ ne vardır?”

11

Saat henüz sabahın altısı... Doktorun hasta kabulüne epey vakit var. Telefon çağırdı. Nusret Hulki Bey ahizeyi alarak:

— Alo, neresi efendim?

Helecanlı bir kadın sesi:

— Hiç tanımadığınız bir aile...

⁶⁹¹ selamet: kurtuluş

⁶⁹² nâr: ateş

⁶⁹³ meşumane: uğursuzca

⁶⁹⁴ azimkâr: azimli

⁶⁹⁵ mânîa: engel

⁶⁹⁶ mukadder: kaderde yazılı

⁶⁹⁷ ziyan: zarar

⁶⁹⁸ mütearife: aksiyom, temel önerme, belit

⁶⁹⁹ aziz: kıymetli

— Bir emriniz mi var?

— Estağfurullah, büyük bir istirhamım var efendim...

— Buyurunuz...

— Hemen yetişiniz beyefendi. Kurtarılacak bir can var. Bir dakikalık gecikme büyük bir felaket doğurabilir. Revolveri⁷⁰⁰ aldı, odaya kapandı. Kapıyı içeriden kilitledi. Bir ev halkı başa çıkamadık.

— Bir çilingire çarçabuk kapıyı açtırıp silahını elinden alamaz mısınız?

— İmkânı yok. “Açmak için kapıyı kurcalarsanız derhâl kurşunu beynime sıkarım.” diyor.

— Peki ama sıkamak için ne bekliyor?

— Bize söyleyecek son sözleri varmış. Ah beyefendi ne saçma sapan şeyler, bir işitseniz... Sözleri bitince kendini öldürecek. Biz de lakırdıyı uzatmak için manalı manasız şeyler soruyoruz. Lütfediniz, pek müşkül bir vaziyetteyiz efendim...

— Adresiniz?

— Beşiktaş, Yüksek Sokak 24 numara...

— Hanımefendi, bu intihar teşebbüsü ilk midir? Yoksa hastanız evvelce bu oyunu birkaç defa daha yapmış mıydı?

— Efendim bu üçüncüdür. Çabuk yetişerek ilk evvelki tehlikenin önünü aldık. Lakin bu defa aramızda kilitli bir kapı var.

— Peki geliyorum.

Doktor Nusret Hulki Bey gitmeye hazırlanırken zihninden şöyle düşünüyordu:

— Mühassıslar gelsinler de bakalım bu türlüünü de intihar nevrlerinden birine ithal etsinler. Hakikaten kendilerini öldürmek kastında bulunacaklar bu niyetlerini ekseriyetle gizli tutarlar. Henüz yüzünü görmedim ama bu adam böyle bir şey yapacağını

⁷⁰⁰ revolver: altıpatlar

söyleyerek ara sıra ailesini korkutmayı kendine eğlence edinmiş bir mütereddi⁷⁰¹ olmalı.

Doktor, lüzumu görülmesi ihtimaline mebni ecza çantasını beraber alarak Şefika Hüsnü Hanım ve Ali Tayfur Efendi'yle birlikte otomobiline bindi. Yarım saat sürmeden araba Beşiktaş'ın Yüksek Sokağı'ndaki 24 numaranın önünde durdu. Konağın açık kapısı önünde genç, yakışıklı bir uşak bekliyordu. Doktor, iki muavinini⁷⁰² arabada bırakarak kendisi indi. Uşağın delaletiyle⁷⁰³ içeri girdi. Bu eski tarzdaki meskenin⁷⁰⁴ geniş mermerliklerinden geçip çifte merdivenlerinden çıktıktan sonra karşılıklı yüksek yaldızlı aynalarla süslü büyük bir sofaya⁷⁰⁵ geldi. Bu koca berhane⁷⁰⁶ sekencesinin⁷⁰⁷ hanedan, zengin ecdadın vârisleri⁷⁰⁸ olduklarını doktor anladı. Tereddinin her türlüünü böyle kibar babalardan, dedelerden gelen oğullarda, torunlarda görmeye alışmıştı. Para çok... İş yok... Ne ile vakit geçecek? Meşguliyesiz kafalar için ağır geçen ömür saatlerinin boşluklarını dolduracak eğlenceler lazım. Hareketsizlikten yorulan sinirleri depreştirecek vasıtalarla müracaat ihtiyacı var. Böyleleri için bu eğlence vasıtaları ne olabillir? Kadın, kumar, işret, morfin, kokain, eter⁷⁰⁹ ve ilh... Dimağları zihinlerinin cennetleri içinde galat hislere, hezeyanlara sevk eden şeyler...

Doktor Nusret Hulki Bey, her gördüğü şeyden icap eden manayı araştırıp derhâl çıkarıyordu. Konak sahibi Hümayun Paşazade Adil Cevri Bey'de servet hayliden hayli⁷¹⁰ suyunu çekmişti. Eskisine nispeten şimdi fakir gibiydiler. Fakat atalardan kalma bir söz vardır. "Bir zengin kırk senede fakir düşmez, bir fakir de kırk

⁷⁰¹ mütereddi: soysuzlaşmış

⁷⁰² muavin: yardımcı

⁷⁰³ delalet: rehberlik

⁷⁰⁴ mesken: ev

⁷⁰⁵ sofa: hol

⁷⁰⁶ berhane: kullanışsız bina

⁷⁰⁷ sekene: ikamet edenler

⁷⁰⁸ vâris: mirasçı

⁷⁰⁹ eter: alkollü karışım

⁷¹⁰ hayliden hayli: iyiden iyi

yılda zengin olamaz.” derler. Vakıa⁷¹¹ bu sözün zamanımızda hiç hükmü kalmamıştır. Bugün bir zengin beş dakikada bütün varını kaybedebilir. Keza⁷¹² bir fakir de o müddet zarfında servet sahibi olabilir.

Adil Cevri Bey ailesi henüz konağı satmamışlardı ve eski ihtişam zamanından kalma lüks eşyanın bir kısmını da hâlâ muhafaza edebiliyorlardı.

Bütün konak halkı üst kat sofasının oda kapılarından birinin önüne birikmişlerdi.

Kesik kumral saçlarının biraz perişan çerçeve içinde aristokratik solgun bir sima⁷¹³ gösteren orta boylu nazik tavırlı, geçkince bir hanım hemen doktorun istikbaline⁷¹⁴ koşarak:

— Aman efendim, buyurunuz... Hızır bekler gibi teşrifinize intizarda idik.

Doktor bu kibar jestli kadının önünde biraz eğilerek:

— Pek geç kalmadım zannederim hanımefendimiz.

— Teşekkür ederiz beyefendimiz...

Oda kapısının önündeki insan birikintisi, doktora yol vermek için açıldı.

Hanımefendi doktoru biraz durdurarak:

— Beyefendi, siz bu hastayı azıcık tanıyacaksınız...

Nusret Hulki Bey, küçük bir hayretle:

— Hayır efendim... Konağınıza ilk defa geliyorum. Hastanızın yüzünü ise hiçbir yerde görmüş değilim.

— Henüz yüzünü görmediniz. Fakat size bir mektup gönderdi.

— Çok mektup alırım. İmza ne idi?

— Halikoğlu Halik...

⁷¹¹ vakıa: gerçi

⁷¹² keza: bunun gibi

⁷¹³ sima: yüz

⁷¹⁴ istikbal: karşılama

— Ha evet hatırladım. Taşkın bir bedbinlik⁷¹⁵ felsefesiyle güneşe, aya itiraz eden bir mektup...

İkisi de oda kapısının önüne geldiler. Halikoğlu Halik içeriden muvazenesiz felsefesini şöyle bağırıp duruyordu:

“Ey Azrail Aleyhisselam, Rabb’in kurduğu çürük binaları yıkan mübarek melek neredesin? Evvelden insanları fart-ı semenden⁷¹⁶, imtila-yı mideden⁷¹⁷ öldürürdün. Nefis şarapların, şampanyaların yakutlarıyla parıldayan muhteşem sofraların başındakileri yıldırırdın. Şimdi müştakların⁷¹⁸ seni ucuz tentürdiyot⁷¹⁹ şerbetiyle davet ediyorlar. Gelmeye nazlanıyorsun. Zehrın bütün vecalarını⁷²⁰ çektirerek işkencelerle can alıyorsun. Her çaresizliğe eyvallah demek ıztırasında kaldık. Fakat ölümün istihnası çekilmiyor. Tentürdiyot... Bu mayi⁷²¹ alevi yut amma ‘Tutuştum!’ feryadını koparma... Canevin çatır çatır parlasın. Ruh denen habıs⁷²² içinden bir yere kaçamadan yansın kül olsun. Vücut ölür, ruh yaşarmış. Oh ne bayat itikat⁷²³... Her türlü efsanenin membası bu melunu⁷²⁴ yok et. Âlem tasallutundan kurtulsun. Allah, peygamberler, dinler, insanlara işkence etmek için artık tutunacak bir kulp bulamasınlar... Biz dünya sekenesi hep ahiret için her gün kurasını bekleyen seferberleriz. Nereden geldik? Nereye gidiyoruz? Bu ebedî azimet avdetin⁷²⁵ işkencesini neden çekiyoruz? Bize bu müthiş muamma⁷²⁶ kim halledebilecek?

⁷¹⁵ bedbinlik: ümitsizlik

⁷¹⁶ fart-ı semen: aşırı şişmanlık

⁷¹⁷ imtila-yı mide: mide hazımsızlığı

⁷¹⁸ müştak: özleyen

⁷¹⁹ tentürdiyot: mikropardan koruyucu sıvı

⁷²⁰ veca: acı

⁷²¹ mayi: sıvı

⁷²² habıs: fesat

⁷²³ itikat: inanç

⁷²⁴ melun: lanetli

⁷²⁵ azimet avdet: gidiş geliş

⁷²⁶ muamma: bilinmeyen

Ananı bağırtı bağırtı dünyaya geldin. Bu geniş âlemin kapısı o kadar dar ki... Etrafına bakındın. Kendini senden evvel gelmiş bir izdihamın⁷²⁷ ortasında buldun. Hep ağızlar açık, ‘Yiyecek!..’ diye bağıışıyıyor, itışıyıyor, didışıyıyor, kırılışıyorlar. Bir gülizarın⁷²⁸ bol bulamatlığı⁷²⁹ içine doğmadığını anladın. Sen acı acı ağlamadıkça ananın bile ağzına memeyi sunmadığını gördün. Bu yuvarlak dünyayı yerde gökte devre⁷³⁰ uğraşan zavallı insanlar, siz hep birer lokma ekmek için yumruklaşan boksörlersiniz. Bu vuruşmanın, kaynaşmanın asıl içyüzü nedir bilir misiniz? Zekâvetle hamakatin⁷³¹ güreşi...

Galip kim? Birinciler mi? Ne safderunane⁷³² sual? Dünyanın her hâli bunun zıddını ispat etmiyor mu? Ortada belahet kadar kuvvetli, nafiz⁷³³, müessir⁷³⁴, müstevli⁷³⁵ bir amil⁷³⁶ görebiliyor muyuz? Akan suları durduran bu ekseriyetin hayvani gürültüsü arasında hiç birkaç şuurlunun tahzir⁷³⁷, teessüf⁷³⁸, istihza⁷³⁹ ısıkları işitilir mi?

Bazı memleketlerde tevellüdatın⁷⁴⁰ azlığından şikâyet ediliyor. Oh, bilakis doğanların çokluğu beni ürkütüyor... Dünya yüzü aşkın kızdırdığı âşık maşuklarla⁷⁴¹ dolu. Hayat pazarında bundan daha işlek, daha ateşli bir alışveriş var mı? Her ne vakit bir izdiham karşısında bulunsam önümde kaynaşan her bir kafanın kadınla

⁷²⁷ izdiham: yığılma

⁷²⁸ gülizar: gül yanaklı; gül bahçesi

⁷²⁹ bol bulamat: bol bol

⁷³⁰ devir: dönme

⁷³¹ hamakat: ahmaklık

⁷³² safderunane: bönce

⁷³³ nafiz: etkili

⁷³⁴ müessir: dokunaklı

⁷³⁵ müstevli: zapt edici

⁷³⁶ amil: etken

⁷³⁷ tahzir: sakındırma

⁷³⁸ teessüf: üzülme

⁷³⁹ istihza: alay etme

⁷⁴⁰ tevellüdat: nüfus yoğunluğu

⁷⁴¹ maşuk: âşık olunan

erkek arasındaki zellenin⁷⁴² mahsulü olduğunu düşünerek kendi kendimden sıkılırım.

Ya erhamerrahimin⁷⁴³ sana bin şükür. Bir yumurtanın üzerine oturarak yirmi günde iki düzine evlada malik olan tavuğun tenasül⁷⁴⁴ bereketini insanlara da teşmil etmiş olsaydın ne yapardık?

İzdivaçta insanların horoza, tavuğa benzetilmesi yabana atılacak bir teşbih⁷⁴⁵ değildir. Aşk müsabakasında⁷⁴⁶ âdemoğlu hayvanlarla yarışabilir mi? Üçüzlü, dördüzlü yavru lamalarıyla Maltız keçilerini utandıran kadınlar yok mu? İnsanlardan kâh buzağıya kâh kurbağaya andırır suiteşekküller⁷⁴⁷ doğmuyor mu? Bu cinsiyet harici meşkük hamiller, zihinleri ne elim şüphe vadilerine çekip götürüyor... Kadın tek doğursun, çift doğursun. Her diyarda hayat nüfusu tabii iktisat ve tahammülün fevkine çıkıyor. Muharebeler⁷⁴⁸, vebalar türlü mühlik hastalıklar, kazalar, afetler imdada yetişmese şüphesiz birbirimizi yiyeceğiz...

İntiharlar da işte hayat emniyet supabının⁷⁴⁹ fırlayışını ifade etmiyor mu? Dünyaya ihtiyarımız haricinde geldik. Fakat bizi öldürecek marazı beklemeksizin buradan kendi irademizle gitmek insanlığa daha yaraşır bir celadet⁷⁵⁰ değil midir? İntihar bir kara sevdadır. Kapkara... Tabiatıta asıl olan gecedir. Her varlık hudutsuz bir karanlığa müntehi⁷⁵¹ olmuyor mu? Zavallı intihar âşıkları... Bu daüssıla⁷⁵² gibi bir illettir. Bir kere insanın yüreğinde geldiği yere gitmek iştियakı⁷⁵³ uyanınca dünya gözüne görünmez olur..."

⁷⁴² zelle: hata; küçük günah

⁷⁴³ erhamerrahimin: "merhametlilerin en merhametlisi olan Allah"

⁷⁴⁴ tenasül: üreme

⁷⁴⁵ teşbih: benzetme

⁷⁴⁶ müsabaka: yarışma

⁷⁴⁷ suiteşekkül: kötü oluşum

⁷⁴⁸ muharebe: savaş

⁷⁴⁹ emniyet supabı: makinelerin güvenliğini sağlayan alet

⁷⁵⁰ celadet: yüreklilik

⁷⁵¹ müntehi: ulaşmış

⁷⁵² daüssıla: memleket hasreti

⁷⁵³ iştियak: arzu

12

Beşerî fikir bacasının son numara irtifasından⁷⁵⁴ tüten bu hikmetleri dinlemekte iken Doktor Nusret Hulki Bey, yan taraftaki kapı aralığında genç bir kız ile deminden kendisine yol gösteren delikanlı

uşağın fıkırdaşmakta olduklarına dikkat etti.

Kapalı odadaki intihar sevdalısı hep duyulan tempodaki hitabesine⁷⁵⁵ bir müddet daha devamdan sonra nakarat edindiği Azrail'i davet figanlarına⁷⁵⁶ girişti: “Ey Azrail Aleyhisselam... Ey Allah'ın celladı⁷⁵⁷ mübarek melekü'l-mevt⁷⁵⁸... Halik'in kurduğu çürük binaları yıkan katillerin piri⁷⁵⁹ neredesin? Niçin çağırılan yere gelmez de senden korkan evlere tırpan atarsın? Fransızlar sana yardım etmek için giyotini⁷⁶⁰ icat ettiler. Amerikalılar elektrikli koltuğu... Günlerce sekeratü'l-mevt⁷⁶¹ geçirmek... O eski usul ölüm... Her şeyde olduğu gibi şimdi can almakta da sürat lazım. İnsanlar, mahkûmları en çabuk vasıtalarla öldürmek için aletler icat ediyorlar da Yahudilerin Allah'ı gayrimahkûm⁷⁶² birçok masumlara niçin bazen haftalarca can çekiştiriyor?”

Doktor Nusret Hulki Bey, aşınmış bir akıl zıvanasından fişkırان bu muvazenesiz felsefeyi boyuna dinlemeye gelmemişti. İçerideki adam dolup dolup boşanırken doktor tık tık kapıyı vurdu. Odada küçük bir müddet ses kesildi.

Doktor — Açınız kapıyı ben geldim.

Hasta — Sen mi geldin?

Doktor — Evet...

⁷⁵⁴ irtifa: yükseklik

⁷⁵⁵ hitabe: nutuk

⁷⁵⁶ figan: acıyla haykırma

⁷⁵⁷ cellat: idam görevlisi

⁷⁵⁸ melekü'l-mevt: ölüm meleği

⁷⁵⁹ pir: üstat

⁷⁶⁰ giyotin: başı keserek öldüren alet

⁷⁶¹ sekeratü'l-mevt: ölüm baygınlığı

⁷⁶² gayrimahkûm: mahkûm olmayan, hüküm giymemiş, suçsuz

Hasta — Azrail Aleyhisselam?

Doktor — Hayır...

Hasta — Saklama canım... Çok nazlandın. Nihayet geldin. Teşekkür ederim. Fakat sana kapı baca olmaz... Ne için konağın sofasından dolaşıp da kapıdan geldin? Benden evvel karımın canını almak için mi?

Doktor — Beyefendi, latifeyi⁷⁶³ bırakınız. Bendeniz mektup göndermiş olduğunuz Doktor Nusret Hulki'yim. Müşerref⁷⁶⁴ olmaya geldim.

Hasta — Doktor mu? Ha! Azrail kendi gelmedi de muavinini mi gönderdi?

Doktor — Ben Azrail'in muavini değil, en büyük hasmıyım⁷⁶⁵.

Hasta — İnkâr etme canım, aranız pek o kadar açık değildir.

Doktor — Benim girdiğim yerden o kaçır.

Hasta — Hazakat şöhretini tehlikeye düşürmemek için onun girdiği yerden de sen kaçarsın.

Doktor — Zatiâlinizle⁷⁶⁶ uzun boylu müşerref olmaya geldim. Lütfen açınız kapıyı yüz yüze inceden inceye görüşelim.

Hasta — Benim bu yalancı dünya ile bir alakam kalmadı. Senin ahirete dair yapacağın siparişler varsa görüşelim.

Doktor — Çok ricalarım var.

Nihayet oda kapısı açılır. İçerisi alan talan... Sanki odada iki kişi dövüşüp de birçok eşya yerinden öteye beriye fırlatılmış, bazıları devrilmiş gibi bir karışıklık... Asıl dehşet, Adil Cevri Bey'in elinde koca bir revolverle misafirini karşılamasındadır. Hastada beniz soluk, gözler donuk, saç sakal birbirine karışmış, çelimsiz, orta çapta zayıf, ellilik altmışlık, belki de hastalıktan yaşından fazla gösteren bir adam... Mecnunlarla uğraşan doktorlar,

⁷⁶³ latife: şaka

⁷⁶⁴ müşerref: tanışmaktan şeref duyma

⁷⁶⁵ hasmı: düşman

⁷⁶⁶ zatiâli: yüksek şahıs

bazen maruz kaldıkları böyle tehlikeleri idare etmeyi bilirler. Onlara korktuğunuzu asla hissettirmeye gelmez. Sizi daha ziyade dehşete düşürmek isterler.

Doktorun gözünün revolve kaydığını hisseden hasta hemen sorar:

— Tabancaya ne bakıyorsunuz? Korkuyor musunuz?

— Hayır. Revolve çok meraklıyım da markasına bakıyorum.

— Bu revolver bende hayli zamandır gizli durur. Markasına dikkat etmek hiç aklıma gelmedi. Çünkü bunların hepsi öldürür, sizin ilaçlarınızdan daha çabuk öldürür. Görüşeceklerimizi görüşelim. Şimdi huzurunuzda bununla beynimi deleceğim.

Doktor bu meşum sözden ürküntü yerine bilakis hafif bir tebessüm göstererek:

— Zannediyorum ki elinizdeki 6 milimetre kalibresinde otomatik bir Browning'dir.

Adil Cevri Bey, tabancayı doktora uzatarak:

— O kadar meraklıysanız alınız bakınız.

Doktor eline tabancayı aldı, markasına dikkat eder gibi bulunduğu bir anda içeriye Mevrure Adil Hanım girdi. Çünkü biçare⁷⁶⁷ kadın içeride geçen tehlikeli son muhavereyi⁷⁶⁸ kapı arkasından dinlemişti.

Karısının odaya geldiğini gören hasta birdenbire parladı:

— Bu ne saygısızlık... Terbiyeyi göğe mi çektiler? Kapıya vurup da izin istemeden nasıl giriyorsun? İşte hayatımın mühim bir anındayım. Yakında benden kurtulacaksınız. Doktorla son sözlerimi etmeye de rahat bırakmayacak mısınız?

Hanım — Ben, son sözlerinizi işitmekte bir mahzur tasavvur olunacak kadar yabancı bir kadın mıyım? Sizin ölümünüzden

⁷⁶⁷ biçare: çaresiz

⁷⁶⁸ muhavere: konuşma

sonra bırakacağınız ailenin felaketinden en ziyade alakadar olacak benden başka kim var?

Karı koca böyle atışırken hastanın bu meşguliyetinden bilistifade⁷⁶⁹ doktor revolverin dolu şarjörünü çekti, aldı, cebine sakladı.

Adil Cevri şimdi doktora dönerek:

— Veriniz silahımı...

Doktor boş tabancayı iade etti. Hasta hiçbir şeyin farkında olmayarak:

— Nasıl beğendiniz mi?

— Mükemmel...

— İhtira⁷⁷⁰ edene yüz bin rahmet... Bu alet şimdiye kadar ne kadar dertli, ne kadar borçlu, ne kadar hayat yılgını, hasılı ne kadar bedbaht kurtarmış, ne kadar düşman öldürmüştür... Halli muhal görünen ne kadar müşkül meseleleri bir anda halledivermiştir. Ben de halasımı ondan bekliyorum. Bir tık... İşte bu kadar. Bu âlemin ızdıraplarından öbür dünyanın istirahatine⁷⁷¹ bir anda intikal etmiş olursun. Arkandan kovalayanlardan hiçbiri artık seni tutamaz. Sakil⁷⁷² bir cisim iken gayrimaddi⁷⁷³ bir ruh oluverirsin. Maddeyi idare eden kuvvete Allah diyorlar. Sen de maddiyetten çıkıp Allah'ın görünmez unsuruna karışmış olursun.

Doktor sükûnetli, ağır bir ifade ile:

— Peki beyim ama bu aletle düşman öldürüldüğünü şimdi siz söylüyordunuz. Siz kendi kendinizin düşmanı mısınız?

— Ben bütün âlemlerle ve kendi kendimle dost olmaya çalıştım fakat olamadım. Bütün hüsnüniyetlerime⁷⁷⁴ rağmen emeklerim boşa gitti...

⁷⁶⁹ bilistifade: istifadeyle

⁷⁷⁰ ihtira: icat

⁷⁷¹ istirahat: dinlenme

⁷⁷² sakil: ağır

⁷⁷³ gayrimaddi: maddi olmayan

⁷⁷⁴ hüsnüniyet: iyi niyet

— Bu hüsnüniyete benimle beraber bir daha rücu⁷⁷⁵ etseniz olmaz mı?

— Beyhudedir⁷⁷⁶. Beni kimse tedavi edemedi. Siz de edemezsiniz.

— Bir tecrübe edelim.

— Beni tedaviye uğraşmaya kalkarsanız büsbütün çıldırtırsınız.

— Kendi kendinize iftira ediyorsunuz. Sizde uzun tedaviye ihtiyaç gösterecek bir hastalık bulamıyorum...

— İşte siz de anlamadınız doktor. Benim derdimi hekimler teşhis edemiyorlar.

— Peki, hekimler teşhiste acze düşüyorlarsa siz kendi rahatsızlığınızı tarif edemez misiniz?

— Doktor, benim ruhumda iki hilkat vardır...

Doktor, bir istizah sedasıyla:

— İki hilkat?

— Evet, Halik bende şeytanla insanı cemetmiştir⁷⁷⁷.

— Siz yüksek kültürlü bir zatsınız. Şeytanın efsanevi varlığına inanıyor musunuz?

— Nasıl inanmam... İşte bazı bazı ben oyum... Şeytanım... Bir vücutta iki şahsiyetle yaşarım, biri gelir, biri gider.

— Şimdi hangi şahsiyettesiniz?

— İnsanım.

— Ne zaman şeytan olursunuz?

Bu suale beyden evvel zevcesi hanım cevap vererek:

— O beyaz tozu çektiği vakit...

Hasta adam, karısına doğru bir saldırış hareketi yaparak:

⁷⁷⁵ rücu: dönüş

⁷⁷⁶ beyhude: boşuna

⁷⁷⁷ cemetmek: toplamak

— İşte bu kadının gözleri bana iğne gibi batar. Beraber geçinebilmek ihtimalimiz kalmamıştır. Vakti geçti, pörsüdü gitti. Ben henüz genç bir kadına muhtaç hararetle⁷⁷⁸ bir erkeğim. Konakta güzel bir hizmetçi kız vardır, bu hanım onu benden kıskanır.

Hanım büyük bir infial⁷⁷⁹ tavrıyla:

— Nesini kıskanayım? Kız senden bucak bucak kaçıyor, gönlünü edebilersen Allah mübarek eylesin.

Hasta — Kız senden korkusundan benim yanıma uğrayamıyor ki.

Hanım — Seni beğenecek olduktan sonra benden neye korksun? Kabahat kimsede değil hep sende, kendini büyük bir filozof, zinde bir erkek, kâh⁷⁸⁰ insan kâh şeytan zannediyorsun. Böyle adamın kahrını benden başka hangi kadın çeker? Kullandığı o beyaz toza bizi de alıştırmak için oğlunu, kızını, bütün ev halkını zorlayıp duruyor.

Hasta — Hocaların vadettikleri ahiret cennetinden evvel sizi dünya firdevsine⁷⁸¹ sokmak istiyorum. Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu...

Adil Cevri Bey, hiddetli hiddetli kaşınarak ilave etti:

— İşte bu kadının bana yaptığı fenalıklar... Kutuların içine tahta kurularını doldurup doldurup haberim yok iken getirir benim döşeğime, üzerime boşaltır. Bir lahza beni rahat uyutmaz.

Hanım — Allah Allah, iftiranın bu türlüüne de tahammül⁷⁸² olunur mu? Evimizde bir tek tahta kurusu yoktur.

Hasta — İnkâr et bakalım, inkâr et. Benden çok siz de kaşınıyorsunuz. Kaç defa üzerinizden toplayıp toplayıp sobaya attım. Sade tahta biti mi ya... Muziyatın⁷⁸³ her türlüü... Bu âlemde

⁷⁷⁸ hararet: sıcaklık

⁷⁷⁹ infial: gücenme

⁷⁸⁰ kâh kâh: bazen

⁷⁸¹ firdevs: cennet

⁷⁸² tahammül: katlanma

⁷⁸³ muziyat: haşerat

herkes bana düşmandır. Elektrik şirketi bile hasmımdır. Bizim sokaktan geçen cereyan, bazı bazı benim vücudumdan dolaşır. Saralara tutulup kıvranırım. Ben yalan, riya bilmem. Reculiyet⁷⁸⁴ hissimin galeyanıyla⁷⁸⁵ tutulduğum şiddetli arzularımı bağırırım. Gülfem'e sarılmak... Onun kemiklerini kollarımın arasında çatırdatmak isterim.

Hanım — Sus, yetişir, ayıptır, ötesini söyleme... Çoluğun çocuğun yanında ağza alınmaz laubalilikler⁷⁸⁶ yapıyorsun. Bu yere batası toz, kullananlarda edep, hayâ da bırakmıyor.

Hasta gülerek:

— Edep, hayâ... Bana ondan da ver on paralık... Sana bunun psikolojisini söyleyeyim mi?

Hanım — Söyleme... Sakın... Sus...

Hasta — Benim gibi büyük bir filozof dünyaya her zaman gelmez. Sözlerim mermerler üzerine altın kalemle hakkolunacak⁷⁸⁷ bir ulviyettedir⁷⁸⁸. Nadanlar⁷⁸⁹ arasına düştüm. Vecizelerim⁷⁹⁰ takdir olunmuyor.

Hanım — Arzunuz vechile⁷⁹¹ biz de o menhus⁷⁹² toza alışırsak o zaman birbirimizin sözünü iyice anlarız.

Hasta — Senin edep dediğin; perdenin dış tarafında ayıp, iç tarafında mübah ve beşer neslinin tükenmemesi için Allah'ın emri, Peygamber'in kavliyle⁷⁹³ lazımü'l-icradır⁷⁹⁴. Hanım sen

⁷⁸⁴ reculiyet: erkeklik

⁷⁸⁵ galeyan: coşku

⁷⁸⁶ laubalilik: saygısız

⁷⁸⁷ hakkolunacak: kazılmaya değer

⁷⁸⁸ ulviyet: yücelik

⁷⁸⁹ nadan: deli

⁷⁹⁰ vecize: özdeyiş

⁷⁹¹ vechile: doğrultusuyla

⁷⁹² menhus: uğursuz

⁷⁹³ kavi: söz

⁷⁹⁴ lazımü'l-icra: yapılması gereken

yaşlandın, bu sebeple ben niçin erkekliğimde muattal⁷⁹⁵ kalayım? Seni bırakacağım. Gülfem'i alacağım. Biliyorum, oğlum Fahir'in o kızda gözü var. Kıskançlık beni cayır cayır yakıyor. Sevgilime göz atanı göz bebeğim bile olsa hiç acımam çıkarırım. İcap ederse gebertirim. Anlıyor musun?

Hastanın yüzünde bir intikam takallüsü⁷⁹⁶ dolaştı ve devam etti:

— İşte insan hüviyetimden çıkıp şeytan hilkiyatıma⁷⁹⁷ giriyorum. Şeytan benliğim, kulağıma diyor ki: “Evvla insan benliğini öldür, büsbütün şeytan kal. Sonra sevgiline göz atanlardan intikamını al.”

Hanım — Rabb'im göstermesin, oğlunu mu öldüreceksin?

Hasta — Evet, aşkımın yoluna hepinizi, hepinizi kurban edeceğim... Bana şuradan bir bıçak, bir makas, bir demir parçası bulunuz. Kollarımın derisi içine haşerat gömüldü. Etlerimi kazıyacağım, oyacağım.

Hasta sert sert kaşınır. Doktora dönerek:

— Ailemin yani bu ev halkının ahlakı bozuldu. Ben düşündüğüm gibi söylüyorum. Onlar riyakârlık ediyorlar. Kalpleri başka, ağızları başka... Evlatlarım bir ayak evvel mirasımı yemek için beni intihara teşvik ediyorlar. Hele oğlum... Hele oğlum... O melun hem mirasımı yiyecek hem Gülfem'le evlenecek. Revolveri alıp da bu odaya kapandığım zaman gösterdikleri telaşlar hep sahtedir.

O esnada kapıyı biraz gürültü ile iterek odaya narin yapılı solgun bir genç girdi. İnfialinin şiddetinden yüzünün çizgileri sertleşmişti. Mühim bir rol için sahneye çıkan bir aktör gibi kollarını çapraz göğsüne kavuşturarak gözlerini sükûtle babasına dikti.

Hasta, vücudunu kemiren mevhum haşeratin azabından kurtulmak için elbisesinin içinde silkinerek oğluna attığı müteneffir⁷⁹⁸ bir nazarla:

⁷⁹⁵ muattal: işe yaramaz

⁷⁹⁶ takallüs: kasılma

⁷⁹⁷ hilkiyat: yaratılıştan gelenler

⁷⁹⁸ müteneffir: nefret eden

— Hah işte geldi adüvv-i ekberim⁷⁹⁹.

Fahir aynı müteneffirane⁸⁰⁰ bakışını babasıninkiyle çarpıştırarak:

— Gösterdiğiniz nefret mukabilinde⁸⁰¹ elbet benden hürmet⁸⁰² beklemeye hakkınız olamaz.

— Keşke anan seni dünyaya getireceğine bir yılın doğurmuş olaydı.

— Vakıa⁸⁰³ doğru... Sizin zürriyetinizden⁸⁰⁴ yılandan, canavardan başka bir mahluk beklenemez. Nasıl olmuş da bilmem ben bir hilkat galatıyla insan doğmuşum.

— Şeklen⁸⁰⁵ insan fakat hulken⁸⁰⁶ canavar...

— Baba, ben size ne yapıyorum?

— Abdülhamid’e oğlu Selim Efendi ne yaptıysa sen de bana onu yapıyorsun.

— Ben sultanların tarihlerini okumadım, bilmiyorum. Şehzadenin babasına yaptığından haberim yok. Fakat sizin neslinizden bir asilzade geleceğime keşke göçebe Çingenelerinin çergelerinden⁸⁰⁷ birinde doğmuş olaydım daha mesut olurdum.

— Benim neslimden geldiğin de ne malum⁸⁰⁸? Bu da annenle Allah’ın arasında bir sır...

Kadının soluk yüzü pembeleşerek oğluna bağırdı:

— Fahir, babanı böyle kötü kötü söyletmek için mi buraya geldin?

⁷⁹⁹ adüvv-i ekber: en büyük düşman

⁸⁰⁰ müteneffirane: nefret edercesine

⁸⁰¹ mukabil: karşılık

⁸⁰² hürmet: saygı

⁸⁰³ vakıa: gerçi

⁸⁰⁴ zürriyet: nesil

⁸⁰⁵ şeklen: şekilce

⁸⁰⁶ hulken: huyca

⁸⁰⁷ çerge: çingene çadırı

⁸⁰⁸ malum: belli

Delikanlı gittikçe zaptından âciz görüldüğü bir hiddetle⁸⁰⁹:

— Anne darılma, bu adamın meşru oğlu⁸¹⁰ olmadansa bir yabancının gayrimeşru evladı⁸¹¹ olmayı tercih ederim.

Mebrure Hanım boğuk bir sesle:

— Sus utanmaz, babana hasta diyoruz. Sen de mi çıldırmaya başladın? Nasıl söz onlar? Doktor Bey işitiyor musunuz bu edepsizlikleri? Bunların arasında benim neler çektiğimi anlayınız.

Doktor — Beyefendi biraz sinir hâlinedir. Onun sözlerine bakıp da böyle şiddetle mukabele⁸¹² etmemelisiniz.

Fahir — Bizim vücutlarımız sinirsiz yaratılmamıştır. Biz de sinirliyiz. Babam söylediklerinden büsbütün gayrimesul⁸¹³ tam bir cinnet hâlinde değildir. Eğer deli ise niçin onu burada tutuyoruz? Değilse niçin bizi her lahzaya ağza alınmaz sözlerle yaralıyor?

Doktor, susması için Fahir Bey’e işaret etti. Fakat baba oğul aynı kadının sevdası yüzünden birbirine sulh⁸¹⁴ kabul etmez birer şiddetle kin bağlamışlardı.

Delikanlı sözünü kesti:

— Babama deli diyenin aklına şaşayım. O her şeyi bilir, inadına yapar. Bizi en hassas damarlarımızdan vurmak fennine⁸¹⁵ vâkıftır⁸¹⁶. İfade birde bizi korkutmak için intihara kalkar. Annem saftır, onun bu tehdidine inanır. Telaşa düşer. Onun maksadı bizi öldürmektir. Kendini değil... Korkmayınız bu adam intihar etmez. Edemez. O daha çok kuzu başı yiyecektir.

Hasta bir davranış vaziyetiyle:

— Ben mi intihar edemem?

⁸⁰⁹ hiddet: öfke

⁸¹⁰ meşru oğul: evlilikte olan çocuk

⁸¹¹ gayrimeşru evlat: evlilik dışı olan çocuk

⁸¹² mukabele: karşılık

⁸¹³ gayrimesul: sorumsuz

⁸¹⁴ sulh: barış

⁸¹⁵ fen: bilim

⁸¹⁶ vâkıf: bilen

Fahir — Evet sen... Bu sözü eğlence edinmişsin. Cidden intihar fikrinde olaydın şimdiye kadar çoktan öbür dünyayı boylamış olacaktın.

Hasta, doktora dönerek:

— İşte bakınız. Beni intihara nasıl teşvik ettiklerini kulağınızla işittiniz, dedi.

Ve sonra yanındaki boş revolveri kapıp oğluna doğrultarak “İlk önce seni... Sonra kendimi melun!” teliniyle⁸¹⁷ tetiği çekti. Fakat şarjörü çıkarılmış tabanca ateş almadı. Henüz hakikati bilmeyen valide yarı baygın bir atılışla kocasının elinden silahı kavramaya saldırdı. Fahir dışarıya kaçtı.

Adil Cevri Bey, revolverin patlamadığına taaccüple⁸¹⁸ haykırıyordu:

— Bu yezit⁸¹⁹ oğlan fişeklerimi çaldı, yerlerine boş kovanları doldurdu.

Zorla tabancayı bu kokainmanın⁸²⁰ elinden aldılar, buhranını yatıştırmaya uğraştılar.

Doktor Nusret Hulki Bey, müsekkin⁸²¹ bir reçete yazıp hastanın yanından çıkınca aile azasından başlıcalarını etrafına toplayarak nasihate girişti:

— Ne yapıyorsunuz? Böyle hastaların zıddına basılmaz. Bunları güzellikle idare etmeli. Siz bunun her sözüne şuuru tam bir adam gibi mukabele ediyorsunuz.

Evin kadını Mevrure Hanım, mendilini gözlerine bastıra bastıra:

— Ne yapaalım beyefendi biz de şaşırдық. Hastanın bir günü bir gününe uymaz. Bugün nispeten siz iyi zamanına tesadüf ettiniz.

⁸¹⁷ telin: lanetleme

⁸¹⁸ taaccüp: şaşma

⁸¹⁹ yezit: hain

⁸²⁰ kokainman: kokain müptelası

⁸²¹ müsekkin: sakinleştirici

Bazı hâlleri vardır. Tam deli midir, akıllı mıdır anlaşılamaz. Kendi çektiğinden ziyade bize çektirir. İyi söylersin fena anlar. Her şeyden akla gelmez kötü manalar çıkarır. Kendisiyle geçinmek imkân haricindedir. Bazı günler öyle dalgın sükûti⁸²² oturur. Yanında kimseyi istemez. Bazı zamanlar da kabına sığmaz. Afacan bir çocuktan beter olur. Affedersiniz gördüğü genç kadınlara saldırır. Günden güne iştahı azalıyor. Uyku tutmuyor. Zayıflıyor. Sararıp soluyor. Çok hekimler çağırıp gösterdik. Faydasız...

Doktor — Hekimler ne dediler?

Hanım — Ruhi⁸²³ tahriş⁸²⁴ kabiliyeti artmış. İdrar azalmış. Kalp fena işliyormuş. Bazen renkleri birbirinden fark edemez. Bazen teki çift görür. Lakırdı ederken bazen dili dolaşır kekeler, ne söyleyeceğini unuttur, lakırdının alt tarafını getiremez. Bazen de en yakın şeyleri hatırlayamaz. Gülünmeyecek lakırdıya sırtır. Kahkaha koparır. Doğru söze hiddetlenir. Mosmor burnu üfürür şişer. Çıbanlar çıkarır. Vücudunda egzama her türlü vardır. İyi kokular kendisine bazen fena gelir. Çok defa hiç vücudu olmadık kokulardan şikâyet eder. Bilmem nereden kulaklarına alacak sesler gelir. Gözlerine olmadık hayalat⁸²⁵ görünür. Hakikiyi hayal, hayali hakikat zanneder. Hangi birini anlatayım beyefendi. Zevcim günden güne cismen, ruhen düşmektedir. Ciddi bir işle meşgul olabilmek kabiliyeti kalmadı. Ev idaresi, aile ihtiyaçları hiçbir şey umurunda değil. O yolunu tutturdu, gidiyor. Maalesef biz de hiçbir şey yapamıyoruz.

Doktor — Bunda yapılacak yalnız bir şey vardır hanımefendi...

Hanım — Nedir efendim söyleyiniz.

Doktor — Hastayı kokain kullanmaktan suret-i katiyyede⁸²⁶ menetmek.

⁸²² sükûti: suskun

⁸²³ ruhi: ruhsal

⁸²⁴ tahriş: zedeleme

⁸²⁵ hayalat: hayaller

⁸²⁶ suret-i katiyye: kesinlikle

Hanım — Nasıl menedelim efendim? O tozu bulamadığı zaman büsbütün çıldırıyor.

Doktor — Onu bu iptiladan çarçabuk kesemeyip de işi uzatırsanız sonra hastalığı hiçbir suretle tedavi imkânı kalmaz.

Hanım — Ne yapalım doktor beyefendi? Bize siz bir akıl öğretiniz...

Doktor — Siz bu iptilanın önünü alamayacaksanız hastayı bir tedavihaneye⁸²⁷ kaldırınız. Birinci tavsiyem bu. İkincisi nasıl oluyor da böyle bir zihin hastasının eli altında revolver bulunduruyorsunuz? Bu cihete taaccüpten kendimi alamıyorum. Üçüncüsü Fahir Bey'e söyleyiniz. Babasına karşı gösterdiği çok haşin⁸²⁸ hürmetsizliği doğrusu muvafık bulmadım. Bu tavrını değiştirsin.

Mebrure Hanım tekrar gözyaşlarını silerek:

— Ah beyefendi kabahat yine zevcimde...

Doktor — Nasıl efendim?

— Nasıl olacak... Oğlunu da o beyaz toza alıştırdı. Şimdi ikisi de çekip çekip birbirleriyle dalaşıyorlar.

Biraz öteden ağlama hıçkırıkları geldi. Doktor o cihete başını çevirerek:

— Kimdir o katıla katıla ağlayan?

Bu suale yine Mebrure Hanım cevap vererek:

— Kızım Nazmiye...

— Neye ağlıyor?

— Ah efendim, bizim dert bir değil ki... Ona demişler ki baban delidir. Cinnet irsen⁸²⁹ evlada intikal eder. İleride bir gün sen de çıldıracaksın...

— Manasız şey... Babası irsî bir cinnetle malul değil, kullandığı keyif tozunun tesiriyle kanını, dimağını, asabını tedricen zehirleye

⁸²⁷ tedavihane: hastane

⁸²⁸ haşin: sert

⁸²⁹ irsen: katılımla

zehirleye böyle olmuştur. İrsî hastalıklardan arı en sağlam bir adam da kokain çekmekle bu hâle gelebilir. Söyleyiniz hanımefendi, yoksa kızınız da mı bu müthiş iptilânın tehlikesine düşmüş bulunuyor?

— Ah beyefendi ah, ben söylemeden siz keşfettiniz, bu tozdan bir iki defa çeken artık kendini kurtaramazmış...

— Evet, maalesef böyle gibidir. Ağrıyı dindirmek için pamukla çürük dişlere konulan kokainden duydukları haz ve neşe tesiriyle bu müthiş şeye alışanlar olmuştur. Hanımefendi size daha tuhafını söyleyeyim. Bu istimal⁸³⁰ müptela bir madamın⁸³¹ sevgili bir maymunu varmış. Bu mukallit hayvan hanımını taklit merakıyla eline geçirebildiği bu nesneyi gördüğü surette kullana kullana mükemmel bir kokainman olmuş. Tehalükle⁸³² hanımın ceplerini yoklar; dolapları, çekmeleri karıştırır; gıdasını bulamadığı zamanlarda bağırır çağırır, delilikler gösterirmiş...

Bu esnada doktorun etrafını alanların arasından bir kocakarı, konağın eski kâhya kadını⁸³³, erkekleşmiş çatlak sesiyle:

— Bakınız hele bir kere, yalnız insanlar değil, hayvanlar bile bu fena şeye dadanıyorlar. Cümlemizi Rabb'im korusun. Zaten bu konakta da onu kullanmayan kim kaldı ki? Bir hanımefendi, bir ben...

Mebrure Hanım — Zahide Hanım, lakırdıya karışma, sen çekil... Doktor beyefendiyle mühim şeyler görüşüyoruz.

Zahide Hanım — Hanımefendiciğim zaten neye karıştığım var... Ama adım kâhya kadın... Doktor Beyefendinin buyurdukları gibi bu kör olası enfîyeyi⁸³⁴ çekenleri hep hastaneye kaldırmak lazım gelirse bu koca konakta hanımefendiciğim yapayalnız ikimiz kalacağız.

⁸³⁰ istimal: kullanma

⁸³¹ madam: gayrimüslim evli kadın

⁸³² tehalük: can atma

⁸³³ kâhya kadın: büyük evlerde en yetkili çalışan

⁸³⁴ enfîye: burun otu

Doktor birtakım vesayada daha bulunduktan sonra gidiyorken hanımefendi ona bir hayli vizite⁸³⁵ ücreti takdim ederek:

— Doktor beyefendi, lütfunuzun şükranını ifadan âcizim. Siz yetişip de revolverden kurşunları çıkarmamış olaydınız, kim bilir bugün başımıza ne felaketler gelmiş olacaktı...

Yine o genç uşak doktorun önüne düştü, onu sofalardan geçirip merdivenlerden indirirken Kâhya Kadın Zahide Hanım bir takrip⁸³⁶ hekimin kulağına eğilmek fırsatı bularak:

— Ah doktor beyciğim ah... Boş bir vaktiniz olsa da bu konakta olup bitenleri gelip de size bir anlatsam. Parmağınız ağzınızda kalır. Beni işe karıştırmazlar. Bana ağız açtırmazlar. Birisi bana gelip de “Nene lazım deli kahpe.” dese ya, işte içim durmaz. Burada dönen rezaletler elbette bir gün patlak verecektir.

Eliyle biraz önden giden genç uşağı gösterek:

— Bu Veysi oğlanı görüyor musunuz? İşte o, bu konağın horozudur. Şimdilik acelelen⁸³⁷ bu kadar söyleyebilirim. Siz arif, zarif doktorsunuz, her şeyi anlarsınız...

Doktor, otomobilde bekleyen Şefika Hüsnü ile Ali Tayfur’un yanlarına gelince müteessif⁸³⁸ bir çehre ile:

— Bugün sizin muavenetinize lüzum görülmedi, işi pamuk ipliğiyle bağlayıp çıktım. Morali⁸³⁹ çok karışık bir aile... Kırmızı kiremitlerle örtülü bu çatıların altında neler oluyor... Her evde hususi bir aile tarihi yaşanıyor. Ne komedyalar, ne facialar... Dertlerini eksiltmek için hayatı tedavi etmek lazım geliyor...

13

Filvaki Adil Cevri Bey ailesinin “moral”i Doktor Nusret Hulki Bey’in zannettiğinden de daha çok karışıktı. Konakta iki sevda

⁸³⁵ vizite: muayene

⁸³⁶ takrip: bahane, vesile

⁸³⁷ acelelen: aceleyle

⁸³⁸ müteessif: üzgün

⁸³⁹ moral: ahlak

mabudu⁸⁴⁰ vardı. Biri erkek, diğeri kadın... Veysi ile Gülfem... Bütün kadınlar Veysi'ye tutkundu. Erkekler de Gülfem'e vurgundu. Bu iki sanem⁸⁴¹ de etraftan üzerlerine yağdırılan seveda oklarına karşı tamamıyla bihis⁸⁴² idiler çünkü ikisi de şiddetle birbirini seviyorlardı. Bu vaziyete bir de kokain cinneti karışınca hâlin kesbedeceği⁸⁴³ garip vahamet teemmüle⁸⁴⁴ muhtaç kalır. Oğlan, dört yaşında iken konağa alınmış bir Arnavut çocuğuydu. Kız da esareti lağvedilmiş⁸⁴⁵ olmasına rağmen anası tarafından para mukabilinde küçük bir yaşta satılmış halayıktı⁸⁴⁶. Fakat eski esaret şartları altında değil... Gülfem kendini hür bir evlatlık biliyordu. Veysi, ihtiyar kokainmanın kıza karşı olan pek cüretkâr⁸⁴⁷ tasallutlarından ruhi bir isyanla sarsılıyor ve Fahir'in gizlemeye lüzum görmediği ateşli düşkünlüğünden muazzep⁸⁴⁸ oluyor, Fahir ise sevgilisini kendi babasından ve Arnavut oğlanından kıskanıyor. Gülfem de Nazmiye'nin Veysi için kızıışan kalbî nümayişlerine⁸⁴⁹ tahammül edemiyordu. Arapsaçı bir seveda dolambaçlılığı...

Gecenin karanlığında âşıkların ruhlarını sevgiye tahrik eden üzüntülü bir sır vardır. Yalnız ruhlar, aradıkları eşlere mülaki olmak⁸⁵⁰ için çırpınırlar. Adil Cevri Bey kokaini çekti, âlemini değiştirdi, şimdi cennet bahçelerinin güzel kokulu çiçek ve çimen tarhları⁸⁵¹ arasından Tuba ağacının gökleri kaplayan dalları altında kendine eş bir huri arayarak tek başına dolaşıyordu. Bazen şeffaf elbiseleri içinde bütün vücutlarının nurani dolgunlukları sabahleyin, oraya buraya serpilmiş meleklerle tesadüf ediyordu. Fakat bunların

⁸⁴⁰ mabut: arzulanen

⁸⁴¹ sanem: put; çok güzel kimse

⁸⁴² bihis: hissiz

⁸⁴³ kesbetmek: kazanmak

⁸⁴⁴ teemmül: düşünüp taşınma

⁸⁴⁵ lağvedilmiş: kalkmış

⁸⁴⁶ halayık: esir kadın

⁸⁴⁷ cüretkâr: pervasız

⁸⁴⁸ muazzep: azap içinde

⁸⁴⁹ nümayiş: gösteriş

⁸⁵⁰ mülaki olmak: kavuşmak

⁸⁵¹ tarh: çiçek dikilmiş yer

hiçbirini hayalindeki Gülfem'i unutturacak kadar cazip bulmuyordu. Hizmetçiyi çağırmak için zile bastı. Ellilik Nevres Bacı buruşuk yüzü, biraz tümsekleşmiş vücuduyla karşısına çıkarak:

— Efem⁸⁵² kulunuzu mu çağırdınız?

Gülfem'i beklerken bu acuzenin⁸⁵³ arzıendam etmesi⁸⁵⁴ Adil Cevri Bey'in kokainini beynine sıçrattı. Hiddetle bağırdı:

— Sen kulumu çağırmadım. Seni yakında Allah çağıracak...

İhtiyar halayık sinirlenerek:

— Rabb'im çağırırsa ne yapayım... “Lebbeyk⁸⁵⁵” der giderim.

— Allah çağırırsa “lebbeyk” de git. Fakat zil çalınırsa buraya gelme.

— Hizmetkârınız değil miyim efendim? Çağırırsanız niçin gelmeyeyim?

— Gelme ihtiyarsın... Gördürülecek hizmeti sana söylemeye sıkılıyorum.

— Sıkılmayınız efendim, kulunuz buyuracağınız her hizmeti görebilirim.

— Olmaz, sen git, Gülfem'i gönder.

Nevres dışarı çıktı. Kâhya Kadın Zahide Hanım kulağını anahtar deliğine vermiş içeride söylenenleri dinliyordu. İhtiyar halayığa sordu:

— Ne var? Ne dedi?

Nevres acayip bir jest ile:

— Bu adamın içinde bana söyleyecek bir lafı var ama söylemeye sıkılıyor, dedi.

Kâhya Kadın küçük bir hoplama ile iki elini dizlerine vurarak:

⁸⁵² efem: “efendim” ifadesinin konuşma dilindeki kısaltılmış şekli

⁸⁵³ acuze: yaşlı kadın

⁸⁵⁴ arzıendam etmek: boy göstermek

⁸⁵⁵ lebbeyk: “Kulun, emrine hazırdır.”

— Bu adam nihayet sana da mı göz attı? O tozu çektikten sonra genç ihtiyar bütün kadınlar gözlerine huri gibi görünürmüş. Doğrusu ben yanına girmeye çekiniyorum... Dünyadır bu! Neler olmaz?

Zil yine çalındı. Bu sefer hanımefendi yetiştı. Kokainlenmiş adam davetlerine hep hoşlanmadığı çehrelerin cevap vermelerinden bitahammül⁸⁵⁶ kalarak:

— Hanım seni çağırmadım. Fakat mademki geldin. Sana mühim söyleyeceklerim var. Çabuk anlaşalım, iş bitsin.

Kadın kocasına acıyıcı bir gözle bakarak:

— Otuz beş senedir bir türlü anlaşılamamış olduğumuz hâlde bugün mü anlaşacağız?

— Benden evvel işte sen söylüyorsun. Otuz beş senelik karılık kocalık... Yetişmez mi artık? Bu yılların kırk elliye varmasında ne haz, ne saadet mutasavverdir⁸⁵⁷? Sinirlerimiz aşındı, bitti. Ben seni artık zevce gibi değil, annem gibi görüyorum.

Kocasının zihin bozukluğunu bilmekle beraber bu hakarete tahammül edemeyen hanım, şöyle bir müstehzi⁸⁵⁸ tavır alarak:

— Ben de seni babam gibi görüyorum.

— Ne galat görüş... Ben cavidani⁸⁵⁹ hayata erdim, gittikçe gençleşiyorum. Güzelleşiyorum. Hoşlaşıyorum. Şuhlaşıyorum⁸⁶⁰...

— Galatıhis⁸⁶¹, galatırüyet⁸⁶² ikimizden birinin beynini sarmış ama hangimizin?

⁸⁵⁶ bitahammül: tahammülsüz

⁸⁵⁷ mutasavver: mümkün

⁸⁵⁸ müstehzi: alaycı

⁸⁵⁹ cavidani: ebedî

⁸⁶⁰ şuhlaşmak: canlanmak

⁸⁶¹ galatıhis: yanılsama

⁸⁶² galatırüyet: görüş yanılgısı

— Şüphesiz senin... Sen sözlerime muhatap⁸⁶³ olabilecek bir kadın mısın? Benim fikrim helezonlar⁸⁶⁴ çizerek esiri⁸⁶⁵ tabakaların fevkine yükselmiş bir kartal gibi maddiyetten uzaklaşıyor. Sen ise daima iniyor, daima düşüyorsun.

— Bu kokain, sana hasta çocuk rüyaları gösteriyor. Hep zannettiklerinin aksi hâllere uğruyorsun haberin yok. Hep hayalat içinde yaşıyorsun. Artık hakikatle bir alışverişin kalmadı. Benim ise elhamdülillah⁸⁶⁶ ne alçaldığım var ne de yükseldiğim... Daima olduğum dünya seviyesinde bulunuyorum. Güzelliğe gelince suratın kirlî hâki⁸⁶⁷ rençper⁸⁶⁸ elbisesi rengini aldı. Bu renk, palyaçoların kâh kızarıp kâh sönen uzuvlarına döndü. Vicdanlı bir hakemin önünde durup da hangimizin baba, hangimizin ana manzarasını almış olduğumuzu bir sorsak... Otuz beş senelik bir karı kocalığın üzerimize yığıldığı çekilmez bir yük varsa bu bar⁸⁶⁹ altında ezilip mahvolan benim. Sen bütün vakitlerini gayrişuuri bir hâlde geçiriyorsun. Yıkmak, kaçmak lazım gelirse ben senden kaçmalıyım.

— Haydi kaç, gözümün önünden çekil. Kafdağının⁸⁷⁰ arkasına kadar kaç! Belki oradaki cinlerden, şeytanlardan kendine bir koca bulursun.

— Benim koca aradığım yok. Ömrümde bir kere varmış olduğuma bin kere pişmanım.

— Senin koca aradığın yoksa malumun olsun ki ben Hint horozu gibi eşinerek karı arıyorum.

⁸⁶³ muhatap: hitap edilen

⁸⁶⁴ helezon: kıvrımlı şekil

⁸⁶⁵ esiri: uçuğu

⁸⁶⁶ elhamdülillah: “Allah’a şükürler olsun”

⁸⁶⁷ hâki: yeşil toprak rengi

⁸⁶⁸ rençper: çiftçi

⁸⁶⁹ bar: yük

⁸⁷⁰ Kafdağı: Anka kuşunun yaşadığı ve çok uzakta bulunduğu inanılan efsanevi dağ

— Senin aramana mâni olan var mı? Çık ara... Karagöz oyununu takliden “Yâr bana bir eğlence...” diye haykır. Sokaklarda tellal çağırt. Gazetelere ilan ver. Köşebaşlarına afiş yapıştırt.

— Yeni kanun mucibince sen nikâhımda iken başka kadınla evlenemem ki.

— Birbirimize perçinli⁸⁷¹ değiliz ya? Beni bırak.

— Bırakma muamelesi uzun sürer. O vakte kadar sabra mecalim yok.

— Ne yapalım efendim?

— Gülfem’i gönder biraz dizlerimi ovdurayım.

— Benim sözümle gelmiyor. Sen kalk, kendin çağır.

Bu karı koca mücadelesini kapı arkasından dinleyen Kâhya Kadın Zahide Hanım konağın içine bir arayıcı fişeği⁸⁷² gibi şu sözü salıverir:

— Beyefendi Gülfem’i çağırıyor. Dizlerini ovduracakmış.

Veysi alt katta kızı bir kapı arasına sıkıştırarak:

— Gitmeyeceksin Gülfem... O bunağın dizlerini Azrail ovsun. Dün “Azrail! Azrail!” diye bağırıyordu. Bugün neden seni çağırıyor?

Fahir merdivenlerden aşağıya yıldırım hızıyla inerek taşlıkta tesadüf ettiği Veysi’ye:

— Gülfem nerede?

Veysi somurtkan bir suratla:

— Bilmiyorum.

Ferhat’la Şirin’in cadısı gibi hemen oracıkta peyda olan kâhya kadın buruşuk ağzıyla Veysi’yi yalancı çıkararak:

— Neden bilmiyormuşsun? Şimdi ağız ağza burada konuşuyordunuz. Kız nereye saklandı? Yahut nereye sakladın söyle.

⁸⁷¹ perçinli: perçinle sıkıca tutturulmuş

⁸⁷² arayıcı fişeği: hızlı ve gürültülü donanma fişeği

Veysi, damarlarında dolaşan ırkı Arnavut kanının ateşini gözlerinden kocakarının suratına boşaltarak bir lahavle çekti⁸⁷³. Cevap vermedi.

Bu sefer Fahir parlayarak:

— Söylesene ulan kızı nereye sakladın?

Veysi, şimdi huylanmış kaplan bakışlarını Fahir’e çevirerek:

— Tabakamın içine sakladım. Cebime koydum.

Fahir boynunu uzattı. Yüzünü Veysi’nin suratına yaklaştırarak gözlerinin içine yakından baka baka:

— Benimle eğleniyor musun terbiyesiz?

Arnavut haşarılığını azdırarak:

— Sende insan eğlendirecek surat var mı ki eğleneyim?

Küçük bey pürhiddet⁸⁷⁴ hasmına bir yumruk indirmek için kolunu kaldırdı. Fakat daha tetik davranan Veysi, onu iki bileğinden sımsıkı yakalayarak bir sarstı. Ve geriye itiverdi. arkasından kâhya kadın bulunmamış olsaydı Fahir yere yuvarlanacaktı. Küçük beyi kucaklayan kocakarı kulağına yavaşça:

— Aman beyim bu haydut oğlanla uğraşma; cebinde silah taşıyor, dedi.

Zahide Kadın sözünü şimdi Veysi’ye çevirerek:

— Velinimetime⁸⁷⁵ el kaldırmaya utanmıyor musun? Dünya fena oldu, fena. Ne saygı kaldı ne korku kaldı. Ne uşak belli ne efendi... Sen sen, ben ben... Yumruk yumruğa bir kör dövüşüdür gidiyor. Altta kalanın canı çıksın. Kışlar baş oldu, başlar kış oldu. Allah encamını⁸⁷⁶ hayır eyleye, her şey tersine döndü vesselam.

Fahir, kokainin verdiği kaba cesaret ve sahte kuvvetle davranarak:

⁸⁷³ lahavle çekmek: siniri yenmek için ‘lahavle’ demek

⁸⁷⁴ pürhiddet: büyük öfkeyle

⁸⁷⁵ velinimet: nimetinden faydalanılmış olan

⁸⁷⁶ encam: son

— Silah mı taşıyor? Ben onun silahını alır da şimdi bilmem neresine sokarım, dedi. Sövmeler, saymalarla karışık fazla gürültü yapmaya başladı. Bu şamataya⁸⁷⁷ ev halkından birkaç kişi daha koştu. Bilhassa Nazmiye Hanım ağabeyinin imdadına yetişti. Yardımcıların çoğaldığını gören küçük bey, etrafına şöyle emirler savurmaya başladı:

— Gülfem saklanmış. Yer yarılıp da yedi kat toprağın altına girmediyse ya. Elbette bu konağın bir kıyısına bucağına sinmiş olacak. İğne deliğine gizlenmiş olsa onu şimdi bulup bana getirmeli.

Nazmiye — Ağabeyciğim, sen merak etme. Musibet⁸⁷⁸ uğursuzu ben şimdi bulup meydana çıkarırım, dedi.

Müntakim⁸⁷⁹ bir tavırla Veysi'ye göz attı. Arnavut oğlanı soğuk bir bakışla mukabele etti. Arayıcılar konağın saklanmaya müsait kuytu yerlerine dağıldılar. Nihayet Gülfem kömürlüğün en karanlık köşesinden çıkarıldı. Fahir'in huzuruna getirildi.

Küçük bey sevgilisinin yüzünü görünce yumuşayarak sordu:

— Gülfem, kimden kaçıyorsun?

Kız üstüne başına sürünmüş kömür tozlarını silkerek önüne baktı. Cevap vermedi.

Bey sualini daha hararetle bir sesle tekrar etti:

— Niçin ve kimden kaçıyorsun?

Kız aynı ebkemiyeti⁸⁸⁰ muhafaza edince kâhya kadın lafa atılarak:

— Kız sana lakırdı soruyorlar, cevap versene. Dilini sıçan mı yedi?

Gülfem nefretle kocakarıya bakarak:

— Dilimi niçin sıçan yesin? Sıçanlara gıda olmaya layık başka diller varken benimkini mi yiyecekler?

⁸⁷⁷ şamata: gürültü

⁸⁷⁸ musibet: felaket

⁸⁷⁹ müntakim: intikam alan

⁸⁸⁰ ebkemiyet: konuşmazlık

Kâhya kadın bu kinayeye⁸⁸¹ dayanamayarak:

— Senin dilini ısırın büyük sıçanı ben bilirim de onun içindir.

Bir kapı sövesine⁸⁸² dayanarak duran Veysi bu telmihin⁸⁸³ galeyanıyla homurdadı ve kocakarıya bakarak dişlerini gıcırdattı. Bir iki baş bu homurtudan tarafa döndü. Kocakarı bu sevdalı iki gencin hassas damarlarına basmış olduğunu anlamaktan mütevellit⁸⁸⁴ bir memnuniyetle söze devam ederek:

— Çok şükür kızım dilin açıldı. Beyefendiye cevap ver, niye kaçtın?

Gülfem kocakarıyı da, beyefendiyi de şöyle tiksintili bir nazarla süzdükten sonra ezgin⁸⁸⁵ istihzalı bir telaffuzla⁸⁸⁶:

— Bunda söylenecek bir şey yok. Bu abes suale ne cevap vereyim?

Kâhya kadın — Hele de şu yelloza⁸⁸⁷ bakınız, neden oluyormuş abes?

Gülfem — Kimden kaçtığım, niçin kaçtığım malum. Bunu sormakta ne mana var?

Şimdi Nazmiye söze atılarak:

— Allah Allah, biz sizin efendileriniz değil miyiz? Emrimizi alınca koşmak mecburiyetinde olduğunuzu bilmiyor musunuz? Bu itaatsizliğinizin sebebini sormak hakkımızdır, cevap vermek de sizin en birinci vazifeniz iktizasındandır⁸⁸⁸. Söyle bakalım niye kaçtın?

⁸⁸¹ kinaye: mecaz

⁸⁸² söve: eşik

⁸⁸³ telmih: ima

⁸⁸⁴ mütevellit: doğan

⁸⁸⁵ ezgin: kederli

⁸⁸⁶ telaffuz: söyleyiş

⁸⁸⁷ yelloz: hafifmeşrep kadın

⁸⁸⁸ iktiza: gerek

Nazmiye, Gülfem'i böyle sıkıştırırken intikam alıcı gözlerini Veysi'ye kaldırarak ince tebessümünün acılığıyla onu ezmek istiyordu.

Bu defa Arnavut'ta tahammül kalmadı. O da keskin bir süzülüşle cevaba girişerek:

— Küçük hanım bu öyle bir macera ki bunun aramızda hiçbir sır noktası kalmamıştır. Sizin gönlünüzü biz biliyorsunuz, bizim gönlümüzü siz biliyorsunuz. Bu hakikat her iki taraf için bu kadar vuzuhla⁸⁸⁹ malum iken bilmem nasıl bir inatla tecahül⁸⁹⁰den gelerek bu acı bedahetleri⁸⁹¹ tekrar tekrar söylemeye uğraşıyorsunuz.

Nazmiye tuhaf bir kabartıyla:

— Veysi sana söz soran yok. Sen bu kızın avukatı mısın?

Veysi erkekçe bir böbürlenme ile gerdan kıarak⁸⁹²:

— Ben o kızın her şeyiyim.

Nazmiye tekrar etti:

— Her şeyi?

— Her şeyden evvel zamparası...

— Hayır, bütün gönlümün saf ateşiyle candan âşıkı...

Kokainman babanın kokainli oğlu, gürültülü bir kahkaha salıvererek:

— Siz kendi kendinize malik misiniz ki birbirinizin âşık maşuku oluyorsunuz?

Kâhya kadın dedikoducu ağzının müfsit⁸⁹³ nefesiyle:

— Oğlum Veysi kendine gel, bu kızı sana vermezler. Onu bu aile kendi biricik mahdumu⁸⁹⁴ için büyüttü.

⁸⁸⁹ vuzuh: açıklık

⁸⁹⁰ tecahül: bilmezden

⁸⁹¹ bedahet: apaçıklık

⁸⁹² gerdan kırmak: başı geriye oynatarak büyüklük taslamak

⁸⁹³ müfsit: fesatçı

⁸⁹⁴ mahdum: erkek evlat

O esnada büyük beyefendi kokainden aldığı memul⁸⁹⁵ edilmez bir çeviklikle merdivenden paldır küldür inerek kâhya kadına:

— Halt etmişsin kocakarı... O gül ağızlı kızı ancak ben kendi özüm için büyüttüm, dedi.

Bu iddiaya Veysi ekşi bir suratla güldü. Gülfem'in gözlerinden birkaç damla yaş yuvarlandı.

İki gencin aşkına karşı ihtiyarın bu meydan okuyuşuna en ziyade Fahir ateşlenerek:

— Baba, bizimle bu sevda rekabeti sizin için bir şeref değildir. Bu macerada bir galebe ummanız da âdeta cinnettir.

Adil Cevri Bey — Haydi ahmak... Bu kız benim pencikli esirimdir⁸⁹⁶. Anasına paraları saydığım zaman almış olduğum senet hâlâ çekmecemde duruyor. Haydutlar kimin malını paylaşamıyorsunuz? Ben sizi kendime rakip görmeye tenezzül bile etmem ki karşıma çıkıp da aşık atıyorsunuz⁸⁹⁷?

Fahir — Baba, bugün hangi mahkemeye pencik iraesiyile⁸⁹⁸ herhangi bir şahıs üzerinde esaret iddia edebilirsiniz? Gülfem'in anasından almış olduğunuz kâğıdın bu anda günü geçmiş bir borç senedinden gayrı⁸⁹⁹ bir hükmü olamaz. Siz bu yaşınızda ve malul hâlinizde bu kızıdan gönlünüzü alamıyorsunuz. Mademki aynı puta tapınıyoruz, bizim gençlik ateşlerimizi düşünerek insaf etmelisiniz. Siz aradan çekiliniz. (Veysi'yi göstererek) Ben bu zorba⁹⁰⁰ ile kozumu pay ederim.

Baba oğul arasında bu paylaşamama mücadelesi olurken Gülfem'le Veysi birbirine derin derin göz kaydırarak yine hemen önlerine bakıyorlar, aralarında nazardan nazara bir şeyler kararlaştırır gibi hâller gösteriyorlardı.

⁸⁹⁵ memul: ümit

⁸⁹⁶ pencikli esir: belirli bir vergi karşılığında, sahiplik belgesiyle alınan köle

⁸⁹⁷ aşık atmak: yarışmak

⁸⁹⁸ irae: gösterme

⁸⁹⁹ gayrı: başka

⁹⁰⁰ zorba: başkasının hakkına el koyan

Kokainli adam birdenbire çıldırmış gibi galeyana gelerek haykırdı:

— Ölüm isteyen karşıma çıksın.

Aynı zamanda havaya kaldırdığı elinin arasında bir revolver namlusunun parıltısı görüldü. Karşısındakiler çil yavrusu gibi dağıldılar. Gülfem bu şuarsuz âşığının elinden kaçmak için kömürlükten daha karanlık bir yer arıyordu.

Koşuşanlardan birkaçı hızla kâhya kadına çarparak onu iki kapı arasına yuvarladılar. Bir ikisi de çiğneyerek üstünden geçti. Kocakarı şirret ağzının bütün şamatasıyla yaygaraya başlayarak:

— Hay topunuzun da bok canına olsun mart kedileri... Genci ihtiyarı bu ne kızgınlık? Bu konağa geldiği zaman o mundar⁹⁰¹ kızın kelini, uyuzunu, bitini, keblesini⁹⁰² ben temizledim. Yüzüne bakılır gibi değildi. Şimdi neden bu kadar kıymetli oldu? Can evime bastılar. A dostlar ölüyorum. Hangi bacağı kırılmasının tekmesine uğradığımı bilemiyorum ki. Kaburgalarımı çöktürtiler...

14

Nusret Hulki Bey'in telefonu çaldı. Doktor ahizeyi alarak:

— Alo, neresi efendim?

— Bendenizim efendim. Mebrure Adil...

— İyisiniz inşallah hanımefendimiz?

— ah doktor beyefendi sormayınız hâlimizi...

— Hayrola efendim...

— Veysi ile Gülfem kaçtılar.

— Nereye?

— Belli değil. Aratıyoruz bulamıyoruz. Üzerlerinde ya hiç paraları yoktur ya varsa da pek az bir şeydir. Akrabasızdırlar. Kimseyi tanımazlar. Büyüdükleri konaktan başka bir yeri bilmezler.

⁹⁰¹ mundar: kirli

⁹⁰² keble: bit

Bir sabah kalktık, onları evde bulamadık. Gece mi? Gündüz mü? Saat kaçta kaçtılar bilmiyoruz.

— Firarlarına bir sebep göstermek için bir yazı falan bırakmadılar mı?

— Hayır. Yalnız Veysi firarlarından iki gün evvel hizmetçilerden birine “Ben Gülfem’le beraber bir günde öleceğim.” demiş. Hizmetçi sağlam bir mana çıkaramadığı için bu söze hiç ehemmiyet vermemiş. Biz şimdi onun bu ifadesinden bir intihar maksadı çıkarıyoruz. Her günün gazetelerini dikkatle takip ediyoruz fakat böyle iki gencin birden intiharı vakasına henüz tesadüf edemedik. Siz yevmi⁹⁰³ havadislerin bu kısmıyla meşgulsünüz. Böyle bir şey duyduysanız lütfen söyleyiniz.

— Hayır efendim. Bu hafta altmışlık ihtiyar bir adam sefaletten kendini astı. Denizden iki ceset zuhur etti. Birinin hüviyeti tayin edilerek intihar tespit olundu. Ötekinin hüviyeti ve vakanın kaza neticesi bir boğulma mı yoksa intihar mı olduğu henüz anlaşılmadı. Fakat bütün bu vakalardaki bedbaht şahısların Veysi ile Gülfem’i andırır bir cihetleri yoktur.

— Beyefendi, zevcim ve oğlum, kızın gaybubetinden⁹⁰⁴ dolayı pek galeyana geldiler. Bu nasıl muhabbet bilmem, oğlanla kızı bir ele geçirirlerse ikisini de öldüreceklerini yeminlerle söylüyorlar. Kokain sarhoşluğuyla savrulan lakırdılar ehemmiyeti haiz sözler değil. Fakat bu iki firariye olan gayzlarının⁹⁰⁵ şiddetinden zabıtaya verdikleri ifadede onları konaktan bazı kıymetli eşya çalarak kaçmış olmakta itham⁹⁰⁶ ettiler. Ben Allah’tan korkarım. Zavallılar bir çöpe dokunmadan gittiler. Kız toydur⁹⁰⁷. Oğlan da mert bir çocuktur. Pek merak tayım. Zavallıların ölümlerinden dirimlerinden bir haber alıncaya kadar çok üzüleceğim.

⁹⁰³ yevmi: günlük

⁹⁰⁴ gaybubet: kayıp

⁹⁰⁵ gayz: öfke

⁹⁰⁶ itham: suçlama

⁹⁰⁷ toy: acemi

— Mademki intihar ettiklerine dair şimdilik hiçbir tarafta kati bir emare yoktur. Henüz sağ bulundukları kuvvetle memuldur. Üzülmeyiniz efendim. Ben bugünden tahkikata girişirim. Benim iki arayıcım vardır. Onları şimdi devlethaneye⁹⁰⁸ gönderirim. Tetkikata konaktan başlarlar. Yakında iyi bir haberle sizi memnun edeceğimi zannediyorum efendim.

— Nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum beyefendi. Bu dünya sizin gibi hayırhah⁹⁰⁹ zatların yüzü suyu hürmetine duruyor.

— Bu işi meslek edindik. Vazifemiz efendim.

— Herkes vazifesini böyle sizin gibi vicdani bir itina⁹¹⁰ ile ifa etmeyi bilmiş olsaydı her şey düzelirdi.

— Adamlarımı derhâl gönderiyorum. Sordukları suallere doğru cevaplar verilmesi cihetini de siz temin ediniz.

— Elimden geldiği kadar çalışırım efendim.

Telefon kapandı.

*

Yarım saat sonra Şefika Hüsnü ile Ali Tayfur, Nusret Hulki Bey'in bu iki dedektifi, Adil Cevri'nin Beşiktaş'taki konağında idiler.

Büyük kokainmanın uyuşuk bir günüydü. Gıdasını çekmiş, odasında bir köşeye büzülmüş, zehrin tesiriyle hasta dimağının icat ettiği şuur hududunun öte tarafındaki fevkattabia⁹¹¹ âlemlerin hayalatına dalmıştı.

Küçük kokainman ise firari maşukasının aşkıyla bir yanardağ kesilmişti. Onun Veysi ile beraber kaçmış olmasının kıskançlığına bir türlü tahammül edemiyordu. Bu yeisle morfinden, eterden, kokainden maada kendini içkiye de vurmuştu. Bu dumanlı kafa ile Aslı'sını arayan Kerem gibi semt semt dolaşiyor, en çok

⁹⁰⁸ devlethane: (nezaketen) konak

⁹⁰⁹ hayırhah: iyiliksever

⁹¹⁰ itina: özen

⁹¹¹ fevkattabia: tabiatüstü

zamanını kızın bulunması katiyen muhtemel olmayan yerlerde yani meyhanelerde geçiriyordu.

Eskilerden uslu akıllı bir iki yaşlı kalfa ile hanımefendi kendisi bu tahkik memurlarının önlerine düştü.

Şefika Hüsnü sordu:

— Ne günü, saat kaçta kaçtılar?

Peymane Kalfa cevap verdi:

— Ayın dokuzuncu salı sabahı uyandık, onları konakta bulamadık. Gece mi, yoksa ortalık ağardıktan sonra sabahleyin erkenden mi kaçtılar bilmiyoruz.

— Konağın kapıları gece kilitlenmez mi?

— Hayır... Eski usul sürgüleri vardır, onlar sürülür. Fakat her kim isterse bu sürgüleri içeriden açabilir.

— Oğlan nerede yatardı? Kız nerede yatardı?

— Kız haremdeki küçük odasında... Oğlan selamlıkta...

— Kız odasında yalnız mı yatardı?

— Evet...

— Bu odayı görmek isterim.

Odaya doğru yürüdüler. Kâhya kadın da peşlerine takıldı. Hanımefendiden çekinmesinden pek ağız açamıyordu. Veysi'nin sevdasından sararıp solan Nazmiye de saç başı perişan, gözler yaşlı bir yeis hâliyle bu tahkik heyetine karışmıştı.

İçeri girdiler. Burası duvarları salkım salkım sarı güller açmış kâğıtla kaplı, tavanı havai mavi boyalı, ferah, sevimli, bahçe üzerinde küçük bir oda idi.

Eski tarzda bir köşe minderi; aynalı, mermerli küçük bir tuvalet⁹¹²; diğer köşede ufak bir demir karyola... İki sandalye bir masacık bu genç kız odasının başlıca eşyasını teşkil ediyordu.

⁹¹² tuvalet: önünde süslenilen aynalı mobilya

Duvarın hemen bir dılını⁹¹³ kaplayan bir yük de gardırop⁹¹⁴ hizmetini görüyordu. Bardak kapağı, resim çerçevesi, masa örtüsü, yastık gibi Gülfem’in bazı el işleri de göze çarpıyordu.

Tuvalet aynasının kenarına sıkıştırılmış birkaç kadın ve çocuk fotoğrafları vardı, arayıcılar bunları birer birer alıp tetkik ederlerken Nazmiye Adil Hanım matemli⁹¹⁵ sesiyle:

— Burada Veysi’nin de birkaç fotoğrafı vardı, ben aldım. Bakınız hain kahpe; babamın, ağabeyimin, benim hiçbir resmimizi odasına koyar mı?

Şefika Hüsnü, ilk sözüyle Veysi’ye olan aşkını ilan eden bu perişan yüzlü, meyus sözlü kızın dikkatle suratına baktı.

Arayıcı kadın, pencerelerden birinin camını sürerek dışarıyı gözden geçirmeye başladı. Hariçten odaya girilip girilemeyeceğini tetkik ediyordu. Onun bu maksadını anlayan kâhya kadın artık kendini tutamayarak:

— Hırsız ile âşığa kapı baca olur mu? Onlar meram⁹¹⁶ edince duvarlardan atlarlar. Yüksek pencerelere sıçrarlar. Demir kapıları kırarlar.

Hanımfendi çatkın bir çehre ile:

— Zahide Hanım böyle lüzumsuz sözlerle hanımın zihnini karıştırma.

Kâhya kadın sırtkan bir teklifsizlikle:

— Hanım çok akıllı şey maşallah. O bizim gibi ebkemçüş⁹¹⁷ değil. Pek çok bilmiş benziyor. Yüzüne bakmaya korkuyorum, alimallah⁹¹⁸ gençliğimde yaptığım hoppalıkları⁹¹⁹ keşfediverecek diye yüreğim oynuyor.

⁹¹³ dıl: kenar

⁹¹⁴ gardırop: elbise dolabı

⁹¹⁵ matemli: yaslı

⁹¹⁶ meram: niyet

⁹¹⁷ ebkemçüş: dilsiz

⁹¹⁸ alimallah: Allah bilir

⁹¹⁹ hoppalık: ciddiyetsizlik

Hanımefendi — Allah Allah ne münasebetsiz lakırdılar bunlar...

Şefika Hüsnü Hanım, etrafında dönen bu sözlere hiç aldırıyor, tetkikatında devam ediyor. Ali Tayfur Efendi de ağız açmayarak bir çırağın vaziyetinde bulunuyor, Şefika'nın kumandasıyla⁹²⁰ hareket ediyordu.

Her tarafı, deliği deşigi karıştırdılar. Gülfem'in yükte bırakmış olduğu elbiselerinin ceplerine varıncaya kadar yokladılar. Zavallı kızın aşüfteliğine⁹²¹ delalet eden bir habbe⁹²² bulamadılar. Sanki yokladıkları her şeyde hazin bir masumiyet kokusu alınıyor gibiydi.

Nihayet karyolanın ayak ucuyla perdenin arasına sıkışmış bir *note pupitresi*⁹²³ gördüler.

Şefika sordu:

— Bu kız çalgı meşk⁹²⁴ eder miydi?

Hanımefendi — Evet, uda çalışırdı.

Şefika — Kimden meşk ederdi?

Hanımefendi — Bedriye isminde bir kadın ustadan...

Arayıcı kadın *pupitre*nin altına dökülmüş nota defterlerini, kâğıtlarını karıştırırken en üstte eski harflerle ve el ile yazılmış bir şarkı buldu. Her nota satırının altına güfte⁹²⁵ dizilmişti. İlk mısralar şunlardı:

Ezelden sen benimsin

*Canımsın hemdemimsin*⁹²⁶

Benimsin sen benimsin

Gül yüzlü dilberimsin

Nazmiye Adil hemen eğilip nota kâğıdına bakarak:

⁹²⁰ kumanda: yönetme

⁹²¹ aşüfte: işveli

⁹²² habbe: zerre

⁹²³ *note pupitre*: nota sehpaşı

⁹²⁴ meşk: sanat öğrenme çalışması

⁹²⁵ güfte: musiki eserlerinin söz kısmı

⁹²⁶ hemdem: birlikte bulunan

— Bu güfte Veysi'nindir. Ud hocasına verip hicazdan⁹²⁷ bestelettiler. Gülfem gözleri yaşara yaşara tımbır tımbır⁹²⁸ her gün bu şarkıyı çalardı.

Şarkıdaki saf temenni Şefika'nın bile rikkatine dokundu⁹²⁹. Mahzun⁹³⁰ Veysi, sevgilisini elinden alacakları korkusuyla yüreği titreyerek ona mükerrer⁹³¹ kelimelerle “Benimsin” diye candan inliyordu. Zavallı çocuklar... Şimdi neredeler acaba? Bu toprağın altında mı? Üstünde mi? Ancak öbür dünyada mı birbirinin olabildiler?

Şefika zihninden geçen bu şeylerden hanımefendiye hiçbir renk vermeyerek:

— Hanımefendimiz, bu çocukların berhayat⁹³² bulunduklarından ümidim büyüktür. Eğer katiyen intihar kararıyla buradan çıkmış olaydılar bir iki satırla bu müthiş niyetlerinden sizi haberdar ederlerdi. Onların bu konaktan ne yapacaklarını bilmez bir kararsızlıkla çıktıkları anlaşılıyor. Bir melce bulmakta ümitleri olmalı. Bu ümitleri boşa çıkarsa felaketlerinden korkulur. Hanımefendi, siz o ud ustası Bedriye Hanım'ın lütfen bize adresini salık verir misiniz⁹³³?

— Başüstüne efendim... Ondan kolay ne var? Zeyrek'te set üstünde 19 numara...

— Teşekkür ederiz hanımefendimiz. İktiza ederse buraya yine geliriz, vedasıyla konaktan çıktılar.

⁹²⁷ hicaz: bir musiki makamı

⁹²⁸ tımbır tımbır: çok gergin

⁹²⁹ rikkatine dokunmak: hüzünlendirmek

⁹³⁰ mahzun: hüzünlü

⁹³¹ mükerrer: tekrarlanmış

⁹³² berhayat: hayatta

⁹³³ salık vermek: tarif etmek

15

Yarım saat geçmeden erkek, dışı bu bir çift hususi dedektif, Zeyrek'te 19 numaranın zilini öttürüyorlardı. Sarışın küçük bir kız kapıyı açtı ve sordu:

— Kimi istiyorsunuz?

— Ud ustası Bedriye Hanım'ı... Burası değil mi?

— Evet fakat halam meşktedir.

— Başka evde mi?

— Hayır, yukarıda...

— Kendisini görmek istiyoruz, haber ver kızım.

Çocuk yukarı çıkıp indikten sonra:

— Buyurunuz, dedi.

Misafirleri üst katta derli toplu bir odaya aldı. Burası ustanın kabul salonu olacak. Kıymetli ağır eşya yoktu fakat her şey temiz ve yerli yerinde idi. Duvarlar hep musikiye ait çerçeveli resimlerle doldurulmuştu. Şefika etrafına göz gezdirerek:

— Bedriye Hanım iyi bir aile kadınına benziyor. Ucuz eşya ile oda düzeltmesi, o da bir hünerdir.

Ali Tayfur duvarda bir erkek fotoğrafı gösterek:

— Bakar kör⁹³⁴ gibi bir duruşu var, bu da kim?

— Kim bilir hangi meşhur ud ustasıdır...

Bitişik odadan meşk tımbırtıları⁹³⁵ geliyordu. Kulak kabarttılar. Bir ses:

— Yavrum iyi dikkat et. Üç mızrap⁹³⁶ bir fasıla... Kiriş⁹³⁷ koparacak gibi vurma. Yavaş... Tatlı... Hem do'yu⁹³⁸ daima falso

⁹³⁴ bakar kör: dalgın

⁹³⁵ tımbırtı: ses

⁹³⁶ mızrap: telli sazları çalarken kullanılan alet

⁹³⁷ kiriş: saz teli

⁹³⁸ do: gam dizisinin birinci sesi

basıyorsun. Parmağını biraz daha aşağı al. (sağlam bir do vererek)
İşte bak böyle...

Bir müddet dinledikten sonra Ali Tayfur:

— Ud da sanki çalgı mıdır?

— Eh herkesin piyano almaya kudreti var mı? Ud hem ucuz
hem de kolay öğrenilir hazin bir çalgıdır.

— Oh hazin çalgı... Pencere önünde çalarken kapının yanından
işitilmez.

— Uсталık da kolay bir iş değil. Bak zavallı kadın ne kadar
yürek tüketiyor.

— Bu meşki kafası alan var, almayan var.

— Ne yapsın? Geçinme dünyası bu. Biz de canlarından
bıkışları ölümden kurtarmaya uğraşmıyor muyuz?

— Evet, yeni sanat, bakalım sonu ne olacak. Bu işle uğraşa
uğraşa bir gün bizim de intihar manyasına tutulmamızdan
korkuyorum.

— Olabilir...

— Fakat arkadaş, aradıklarımızı burada bulabileceğimizi hiç
memul etmiyorum. Bu evde ud tımbırtılarından başka ses yok.

— Bedriye Hanım şimdi bizi meşke gelmiş ud heveskârları⁹³⁹
zannedecek.

Öteki odadan işitilen ud tımbırtılarını dinleye dinleye böyle bir
saatten fazla konuşarak vakit geçirdiler. Nihayet Bedriye Hanım
çıraklarının bir kısmını savarak yanlarına geldi. Orta yaşta, kısa
boyu, tombalakça⁹⁴⁰ güler yüzlü bir kadın... Klasik “sefa geldiniz”
ikramından⁹⁴¹ sonra karşılına oturdu. Hiç tanımadığı bu insanların
ziyaretlerindeki sebebi anlamak için istizahkâr⁹⁴² bakışlarla onları
süzmeye başladı.

⁹³⁹ heveskâr: hevesli

⁹⁴⁰ tombalakça: şişmanca

⁹⁴¹ ikram: misafirperverlik gösterme

⁹⁴² istizahkâr: açıklama isteyen

Zeki Şefika işin farkına vararak:

— Üstat Hanım uddaki kemalatınızdan⁹⁴³ istifade edebilmek için pek geç kalmış olduğumuzu görüyorsunuz değil mi?

Bedriye Hanım tebessümünü genişleterek:

— Hayır efendim. Kırkıdan sonra saz çalmak darbımeselinin ben tamamıyla aleyhindeyim. Çalgı her yaşta öğrenilebilir. Fakat istidada bakar.

— Böyle bir istidat kırkına kadar kendini göstermezse çok geç kalınmış olmaz mı efendim?

— Pek umumiyet üzere söyleyemem. Lakin bu hususta bazı müstesnalara⁹⁴⁴ da tesadüf etmedim değil. Ben bir hanıma ud öğrettim. Kırk değil, vallahi⁹⁴⁵ ellisini de geçmişti. Gençlerden çabuk aldı. Ve beni geride bıraktı.

— Şaşılacak şey...

— Evet... Bilmem ki o yaştan sonra bu kadının gönlüne nasıl feyzdar⁹⁴⁶ bir aşk doğmuştu... Gece döşeğinde sevgili bir evlat gibi udu koynuna alıp öyle yatıyordu. Aşk olmayınca meşk olmaz derler.

Üstat Hanım sustu. Karşısındaki bu erkek kadın misafiri dikkatli dikkatli bir daha gözden geçirdi. Besbelli onları âşık maşuk zannediyordu.

Şefika, kadının kalbinden geçen bu şüphe gölgesini de sezerek:

— Hanımcığım biz maişetimizi temin derdiyle didişiyoruz. Sevgiye de, çalgıya da vaktimiz yok. Ziyaretimizin sebebi başkadır.

Biraz taaccübe kapılan ud ustası şimdi bakışını değiştirerek:

— Buyurunuz efendim.

— Mebrure Adil Hanımefendi'nin çok çok selamları var.

⁹⁴³ kemalat: olgunluklar

⁹⁴⁴ müstesna: istisna

⁹⁴⁵ vallahi: "Allah'a and olsun ki"

⁹⁴⁶ feyzdar: bereketli

— Teşekkür ederim efendim, gönderen getiren sağ olsun. Sevgili çırağım Gülfem ne yapıyor? Asabi bir hâl geçirdi. Meşke biraz fasıla verdik. Epeyce bir zamandır elim değip de gidemedim. Onlar da gelmediler. Merak edip duruyordum.

Kadının bu habersizliği calı mıydı⁹⁴⁷? Hakiki mi? Şefika ile Tayfur bu istifhamla birbirine bakiştılar.

Ali Tayfur, bu manidar⁹⁴⁸ bakışmaları üzerine şaşalayan⁹⁴⁹ ud ustasına dönerek birdenbire:

— Hiçbir şeyden haberiniz yok mu?

— Hayır... Ne var? Bir felaket mi oldu?

— Felaket henüz tamamıyla tahakkuk etmedi, önünü almaya çalışıyoruz.

Bedriye Hanım sesinde titreyen ufak bir helecanla:

— Bana merak verdiniz, ne olduysa çabuk söyleyiniz.

Şefika Hüsnu telaffuzunu hüznlendirmeye uğraşarak:

— Veysi ile Gülfem ikisi de meydanda yok. İntiharlarından korkuluyor.

Bedriye Hanım iki avucuyla yanaklarını sıkarak bir teessür jesti gösterdikten sonra:

— Vah bedbaht çocuklar... Onlar birbirlerini çılgınca seviyorlardı. Ben çoktan anladım. Hâlbuki kızın üzerinde Adil Cevri Bey'in büyük emeli vardı. Beri yandan mahdum bey de yanıp tutuşuyordu. Nihayet macera bu fena neticeye mi döküldü? Kızcağız ne o ihtiyar adama layıktı ne de ahlaksız oğluna... Onlar birbirinin olmak için ahdetmişlerdi⁹⁵⁰ ve yaraşığı⁹⁵¹ da böyle idi. Veysi bir şarkı güftesi yapmıştı, bana bestelettiler. Onlara şarkıyı ilk çaldığım günün oğlan bir yanımda, kız öbür yanımda birbirine sevdalı sevdalı bakıp

⁹⁴⁷ calı: sahte

⁹⁴⁸ manidar: manalı

⁹⁴⁹ şaşalamak: şaşırmak

⁹⁵⁰ ahdetmek: yemin etmek

⁹⁵¹ yaraşık: yaraşma

bakıp da akıttıkları yaşlarının hüznüne vallahi benim de gözlerim sulandı. Veysi mütemadiyen⁹⁵² bana yalvarıyordu: “Ustacığım bir daha çal, haydi... Benimsin sen benimsin...” Birbirinin olmak için acaba hangi تنها bucağın ıssızlığına sığındılar?

Ali Tayfur — Bu çocukları bulmak için bize yardım etmeye söz verir misiniz?

Bedriye Hanım — Vereyim efendim ama bu fena haberi şimdi ben sizden aldım. Hiçbir şey bilmiyorum ki... Ne suretle yardım edebileceğimi söyleyiniz.

Ali Tayfur — Bunların gizlenebilecekleri yerler hakkında bir tahmin yürütemez misiniz?

Bedriye Hanım — Yürütemem.

Ali Tayfur — Bunların tanıştıkları insanlar hakkında azıcık olsun malumatınız yok mu?

Bedriye Hanım — Hemen yok gibi...

Şefika — Siz meşke konağa mı giderdiniz, onlar buraya mı gelirlerdi?

Bedriye Hanım — Bazen ben giderdim, bazen onlar gelirlerdi.

Şefika — Onlar geldikleri zaman meşkhanenizde⁹⁵³ tabii başka çıraklarınız da bulunurdu.

Bedriye Hanım — Evet... Başkaları da bulunurdu.

Şefika — Bu diğer çıraklarınızdan hangisiyle Gülfem en ziyade konuşurdu? En ziyade dost olmuştu?

Bedriye Hanım düşünerek:

— Ha durunuz bakayım... Gülfem nazik, sevimli bir kızdı. Herkesle iyi geçinirdi, kendini çarçabuk sevdirdi fakat çıraklarının içinde en ziyade Nihat Fevzi Hanım’la dost olmuştu.

Şefika — Bu Nihat Fevzi Hanım kimdir efendim?

Bedriye Hanım — Bir eczacı kızıdır.

⁹⁵² mütemadiyen: devamlı

⁹⁵³ meşkhane: musiki öğretilen yer

— Buraya hâlâ meşke geliyor mu?

— Birkaç aydır geldiği yok. Validesi mi hastaymış ne imiş pek iyi bilmiyorum.

— Evleri nerededir efendim?

— Tavşantaşı’da, yokuşun alt başındaki çeşme ile karşı karşıya... Numarasının farkında değilim.

— Teşekkür ederiz efendim. Şimdi müsaade buyurunuz, icap ederse buraya yine geliriz.

— Hayhay efendim başımla beraber... İnşallah hayırlı bir haber alırsanız lütfen bana da bildirirsiniz.

— İnşallah efendim...

*

Hemen oradan çıktılar, doğru Tavşantaşı, yokuşun alt başı, çeşme ve karşısındaki tahin⁹⁵⁴ boyalı ev... Çingırağı çektiler. Kapı açıldı, karşılarına yaşlıca bir hizmetçi kadın çıktı.

— Eczacı Fevzi Bey’in evi burası mı?

— Evet...

— Nihat Fevzi Hanım’ı görmek isteriz.

— Nihat Fevzi Hanım burada yoktur.

— Nerededir?

— Validesi rahatsız, birlikte Bursa’ya kaplıcalara gittiler.

— Eyvah...

— Pek mi lazımdı?

— Evet... Evde başka kimse yok mu?

— Nihat Fevzi Hanım’ın halası var. Daha başkaları var.

Şefika, Ali Tayfur ile ufak bir fiskostan⁹⁵⁵ sonra:

— Hala hanımefendiyi göremez miyiz?

⁹⁵⁴ tahinî: tahin rengi

⁹⁵⁵ fiskos: çok alçak sesle konuşma

— Kendisinden bir sorayım.

Hizmetçi gider. Üç dört dakika sonra avdetle kapı dışında bekleyenlere:

— İçeri buyurunuz.

Misafirleri pek de hatırlı kimselere mahsus olmayan alt katta bir odaya alırlar. Hala hanım çok bekletmez yanlarına iner. Uzun boylu, zayıf, geçkin bir hanım... Belki eczacı Fevzi Bey'in ablası... Çizgileri derinleşmiş çehresinin olgunluğuna nispeten saçları şüpheli surette siyah... Başının aklarını kaybetmek için biraderinin⁹⁵⁶ sanatından istifade etmiş olmalı.

Şefika Hüsnü mutut⁹⁵⁷ yaltaklığıyla⁹⁵⁸ söze başlayarak:

— Hanımefendi, affedersiniz... Rahatsız ettik.

Hala hanım, beylik nezaketle mukabele ederek:

— Estağfurullah... Sizleri tanıyamadım, acaba evvelce bir yerde görüşülmüş müydü?

— Hayır efendim, sizinle ilk defa müşerref oluyoruz. Elim bir şekil alan bir mesele hakkında sizden bazı istizahatte⁹⁵⁹ bulunmaya geldik, lütfederseniz minnettar kalırız.

Hala hanım biraz şaşırarak:

— İyi fakat elim, gayrielim⁹⁶⁰ benim hiçbir meseleden haberim yok.

— Biz bir defa keyfiyeti arz edelim de, işe vukufunuz olup olmadığını o zaman anlarsınız.

— Peki dinliyorum.

— Biz buraya Nihat Fevzi Hanım'ı görmeye geldik. Kendisi burada değilmiş.

— Evet, validesiyle beraber Bursa'ya gittiler.

⁹⁵⁶ birader: erkek kardeş

⁹⁵⁷ mutut: alışkanlık

⁹⁵⁸ yaltaklık: dalkavukluk

⁹⁵⁹ istizahat: açıklama isteği

⁹⁶⁰ gayrielim: üzücü olmayan

— Ondan soracağımız bir şeyi sizden de anlayabilmemiz imkânını düşündük.

— Sorunuz, biliyorsam söylerim.

— Ud ustası Bedriye Hanım'ı tanırırsınız.

— Tanırım çünkü yeğenim Nihat ondan ud meşk ederdi.

— Nihat Fevzi Hanım bu meşk esnasında elbette oraya devam eden diğer çıraklarla da tanışmıştır.

Hala hanım elini dizine vurarak:

— Durunuz... Meseleyi anladım. Gülfem'le Veysi macerası değil mi?

Bu defa hayret etmek sırası Şefika ile Tayfur'a düştü. İpucunun bulunduğuna sevinerek ve halanın ferasetini⁹⁶¹ takdiren⁹⁶² Şefika ufak bir çığlıkla:

— Evet efendim, evet işte tamam o macera...

— Ben bu işin altından fenalık çıkacağını zaten anlamıştım. Onların hakkında tahkikat yapmak için buraya polisler de geldiler. Konaktan birtakım kıymetli eşya aşırarak savuşmuşlar⁹⁶³. Bedriye Hanım'ın meşkhanesinde yeğenimle hasıl olan dostluk münasebetiyle buraya geldiler. İki gece bizde kaldılar. Biz, onların Adil Cevri Bey'in konağından hırsızlık yaparak kaçtıklarını bilmiyor, bize alelade misafir sıfatıyla geldiklerini zannediyorduk. Kızın da oğlanın da yüzlerinde derin bir yeis hâli vardı. Gülfem, biraderimin kütüphanesinden zehirlere dair bir kitap çıkarmış daima onu karıştırıp duruyordu. Hatta ben latife tarzıyla “Kızım, o kitabı ne okuyup duruyorsun, eczacı mı olacaksın?” dedim. “Hayır bazı zehirlerin garip tesirleri var da merak edip roman gibi okuyorum.” dedi.

— Onların burada bulunduklarını zabıta nasıl haber almış?

— Vallahi işte o ciheti bilmiyorum.

⁹⁶¹ feraset: hemen anlama

⁹⁶² takdiren: takdir ederek

⁹⁶³ savuşmak: kaçmak

— Buradan çıktıktan sonra nereye gittiler?

— İşte ondan da katiyen haberimiz yok.

— Nihat Fevzi Hanım burada bulunmuş olsaydı bu hususta bize acaba bazı malumat verebilir miydi?

— Hiç zannetmem çünkü nereye savuştuklarına dair yeğenimin de bizden fazla malumatı yoktur.

— Hanımefendi o çocuklara sirkat isnadı⁹⁶⁴ vicdansızca büyük bir iftiradır. Bir habbeye el sürmeden kaçtıklarından emin olunuz. Onların birbirini şiddetle sevmelerinden başka kabahatleri yoktur.

— Ne olduğunu bilmiyorum... Duyduğumu söylüyorum. O masum yüzlü çocuklardan böyle fena bir hareketi ben de memul etmem.

16

Gaiplere⁹⁶⁵ dair bundan fazla bir şey öğrenemeyerek eczacının evinden çıktılar. Zabıtaya müracaatla bu işle meşgul olan şubeyi tahkik ederek malumat sordular. Cevap vermezden evvel şube de onlardan sordu:

— Siz kimsiniz? Ne salahiyetle gaiplerin arkasından tahkikata kalkışıyorsunuz?

Keyfiyeti anlattılar. İntihar mütehassısı Doktor Hulki Bey'in hususi dedektifleri olduklarını bildirerek bir de sertifika⁹⁶⁶ gösterdiler.

Zabıtanın şu cevabı aldılar:

— Bu keyfiyet hakkındaki tahkikatımız henüz bitmemiştir. Her kim olursanız olunuz, taharriyatımızın⁹⁶⁷ mabadını⁹⁶⁸ güçleştirmemek için bu bapta⁹⁶⁹ şimdilik size bir şey söyleyemeyiz.

⁹⁶⁴ isnat: yakıştırma

⁹⁶⁵ gaip: kayıp

⁹⁶⁶ sertifika: resmî belge

⁹⁶⁷ taharriyat: araştırmalar

⁹⁶⁸ mabad: devam

⁹⁶⁹ bap: konu

İster fazilet⁹⁷⁰ deyiniz ister seyyie⁹⁷¹, bu nev dedektiflerle gazete muhbirleri⁹⁷² için vücudu mübrem⁹⁷³ bir hâl vardır: Aldıkları menfi cevaplardan asla yılmayarak tahkikata koyuldukları için arkasını bırakmamak... İşte erkek, dişi bu iki arayıcı da öyle yaptılar. Polis şubelerine gide gele, etrafı döne dolaşa nihayet şu malumata erdiler:

Veysi ile Gülfem'in eczacı Fevzi Bey'in evinden çıktıktan sonra nerelerde geceledikleri malum değil. Fakat son defa olarak onlara benzeyen bir çift genç Sarayburnu Parkı'nda görülmüştür. Zahire⁹⁷⁴ ambarı⁹⁷⁵ cihetindeki Rıhtım İskelesi'yle Gazino İskelesi arasında bir müddet dolaştıktan sonra büyücek⁹⁷⁶ bir taşın altına bir kâğıt saklayarak ortadan kaybolmuşlardı.

O esnada oralarda iki çocuğuyla beraber gezinen bir Musevi kadının şehadeti bu merkezdedir. Ve filhakika gösterilen taş kaldırılarak altında şu kâğıt bulunmuştur:

“Muhterem zabıtaya:

Bu dünyada Allah'tan gayri kimsemiz yoktur. İçine doğduğumuz ve ölümümüzden sonra döndüğümüz iki dünya da bir Rabb'in malikânesidir⁹⁷⁷. Ona daha yakın olmak için bu maddi âlemden manevisine hicret⁹⁷⁸ ediyoruz. Bize sirkat iftirası atanlar kulları inandırabilirler fakat Allah'ı aldatamazlar.

Masumane seviştik. Heyhat ki birbirimizin olamadık. Medeniyetin kalp birliklerine mâni⁹⁷⁹, insafsızca o kadar garip âdetleri var ki... Sevmeyi hak tanımayan beşerî kanunların istibdadından kaçıyoruz. Kurtarılmak tehlikesine uğramamak için

⁹⁷⁰ fazilet: meziyet

⁹⁷¹ seyyie: hata

⁹⁷² muhbir: haberci

⁹⁷³ vücudu mübrem: varlığı kaçınılmaz

⁹⁷⁴ zahire: erzak

⁹⁷⁵ ambar: depo

⁹⁷⁶ büyücek: büyükçe

⁹⁷⁷ malikâne: gösterişli köşk

⁹⁷⁸ hicret: göç

⁹⁷⁹ mâni: engel

sahilin en تنها bir yerini intihap⁹⁸⁰ edeceğiz. Pek çok aşkları örten büyük mezarın mavi suları, halaskâr dalgalarının kucagında bizi de uyutmak lütfunu gösterecektir.

Ölümleri kimsenin yüreğini sızlatmayacak işte iki imza:

Veysi, Gülfem”

Bu satırlar bulunup okunduktan sonra o civar sahilllerinde yapılan sıkı araştırmalardan ancak şu müellim neticeye erildi: Denize arabasını boşaltan bir tanzifat amelesi⁹⁸¹ gördüğünü şöyle anlatıyor:

— Şu yüksek duvarın üzerinden kuş gibi uçtular. Havada birbirine sarılmış iki vücut gördüm. Denize indiler. Ayaklarının altında su kaynadı. Köpürdü. Açıldı. Kayboldular gitti. Daha başka bir şey görmedim.

Masarifi⁹⁸² Adil Cevri Bey tarafından tesviye⁹⁸³ edilerek sahile dalgıçlar indirildi. Sular karış karış aranıldı. Lakin deniz yuttuğu bu iki körpe vücudu iade etmedi. Avını yemek için inine sürükleyen bir canavar gibi akıntı onları çekip derinlere götürmüştü.

Kokainman, gıdasını aldıktan sonra şöyle bağırıyordu:

— Bu iki cesedi bulana bütün servetimi bahşedeceğim. Gülfem’le Veysi’nin deniz altında birbiriyle sarmaş dolaş yatışlarına tahammül edemeyeceğim. Kıskançlık beni yakıyor. Konağın bahçesine iki mezar kazdırıp onları gömeceğim. Aralarına da ben yatacağım. Vasiyetim budur.

Bu baba oğulun aşklarından suların altına kaçan bedbaht Gülfem, hâlâ bu ikisinin rekabetinden kurtulamamıştı. Adil Cevri Bey böyle sayıklayıp dururken oğlu Fahir karşısına geçerek:

— Hayır baba, seni onların arasında yatırmam. Orası benim döşeğimdir. Sularda boğulan Veysi’yi parmaklarımla bir daha

⁹⁸⁰ intihap: seçme

⁹⁸¹ tanzifat amelesi: sokakları süpüren işçi

⁹⁸² masarifi: masraflar

⁹⁸³ tesviye: ödeme

boğduktan sonra Gülfem'e sarılacağım. Kıyamet koptuğu zaman da sevgilimi kimse kollarımın arasından alamayacaktır.

Bir ölünün paylaşılamayan hayali yüzünden ikisi arasında çıkan kavga büyüye büyüye nihayet bir akşam oğulun babayı revolverle yaralamasına müncer oldu⁹⁸⁴. Vaka zabıtaya, gazetelere aksetti. Macerayı işitenlerden kimi babaya kimi oğula hak verdi. Fakat çokları ikisine de lanet okudu.

Acıklı, gülünç, böyle havadisler; âlem için vakit geçirmeye vesile hazırlayan bir nevi eğlence şununudur⁹⁸⁵. Bu çifte intihardan cidden müteessir olan biri vardı: Nusret Hulki Bey. Bahtsızların imdatlarına vaktinde yetişemedikleri için dedektiflerini çok tekdir⁹⁸⁶ etti. Bu ikisinin teessürleri de şeflerinden aşağı değildi. Hiç ihmalleri yoktu. Ellerinden geleni yapmışlardı. Lakin kadere hâkim olmak kimin elindedir? Olacağa çare bulunur mu? Vukuatı⁹⁸⁷ parmağının üzerinde oynatan muannit enerji⁹⁸⁸ sahiplerinin vücutlarını⁹⁸⁹ iddia edenler vardır. Bu hususta tarihten bir misal⁹⁹⁰ almak icap ederse Napoleon birinci gelir. Her şeyi uzun zamanlar evvelinden gördü. Harp meydanlarında mucizeler yarattı. Siyasette Allah⁹⁹¹ kesildi. Fakat sonu ne oldu? Menfasında⁹⁹² bir İngiliz kâhyasının emirleri altında yattı, kalktı. Adi bir mahpusun bütün elem ve zilletlerini⁹⁹³ çekerek can verdi gitti. Her şeyi bilen bu dâhi kendi sonunu niye görmemişti? Bütün beşerî enerjilerimizin fevkinde tepemizde oynayan bir hokkabaz değneği var. Onu göremiyoruz. Bütün ihtiyatlarımıza⁹⁹⁴, bütün gayretli çabalanmalarımıza ve bütün

984 müncer olmak: sürüklemek

985 şunun: olaylar, işler

986 tekdir: paylama

987 vukuat: olaylar

988 enerji: güç

989 vücut: varlık

990 misal: örnek

991 Allah: (mecazi) bir işte en başarılı olan

992 menfa: sürgün

993 zillet: aşağılık

994 ihtiyat: tedbir

durendişliklerimize⁹⁹⁵ rağmen iyi veya kötü tesadüflerin tesirleri altındayız. Vasfiye Sami ve Nüzhet Faik vakasında bu iki dedektife yâr olan şanslar bu son hadisede onlara yardım etmemişti.

İleride vukuu melhuz⁹⁹⁶, mümasil⁹⁹⁷ vakada daha açık göz ve tetik olmaları ihtarıyla⁹⁹⁸ mesele kapandı.

Koca İstanbul bu... Herkesin tuzu kuru değil. O kırmızı kiremit kapaklı çatıların altında şu anda kim bilir neler oluyor... Aştan, açlıktan, yeisten, hırstan, cinnetten intihar faturası⁹⁹⁹ önünde numune¹⁰⁰⁰ seçmeye uğraşanların sayıları kaçta olduğunu biliyor muyuz?

Bu dargınları hayatla nasıl barıştırmalı? Hayatın mübrem kanunlarına nasıl alıştırmalı? Hayatın bize kasteder gibi görünen sert kanunlarını kendi zevkimize göre tadil edemezsek kendimizi onlara göre tanzim etmeyi zevk bilmeliyiz. Hayat bir varlıktır. Ölüm hiçliktir. Bir mevcudiyeti¹⁰⁰¹ bir sıfırla değiştirmekte niçin acele ediyorsunuz?

Aldığı kan kokusuyla mezbahaya¹⁰⁰² götürüldüğünü anlayan bir öküz, bir manda bile ağızlarından köpükler saçarak yegâne silahları olan boynuzlarıyla ortalığın altını üstüne getiriyorlar. Onlar gabavete¹⁰⁰³ misal getirdiğimiz hayvanlardır. Bu hantal¹⁰⁰⁴ boynuzların kulaklarına, gözlerine, ruhlarına tabiat bize olduğu gibi şiirlerini söylemiyor. Onlar için hayatta otlayıp çiftleşmekten başka zevk yok. Öyle iken yaşamayı bir nimet, ölümü en büyük felaket

⁹⁹⁵ durendişlik: ileriye görme

⁹⁹⁶ melhuz: muhtemel

⁹⁹⁷ mümasil: benzer

⁹⁹⁸ ihtar: uyarı

⁹⁹⁹ fatura: malın cinsini, fiyatını gösteren hesap pusulası

¹⁰⁰⁰ numune: örnek

¹⁰⁰¹ mevcudiyet: varlık

¹⁰⁰² mezbaha: kasaphane

¹⁰⁰³ gabavet: anlayışsızlık

¹⁰⁰⁴ hantal: kocaman

biliyorlar. Nefislerini koruma kaygısında müntehirlerle tefevvuk¹⁰⁰⁵ ediyorlar.

Doktorun bu nutkunu biraz istiğrapla¹⁰⁰⁶ dinleyen Şefika Hüsnü:

— Beyefendi affedersiniz. Hayat telakkisinde öküzleri, mandaları insanlardan üstün mü buluyorsunuz?

— Şüphesiz... Hayvanlar insiyaki bir anlayışla hayatın muhafaza-i nefsi¹⁰⁰⁷ kanununa daha riayetkâr¹⁰⁰⁸ görünüyorlar. Bu mukaddes bir kanundur. Zıddına hareket küfürdür. Herhangi bir ızdırapla hayattan muazzep olanları tedavi için beşeriyet bu kadar hastaneler inşa ve fennî, tıbbi usuller icadıyla çalışıp duruyor. Yaşamaktan bizar¹⁰⁰⁹ kalanları ölümle kurtarmak doğru bir hareket olaydı “sıkıldım” diyeni giyotinin önüne yatırılır, kafasını bedeninden ayırarak suretiyle bu müşkül meselenin çaresini bulmuş olurlardı. Her memleket böyle bir kanun ilan etmiş olsaydı seni temin ederim Şefika Hanım, dünyadan intihar sözü kalkmış olurdu. Bazı zenginler para kıymeti bilmezler. Çünkü ona mebzulen¹⁰¹⁰ maliktirler. Hayat da böyledir. Ona enine boyuna sahip olanlar bir nevi marazi şımarıklıkla ondan usanç getiriyorlar. Ölümümüzün hükmü, muayyen bir zaman için kendimizden bir başkasının salahiyyetine girince hayat nazarımızda kıymetlenir, ölmek isteyen kalmaz.

17

Kıyafetinde düşkünlük yok. Otuz beşlik, kırkılık, kumral bir adam. Pek zayıf değil. Solgun... Bakışları neşesiz. Yüzünün çizgileri can sıkıntısı gösterir daimî bir işmizaz¹⁰¹¹ hâlinde...

¹⁰⁰⁵ tefevvuk: üstünlük

¹⁰⁰⁶ istiğrap: şaşkınlık

¹⁰⁰⁷ muhafaza-i nefis: canı koruma

¹⁰⁰⁸ riayetkâr: saygı gösteren

¹⁰⁰⁹ bizar: bezmiş

¹⁰¹⁰ mebzulen: bol bol

¹⁰¹¹ işmizaz: buruşturma

Doktor Nusret Hulki, zairi bir koltuğa oturtuktan sonra:

— Neniz var efendim?

— Siz intihar mütehassısı imişsiniz.

— Evet öyle bir branş¹⁰¹² uyandırmaya çalışıyoruz.

— Zor sanat...

— Niçin?

— Canından usanmışlarla uğraşması kolay mı?

— Beyefendi, hâl-i tabiide¹⁰¹³ can tatlıdır, usanılmaz.

— Fakat bu iddianızın zıddını müspit¹⁰¹⁴ bu kadar deliller var.

— Hayatın tadını bozdukları zannolunan acılıklar vardır. Fakat bu lazım-melzumu¹⁰¹⁵ hayatın makul felsefi nazarıyla görmelidir. Acılık olmasaydı tatlılık tebarüz¹⁰¹⁶ edebilir miydi?

— Dünyanın sefaletine şuuri bir göz atarsanız bu nispeti pek açık bulursunuz.

— Hayır beyefendi, canını sevenlerle ondan bıkmış olanların arasında adetçe bir nispet yapmak istersek bu sayıda ikincileri kale alınmayacak bir azlıkta buluruz. Sefaletin büyük bir çokluğu sarmış bulunmasına nazaran canlarından bıkanların da o nispet dâhilinde artmış olmaları lazım gelirdi; hâlbuki öyle mi? Bir milyon nüfusta üç dört yüz intihar vakası, sefaletdiderin¹⁰¹⁷ bu nev ölüme en çok vergi vermekte olmalarını ispattan çok uzaktır. İntiharların münhasıran sefalet yüzünden vukua gelmediği de malumdur. Maişet sefaletinden başka bir de ruh sefaleti vardır. En büyük müsebbep¹⁰¹⁸, bu ikincisidir.

¹⁰¹² branş: alan

¹⁰¹³ hâl-i tabii: doğal hâl

¹⁰¹⁴ müspit: ispatlayan

¹⁰¹⁵ lazım-melzum: birbirini gerektiren (gereken-gerektiren)

¹⁰¹⁶ tebarüz: bariz olma

¹⁰¹⁷ sefaletdide: sefalet gören

¹⁰¹⁸ müsebbep: sebep olunan

— Doktor Beyefendi, ızdıraplara düştüğüm anlarda intihar ufukta yanan bir cankurtaran feneri gibi gözlerimin önünde parladı durdu.

— Izdırabınız nedir?

— Belki şimdi buyurmuş olduğunuz gibi ruh sefaleti...

— Evli misiniz?

— İkisini boşadım. Üçüncüsüyle de dargınım.

— Bu sıkıntılarınız zevcelerinizle olan imtizaçsızlıklardan¹⁰¹⁹ mı ileri geliyor?

— Vallahi bilmiyorum. Bu asabi hâlim mi imtizaçsızlıkları tevlit ediyor yoksa imtizaçsızlıklar mı bu asabiyeti husule getiriyor? Erken evlenmiş olduğum için bu ciheti pek fark edemiyorum.

— Teehhülünüzün¹⁰²⁰ ilk günlerinde zevcelerinizi çok sevdiniz miydi? Araya kıskançlık vakaları filan girmiş miydi?

— Bir kadın kaç gün sevilir? Doğrusunu isterseniz hepsinden bıktım. Hislerimizde bir uygunluk, bir ahenk peyda olamadı. Ben tabiatın derinliklerine dalmaya uğraşırken onların bir çocuk gibi her şeyin sathında¹⁰²¹ kalmaları beni çok sıktı.

Doktor saf bir jestle tekrar etti:

— Tabiatın derinlikleri...

— Evet...

— Terekkübü¹⁰²² biraz müphem¹⁰²³ buluyorum, bu derinliklere nazar nasıl nüfuz ettirilir¹⁰²⁴?

— Satıhtan umka¹⁰²⁵ doğru...

¹⁰¹⁹ imtizaçsızlık: geçimsizlik

¹⁰²⁰ teehtül: evlenme

¹⁰²¹ satıh: yüzey

¹⁰²² terekküp: birleşim

¹⁰²³ müphem: belirsiz

¹⁰²⁴ nüfuz etmek: içine işlemek

¹⁰²⁵ umk: derin

— Her şey bir maden ocağı mahiyetinde değildir ki yüzden derinliğe doğru bir kuyu kazılarak tabakaları tetkik edilebilsin... Tabiatın esrarı¹⁰²⁶ serttir. Çoğuna kazık, burgu¹⁰²⁷, küskü¹⁰²⁸ işlemez.

— Fakat siz mademki intiharda ihtisas iddiasındasınız, bu hadise hakkında herkesin düşüncesini satıhta bırakarak derinleşmelisiniz.

— İfadenizde bir muayyeniyet¹⁰²⁹ göremiyorum. Bu, yüzden içe doğru derinleşmek söz modası da yeni çıktı. Bunu söyleyen çok fakat hakiki bir mana tatbik edebilen yok gibidir. Birisi böyle bir lakırdı çıkarır. Bu tabir, artık kubbeyi¹⁰³⁰ çınlatır¹⁰³¹. Sözü ilk çıkarana orijinal derler, ötekilere mukallit. Nasıl derinleşmeliyim? Söyleyiniz.

— Ben intihar etmek istiyorum. Niçin istiyorum? Bunu bana söyleyeceksiniz.

— İstemek elinizde olduğu gibi istememeye de muktedir¹⁰³² değil misiniz?

— Hayır, değil gibiyim.

— Kendinizde tahlil edemediğiniz deruni bir hadisenin hallini haricî bir adamdan soruyorsunuz.

— Evet... Hasta kendi marazını teşhis¹⁰³³ edemez, bu husus tabibe aittir. Tabibin aynı illetten salimiyeti teşhisine mâni sayılamadığını her gün görüp duruyoruz.

Doktor dikkatini teksifle zairin yüzüne baktı. Bu dikkate maruziyeti¹⁰³⁴ kendini biraz sinirlendirmiş gibi bir hararetle zair devam etti:

¹⁰²⁶ esrar: sırlar

¹⁰²⁷ burgu: toprağı delen sonda

¹⁰²⁸ küskü: demir çubuk

¹⁰²⁹ muayyeniyet: belirlilik

¹⁰³⁰ kubbe: gökyüzü

¹⁰³¹ çınlatmak: kaplamak

¹⁰³² muktedir: kudretli

¹⁰³³ teşhis: tanı

¹⁰³⁴ maruziyet: maruz kalma

— Bana dikkatle bakınız. Fakat bende bir deli tipi görmek fikr-i mukarreriyile¹⁰³⁵ değil... Ben kendi kendimin ne olduğunu anlayamadım, bakalım siz keşfedebilecek misiniz? Akıllı kimdir? Akılsız kimdir? Önce bana bunu tayin ediniz.

— Dimağın iyi veya fena teşekkülü ve haricî âlemden olan teessür istidadının marazi veya salimiyet-i itibarileriyle¹⁰³⁶ bir nispet yapabiliriz.

— Bırakınız efendim fen kisvesi¹⁰³⁷ altındaki bu kof¹⁰³⁸ lakırdıları... Pratik konuşalım pratik...

— Ne gibi pratik?

— Dinleyiniz, akıllı adam her şeye tercihen daima kendi menfaatini düşünmeyi bilen ve âleme yâr-ı vefadar¹⁰³⁹ gibi görünerek doymak bilmez bir hırsla kütüğü mütemadiyen önüne yontandır. Ve akıllılığın yüksek derecesi egometro¹⁰⁴⁰ ile tayin olunur.

— Egometro nedir?

— Hodbinî mikyası¹⁰⁴¹...

— İddianızı ispat için ıstılahlar da icat ediyorsunuz.

— Aman efendim, bu dünyada icat eseri olmayıp da bütün ilahi¹⁰⁴² halisiyetiyile¹⁰⁴³ gökten inmiş ne vardır?

— Telakkinizce akılsız adam da bunun zıddı olacak.

— Evet. Akılsız adam, boyuna akıllıya istismar¹⁰⁴⁴ olunandır. Akılsız, akıllının hem en büyük velinimetini hem en pespaye¹⁰⁴⁵

¹⁰³⁵ fikr-i mukarrer: kararlaştırılmış fikir

¹⁰³⁶ marazi veya salimiyet-i itibarileriyle: hastalık ve sağlık bakımlarından

¹⁰³⁷ kisve: örtü

¹⁰³⁸ kof: boş

¹⁰³⁹ yâr-ı vefadar: vefalı yar

¹⁰⁴⁰ egometro: (hayalî) bencilölçer

¹⁰⁴¹ hodbini mikyas: (hayalî) bencilölçer

¹⁰⁴² ilahi: tanrısal

¹⁰⁴³ halisiyet: saflık

¹⁰⁴⁴ istismar: faydalanma

¹⁰⁴⁵ pespaye: bayağı

uşağıdır. İşte dünyadaki bu muvazenesizlik¹⁰⁴⁶ benim aklımı sarsıyor.

— İntihar fikri size bu endişeden mi geliyor?

— Bilmiyorum. Bunu siz keşfedeceksiniz.

— Soyunuzda intihar etmiş olanlar var mı?

— Evet... Büyükbabam...

— Asıl pederiniz sağ mı?

— Hayır...

— Neden öldü?

— Suistimalden¹⁰⁴⁷...

— Hangi nevi?

— İşret, kadın, kumar...

— Size bu intihar arzusu nasıl geldi? Vakit vakit gelip geçiyor mu?

— Doktor Bey, rica ederim beni hem bir hasta hem de bir konsültan¹⁰⁴⁸ gibi kabul ediniz. Bu arzu bana nasıl geldi? Galiba ilk defa can sıkıntısıyla... “Kendini öldür, kendini öldür” hitabıyla kulağıma hatiften bir ses erişir gibi oldu. Ölmek nasıldır bilmiyorum; tatlı mı, acı mı? Fakat kablelvuku¹⁰⁴⁹ bir hisle ben ölümde şehvani¹⁰⁵⁰ büyük bir haz ve son baygınlığa varacak gayede bir lezzet seziyorum. Ağzı zağlı¹⁰⁵¹, ucu sivri bir kama, dolu bir revolver gördüğüm zaman âdeta efsunlanıp¹⁰⁵² titrerim. Bir uçurum kenarında aynı tatlı helecanla sarsılırım. Bir ufak el veya beden hareketiyle hiçbir kimsenin henüz esrarına eremediği bu büyük hadise olup bitiverecek. Bir vapur bordasından¹⁰⁵³ pervanenin

¹⁰⁴⁶ muvazenesizlik: dengesizlik

¹⁰⁴⁷ suistimal: kötü kullanım

¹⁰⁴⁸ konsültan: (Fr. *consultant*) danışman

¹⁰⁴⁹ kablelvuku: olmadan önce

¹⁰⁵⁰ şehvani: şehvetle ilgili

¹⁰⁵¹ zağlı: keskin

¹⁰⁵² efsunlanmak: büyülenmek

¹⁰⁵³ borda: geminin yan tarafı

köpürttüğü sulara bakarken, hat boyunda yerleri sarsarak bir katar geçerken ölüm beni şehvetiyle çeker. Yine bilemem, nasıl halaskâr bir el geriye iter.

— Demek ki siz dünyada tevehhüm¹⁰⁵⁴ ettiğiniz azaplardan kurtulmaktan ziyade, lezzetini tatmak için ölüme atılmak istiyorsunuz?

— Ah evet, ölüm vuslatının¹⁰⁵⁵ iştiağını çekiyorum.

— Kendinizi bana bir hastadan ziyade bir konsültan olarak kabul ettirmek istiyorsunuz lakin bu son sözlerinizle zihnimi nerelere çekip şaşırttığınızı biliyor musunuz?

— Efendim, ben size hissettiklerimi söylüyorum. Bunların tahlilen tetkiki size aittir. İşte hep bunlar zihnimden büsbütün kovup kurtulamadığım şeylerdir.

— Sizi bu *obsession*dan kurtarmak için çalışacağım fakat سوالimi garip bulmayarak bana doğru cevap veriniz.

— Peki sorunuz.

— Vuslat hasretini çektiğiniz ölüme kavuşmaktan sizi meneden¹⁰⁵⁶ kuvvet nedir?

— Hah işte şimdi meselenin can damarına basacak bir سوال sordunuz. Ölümü istediğim hâlde niçin ölemiyorum?

— Sualim yanlış anlaşılmasın. Niçin ölemiyorsunuz değil. Bu emelinizin icrasına hail¹⁰⁵⁷ olan kuvvetin üzerinizdeki mânia tesiri ne suretle vuku buluyor?

— “Emelimin icrasına hail olan” değil, “maksadımın fiile çıkmasını tehir¹⁰⁵⁸ eden kuvvet” deyiniz.

— Niçin böyle diyelim?

¹⁰⁵⁴ tevehhüm: kuruntu

¹⁰⁵⁵ vuslat: kavuşma

¹⁰⁵⁶ meneden: engelleyen

¹⁰⁵⁷ hail: mâni

¹⁰⁵⁸ tehir: erteleme

— Çünkü bu kuvvet emelimin icrasından beni büsbütün menedemiyor. Ancak birkaç zaman için tehire sebep olabiliyor.

— İzah ediniz.

— Bir gün ben muhakkak intihar edeceğim. Bu kati.

— Bu katiyet neden?

— Çünkü bilverase¹⁰⁵⁹ ben bu vakitsiz ölüme mahkûmum.

— İşte bu noktada çok yanılıyorsunuz beyefendi. Zira bu veraset¹⁰⁶⁰ fennen henüz katiyetle tahakkuk etmemiştir.

— O hâlde ölüme karşı tutulmuş olduğum bu aşk bana nereden geliyor?

— Hayat memat¹⁰⁶¹ hakkındaki birtakım yanlış telakkilerinizden...

— Bazı emrazın irsen intikalini siz bana karşı inkâr etseniz de tıp bu hususu katiyetle reddedebilir mi? Bazı ailelerde babadan evlada müteselsilen¹⁰⁶² intikal eden intihar vakalarını göz yumarak geçmek kabil midir?

— Beyefendi, mevzumuz karışıktır. Vakıa böyle veraset şeklinde görülen vakaları patoloji kitapları da kaydederler. Bu veraseti nasıl tespit edeceğiz? Uzviyetin¹⁰⁶³ babadan anadan evlada intikal eden bir hususiyeti şeklinde mi? Mutlakiyetle¹⁰⁶⁴ böyle bir şey olsa müntehir babanın çocuklarının da bilasebep hep otomatikman¹⁰⁶⁵ kendilerini öldürmeleri lazım gelirdi. Bir intihar vukuundan sonra artık o ailede müteselsilen felaketin devamını beklemeliydi. Çok şükür ki böyle bir tekerrür¹⁰⁶⁶ yoktur. Olaydı insanîyetin hâli nereye varırdı? İntihar hakkında bir istidat intikali

¹⁰⁵⁹ bilverase: irsiyetle

¹⁰⁶⁰ veraset: miras

¹⁰⁶¹ memat: ölüm

¹⁰⁶² müteselsilen: zincirleme olarak

¹⁰⁶³ uzviyet: organizma

¹⁰⁶⁴ mutlakiyetle: kesinlikle

¹⁰⁶⁵ otomatikman: (Fr. *automatiquement*) kendiliğinden

¹⁰⁶⁶ tekerrür: tekrar

üzerinde münakaşa edilmiştir. Fakat istidatla vaka arasında mesafe vardır. Bazı müessir sebepler, bu istidadı inbisata¹⁰⁶⁷ getirebilir diyelim. Lakin bu sebeplerden kaçmak mümkündür. Bakınız siz büyükbabanızın müntehiren ve asıl pederinizin¹⁰⁶⁸ mevut eceliyle vefatlarını söylüyorsunuz.

— Evet fakat veraset bir batın¹⁰⁶⁹ atlayabilir. Bu atlama diğer hastalıklarda da görülüyor. Ben kendimde patolojik¹⁰⁷⁰ bir irsiyetin emarelerini buluyorum.

— Nasıl?

Hasta zihnini toplamaya uğraşır gibi bir mülahaza vakfesi¹⁰⁷¹ geçirirken doktor tekrar etti:

— Beyefendi, bu intihar fikri size ilk defa nasıl geldi?

— Durunuz söyleyeyim. İstinye’de bir yalımız vardı. Denizde boğulmuş bir adamın cesedini dalgalar bizim rıhtıma getirmişti. Ölü şişmiş, gözünün biri patlamış, öbürü karanlık bir çukur kalmış. Dudaklar mosmor ve parça parça oyuk, bir kısım dişler açıkta, hasılı görülecek şey değil. Yapılan tetkikat neticesinde mağrukun¹⁰⁷² intiharı tespit edildi. Bir müddet bu müthiş manzarayı gözlerimin önünden defedemedim¹⁰⁷³. Şiddetli bir ürküntü içinde zihnim hep bununla meşgul oluyordu. Düşünüyordum. Birkaç gün evvel bu zavallı da hayatın sağlam bir ferdi idi fakat hayat, o ne kadar müstear bir şey... Hayvan leşiyle insan leşinin hiç farkı yok. İkisini de balıklar, böcekler, canavarlar aynı iştiha¹⁰⁷⁴ ile yiyorlar. İkisinin de tefessühünden¹⁰⁷⁵ aynı bulantı getirici kokular

¹⁰⁶⁷ inbisat: yayılma

¹⁰⁶⁸ peder: baba

¹⁰⁶⁹ batın: kuşak

¹⁰⁷⁰ patolojik: hastalığa bağlı

¹⁰⁷¹ vakfe: duraklama

¹⁰⁷² mağruk: boğulan kişi

¹⁰⁷³ defetmek: uzaklaştırmak

¹⁰⁷⁴ iştiha: iştah

¹⁰⁷⁵ tefessüh: çürüme

intişar¹⁰⁷⁶ ediyor. İkisinden de havaya aynı zehirli gazlar yayılıyor. Benim vücudum da aynen böyle müstekreh¹⁰⁷⁷ şekilde çürümeye namzet¹⁰⁷⁸ maddelerden yapılmış değil mi? Bedenimde taşıdığım kalp tulumbası¹⁰⁷⁹, ciğer körüklerim¹⁰⁸⁰ işlemeyince nefesim kesilerek ben de tıpkı öyle olacağım. Biz insanlar bu dünyada ebedî tasarrufla¹⁰⁸¹ neye malikiz? Hiçbir şeye... Bu bacaklar, bu kollar, bu kafa, hasılı vücudumun aksamından¹⁰⁸² hiçbiri benim değil. Tabiat bunları bana bir müddet kullanmak için eğreti¹⁰⁸³ vermiş. Vade hululünde geri alacak. Yani açıkça manasıyla ben, benim değilim. Benim mayamda da o gördüğüm leşe dönmek muhakkakiyeti¹⁰⁸⁴ var. Berhayatlardan hiçbiri bu müthiş hakikati inkâr edemez. Bu korkunç düşüncelerle o hâle geldim ki âdeta kendi kendimden kaçmak istiyordum. Heyhat¹⁰⁸⁵ bu mümkün mü? Bu dehşet zihnimi istila¹⁰⁸⁶ ede ede beni çıldırttı. Ben neden korkuyordum? Ölümüne o şekli veren intihardan... Fakat kendimi öldürmemek elimde değil miydi? Bu istifham önünde beynimi çatlatıncaya kadar düşündüm. Ve neticede kendi kendime şu cevabı verdim: “Hayır değildir. Büyükbabam intihar etmiş. Bu verasete ben de kurban gideceğim.” Bu müthiş düşünceler, sıkıntıdan ızdıraba ve sonra muannit asabi bir hastalığa döndü. Bu azap içinde yaşayamayacağımı anlıyorum. Beni bu işkenceden ancak korktuğum ölüm kurtarabilir. Lakin onu bekliyorum, gelmiyor. Mademki alnımın yazısı budur. Ölümüne ben mülaki olmalıyım. Olacak şey bir ayak evvel¹⁰⁸⁷ olup bitsin. Şimdi ölümü vuslat şeklinde görmemin sebebi budur.

¹⁰⁷⁶ intişar: yayılma

¹⁰⁷⁷ müstekreh: iğrenç

¹⁰⁷⁸ namzet: aday

¹⁰⁷⁹ tulumba: sıvıları yükseklere ileten araç

¹⁰⁸⁰ körük: nefesli müzik aletlerine hava vermeye yarayan kısım

¹⁰⁸¹ tasarruf: yetki

¹⁰⁸² aksam: kısımlar

¹⁰⁸³ eğreti: ödünç

¹⁰⁸⁴ muhakkakiyet: gerçeklik

¹⁰⁸⁵ heyhat: ne yazık

¹⁰⁸⁶ istila: işgal

¹⁰⁸⁷ bir ayak evvel: en kısa zamanda

— Beyefendi, korktuğunuz şeye kendi ayağınızla gitmeye uğraşıyorsunuz. Sizi temin ederim bir şeyiniz yok. Vesayama dikkatle kulak vererseniz bu sıkıntılardan kurtulursunuz.

— Bir şeyim olmadığını bana teminen söylemek, apaçık benimle eğlenmektir.

— Biz kimse ile eğlenmeyiz. Ciddiyetim size geçirdiğiniz buhran sebebiyle öyle görünüyor.

— Bir şeyin yok diyorsunuz, buhrandan bahsediyorsunuz.

— Buhran evet... Fakat sizde derinden derine ruhi bir vahamet görmüyorum.

— Peki nem var?

— İntihar hakkında sabit bir fikre tutulmuşsunuz. Bunu zihninizden koparıp atmaya uğraşacağınıza kendi kendinizi fena düşüncelerle telkin ediyorsunuz. Vehminizi intihara sebepler aramakla dolduruyorsunuz.

— Verasete ne buyuracaksınız?

— Bu sizin için varit¹⁰⁸⁸ değildir.

— Bu mücerret¹⁰⁸⁹ kavlinizle beni ikna da mümkün değildir doktor.

— Büyükbabanız intihar etmiş fakat asıl babanız etmemiş.

— Evet...

— Dedenizin babası, daha onun babası... Babasının babası hep bunlar müteselsilen intihar etmişler mi?

— Bilmiyorum.

— Bunu bilmediğiniz hâlde katiyetle bu verasetin tesirine nasıl hükmediyorsunuz? Eğer silsilenizde böyle bir zincirleme intihar

¹⁰⁸⁸ varit: ulaşmış

¹⁰⁸⁹ mücerret: soyut

garabeti olaydı aile şecerenizde¹⁰⁹⁰ de muhakkak bunu mukayyet¹⁰⁹¹ görecekliniz.

— Eski adamlar böyle şeylere ehemmiyet vermezlerdi.

— Keşke siz de bunu bu kadar merak etmeseydiniz. Sizde böyle bir irsiyetin muhakkak olmadığını kendi hâlinizle ispat ediyorsunuz.

— Nasıl efendim?

— Eğer bu irsiyet hakikaten vaki olaydı şimdiye kadar siz ne yaptığınızı bilmeyerek otomatikman intihar etmiş bulunacaktınız. Sizde intiharın irsiyeti değil, vehmi var. Ölümden korkuyorsunuz. Bu korkunun şiddeti bir aksülamel¹⁰⁹² yaparak sizi dehşetlendiğiniz cihete çekiyor. Korktuğunuza uğratmak istiyor. Eğer yalınızın rıhtımına o münteherin mütefessih cesedi çarpmamış olaydı bu vehim istidadı sizde belki diğer vadilerde zuhur edecekti. Pederiniz, büyükbabanızın intiharından bir irsiyet merakına düşmemiş. İşret, kadın, kumar... Yemiş içmiş, eğlenmiş. Eceliyle ölmüş gitmiş. Siz de böyle yapınız. O şekilde suistimallerle değil... Bu fena fikri aklınızdan çıkaracak makul eğlencelerle... Ne işle meşgulsünüz?

— Hemen hiçbir şeyle...

— Hah işte bu çok fena... Kendinizi yormadan zihin avutacak şeylerle meşgul olmalısınız.

— Hiçbir şey ile meşgul değilim dedim ama zihnen boş durduğum yoktur.

— Ne düşünürsünüz?

— İntihar vakalarını tetkik ederim. Bu mevzuya ait eserler bulursam büyük bir helecanla okurum. İntihar şekilleri, en ziyade merakımı celbeder.

— Tetkiklerinizden birkaçını bana anlatır mısınız?

— İntihar edecek İngiliz asilzadeleri asılma şeklinden nefret ederlermiş.

¹⁰⁹⁰ şecere: soy kütüğü

¹⁰⁹¹ mukayyet: kayıtlı

¹⁰⁹² aksülamel: karşı hareket

— Niçin?

— Çünkü salben¹⁰⁹³ idam; kanlı, katil, hırsız ve haydutlara mahsus adi bir ölümdür. İngiliz centilmenleri¹⁰⁹⁴ bu şekil intiharı hiç aristokratik bulmazlarmış.

— İngilizler hayatta büyük bir taassupla¹⁰⁹⁵ takip ettikleri zadegânlık¹⁰⁹⁶ iddiasını mezardan daha öteye kadar da mı götürüyorlar?

— Zadegân yaşayıp ve ona şeref verecek ölümü seçmek merakındadırlar.

— İntihar insaniyete uygun bir ölüm değildir ki zadegânlığa şeref versin... İngilizlerin ellerinden gelse ahirette de fukarayı¹⁰⁹⁷ cennete sokmayıp bu mümtaziyeti¹⁰⁹⁸ aristokratlara hasredecekler¹⁰⁹⁹. Zadegânca ölüm hangisi imiş?

— Tabanca, kurşun... Artist¹¹⁰⁰, şair, muharrir, memur gibi güzide¹¹⁰¹ sınıflar intiharın hep bu şekliyle ölüyorlarmış. Ben gazetelerde okuduğum intihar vakalarında daima bu cihete dikkat ederim. Filhakika kendilerini öldüren memurdan, tüccardan, kibardan birkaç kişi ve kapitalist¹¹⁰² bir Musevi şakaklarına kurşun sıkarak intihar ettiler.

— Demokratik¹¹⁰³ intihar hangisi imiş?

— İşleri iyi gitmeyen esnaf, gündelikçiler, sefil aileler yani hep melankolikler ipe kendilerini bir hevenk¹¹⁰⁴ sallandırıyorlar.

¹⁰⁹³ salben: asarak

¹⁰⁹⁴ centilmen: kibar erkek

¹⁰⁹⁵ taassup: taraftarlık

¹⁰⁹⁶ zadegân: soylu olma

¹⁰⁹⁷ fukara: fakirler

¹⁰⁹⁸ mümtaziyet: ayrıcalık

¹⁰⁹⁹ hasretmek: tahsis etmek

¹¹⁰⁰ artist: oyuncu

¹¹⁰¹ güzide: seçkin

¹¹⁰² kapitalist: sermaye sahibi

¹¹⁰³ demokratik: demokratça

¹¹⁰⁴ hevenk: ipe bağlanmış meyve ile sebze bağı

Kadınlar ekseriyetle zehir kullanıyorlar, kendilerini denize boğdurtuyorlar.

— Beyefendi en sağlam zihinli bir adam bu düşüncelerle birkaç zaman meşgul olsa çok geçmeden pusulayı şaşırır sizden beter olur. İsminiz?

— Saffet Avni...

— Saffet Avni Bey, çocukluğunuzdan beri ne hastalıklar geçirdiniz?

— Belli başlı bir hastalık geçirmediğim. Bu hakikate rağmen daima hasta gibi idim. Çocukluğum pek sinirli idi.

— Nasıl?

— Karanlıktan çok korkardım. Işıksız odada uyuyamazdım.

— Hâlâ da öyle misiniz?

— Evet... On beş yaşına kadar dadımın koynunda yattım. Çünkü yalnız döşekte korkudan beni uyku tutmazdı. Gece ayakyoluna¹¹⁰⁵ yalnız gidemezdim, kapıda mutlak beni biri beklemeliydi.

— Bu korku ile intihar fikri ne kadar tuhaf bir tezat¹¹⁰⁶ teşkil ediyor.

Bu tezat garabetini izah edebilmek için doktor da, hasta da bir müddet sükûtle düşündüler. Nihayet Saffet Avni Bey:

— Doktor bir huyumu iyi keşfettiniz...

— Hangisini?

— Uğramaktan veya yapmaktan korktuğum bir husustan kaçarken anlayamadığım bir kuvvetin beni bilakis o şeye doğru çekmesi garabetini...

— Bu hâl, korkunuzun şiddetine mukabil, iradenizin kuvvetine emniyet edememenizden ileri geliyor.

— Evet tamamıyla böyledir. Bakınız nasıl... Kama, tabanca, uçurum nevinden ölüm vasıtaları yılanın kuşu efsunlaması

¹¹⁰⁵ ayakyolu: hela

¹¹⁰⁶ tezat: çelişki

gibi nasıl beni çekiyorsa muaşeret¹¹⁰⁷ içinde de buna benzer hâllere uğruyorum. Gayet yüksek tabakadan muhterem bir zatla konuşurken içimden çok tuhaf bir vesveseye tutuluyorum. Şimdi ben bu adamın üzerine atılarak kafasını yumruklar, suratını didiklersem endişesi fena hâlde beni sarıyor. Böyle yapmak için de ortada hiçbir sebep yoktur. Bu merak bana bilakis o zata karşı duyduğum fart-ı hürmetten¹¹⁰⁸ geliyor. Beynimi dolduran, sinirlerimi sarsan, irademi yakan bu hareketten kendimi men için ellerimi ceplerime sokuyorum. Kızarıyorum, bozarıyorum, terliyorum, geri geri çekiliyorum. O muhterem kimse çehremi geçirdiği bu tagayyürlerden¹¹⁰⁹ bir şey anlamayarak soruyor: “Beyefendi rahatsız mısınız? Bir ağrı, bir ızdırap mı geçiriyorsunuz?” Bu sual beni bütün bütün bitiriyor. Terleyerek ağzımdan hayır cevabı çıkarken içimden “Ah seni iyice bir pataklasam bir şeyim kalmayacak...” diyorum. Mesela bir gazinoda veya mükellef¹¹¹⁰ bir salondayım. Yerden tavana kadar duvarı kaplayan bir ayna var. Ona bir tekme indirerek yere indirmek arzusu, hayır, korkusu içimi yakıp kavuruyor. Ve yine mesela vapurda veya trendeyim. Bir çocuk pencereden bakıyor, onu bacaklarından yakalayıp dışarıya atıvermek helecânı yüreğimde bir yılan gibi kıvranıp duruyor. Niçin böyle cinai¹¹¹¹ bir şeyi yapmak evvela aklıma geliyor ve sonra bu fiilin icrasından kendimi menedememek korkusuyla terleyip titriyorum? Evet doktor, bu müthiş harekette bulunmamak elimde değil mi? Bir kalantor¹¹¹² bakkal dükkânına girdiğim zaman açık gaz tenekelerinden birine yanar bir kibrit fırlatmak zevki aklıma gıcıklar durur. Alevlerin birdenbire dükkâna sarması, bakkalın, çırakların telaşlı feryatları, hariçten koşuşmalar... Civarı alan velvele...

¹¹⁰⁷ muaşeret: güzel ilişkiler

¹¹⁰⁸ fart-ı hürmet: aşırı hürmet

¹¹⁰⁹ tagayyür: değişme

¹¹¹⁰ mükellef: muhteşem

¹¹¹¹ cinai: cinayetle ilgili

¹¹¹² kalantor: zengin

İtfaiye boruları, şangır şungur¹¹¹³ otomobilleri... Terkosta¹¹¹⁴ su yok... Şirkete kantarlıyı atanların¹¹¹⁵ küfürleri... Yangın dört cihete kol atmış. Evlerinden taşınan taşınana... Sokaklar mahşer... Bir kibrit, bakınız... Bu ne temaşa¹¹¹⁶... Bütün sanatlarda heyecan aranmıyor mu? Tiyatrolara, sinemalara başkalarının felaketlerinden çıkarılan böyle feci sahnelerin taklitleri seyredilip eğlenilmek için gidilmiyor mu? Benim için bu eğlencenin sermayesi bir kibrit... Bu zamanda kul kula pek acımıyor. Evleriyle beraber canları yananlara Allah acısın. Çünkü Cenabıhak iyilik yapmayı o kadar zorlaştırıp kötülük yapmayı bu kadar kolaylaştırmamalıydı. Ama ben bu kötü meyelanlara¹¹¹⁷ kendimi kaptırmamaya uğraşıyorum. İntiharı kendime felah¹¹¹⁸ bildiğimin sebebi de böyle bir cinayet işlemeyen bu bozuk düzen dünyadan gitmek emelidir. Hocalar, papazlar “Cehennem! Cehennem!” tehdidiyle bağrışıyorlar. Son kâfir filozoflar da “Bir şey yok... Şer, hayır müsavi¹¹¹⁹... Dünyada bu felaketleri ibda edip de ahirette mükâfat¹¹²⁰, mücazat¹¹²¹ için mahkeme kurmak gülünç şeydir.” diyorlar. İntiharların nasıl önüne geçilir? Sebepleri ortadan kaldırmadan eserleri menetmek kabil midir? Hem bu fâni, bu hayırsız hayatın türlü cehennemler yaratan elemeleri içinde bunalarak her şeyi aklımca ölçüp biçtikten sonra intiharı ehvenişer¹¹²² buluyorum. Benim çektiğim ızdırapların bir dakikasına uğrasanız sizin gözlerinize de kamalar, tabancalar; cankurtaran aletleri gibi sevimli, füsunkâr¹¹²³ görünür. Beni ölüm emelimden ayırarak ızdıraplar içinde yaşatmaya ve buna da insaniyet namı vermeye ne hakkınız var?

¹¹¹³ şangır şungur: cam kırılma, nesne çarpma sesi

¹¹¹⁴ Terkos: İstanbul’a su veren gölün adı; şehirde kullanılan su

¹¹¹⁵ kantarlıyı atmak: küfretmek

¹¹¹⁶ temaşa: zevkle seyretme

¹¹¹⁷ meyelan: meyil

¹¹¹⁸ felah: kurtuluş

¹¹¹⁹ müsavi: eşit

¹¹²⁰ mükâfat: ödül

¹¹²¹ mücazat: ceza

¹¹²² ehvenişer: kötünün iyisi

¹¹²³ füsunkâr: büyü

Doktor bu uzun ve ıttırsız¹¹²⁴ ölüm hitabesini dinledi dinledi. Bu sözlerin başı, nihayetini¹¹²⁵ ve ortası, iki ucunu tutmuyordu. Bu âdeta Saffet Avni Bey'in bozuk aklından dört cihete sapıtılarak esen bir bora idi...

4 Haziran 1931

¹¹²⁴ ıttırsız: düzensiz

¹¹²⁵ nihayet: son